

Toerisme en recreatie in cijfers 2011

Verklaring van tekens

.	gegevens ontbreken
*	voorlopig cijfer
**	nader voorlopig cijfer
x	geheim
–	nihil
–	(indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
o (o,o)	het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2010–2011	2010 tot en met 2011
2010/2011	het gemiddelde over de jaren 2010 tot en met 2011
2010/'11	oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2010 en eindigend in 2011
2008/'09	
–2010/'11	oogstjaar, boekjaar enz., 2008/'09 tot en met 2010/'11

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Prepress

Centraal Bureau voor de Statistiek
Grafimedia

Druk

Drukkerij Tuijtel B.V., Hardinxveld-Giesendam

Omslag

Telldesign, Rotterdam

Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen

Vlietweg 15
Postbus 458
2260 MG Leidschendam

Inlichtingen

Tel. (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contact formulier:
www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Internet

www.cbs.nl

Telefoon: (070) 370 57 05

Fax: (070) 320 16 54

Internet <http://www.holland.com>

Dit rapport maakt onderdeel uit van de 'Publicatiereeks toerisme en recreatie 2010'.

Deze reeks omvat de volgende drie delen:

- Vakanties van Nederlanders (CBS)
- Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties (CBS)
- Toerisme en recreatie in cijfers (CBS en NBTC)

Prijs: € 38,80 (exclusief verzendkosten)

ISBN: 978-90-357-1697-1

ISSN: 1382-6832

Oplage: 550

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen, 2011.

Verveelvoudiging is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld

Explanation of symbols

.	data not available
*	provisional figure
**	revised provisional figure
x	publication prohibited (confidential figure)
–	nil
–	(between two figures) inclusive
o (o,o)	less than half of unit employed
a blank	category not applicable
2009–2010	2009 to 2010 inclusive
2009/2010	average for the years 2009 up to and including 2010
2009/'10	cropyear, financial year, book year, school year etc., beginning in 2009 and terminating in 2010
1999'00	
–2009/'10	book year etc., 1991/'92 up to and including 2009/'10

Detailed items in tables do not necessarily add to totals because of rounding.
Revised figures are not marked as such.

Publisher

Statistics Netherlands
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Prepress

Statistics Netherlands
Grafimedia

Druk

Drukkerij Tuijtel B.V., Hardinxveld-Giesendam

Omslag

Telldesign, Rotterdam

Information

Tel. (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contact formulier:
www.cbs.nl/infoservice

Where to order

E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Internet

www.cbs.nl

Price: € 38,80 (excluding postage)
ISBN: 978-90-357-1697-1
ISSN: 1382-6832
Print run 550 copies

© Statistics Netherlands, The Hague/Heerlen, 2011.
Reproduction is permitted. 'Statistics Netherlands' must be quoted as source.

Inleiding

Deze publicatie heeft tot doel een actueel, samenhangend statistisch overzicht te geven van toerisme en recreatie in ruime zin. Dit terrein wordt op de volgende wijze ingevuld: de hoofdstukken 1 t/m 3 bevatten gegevens over het vakantiegedrag van de Nederlandse bevolking. Het aantal buitenlandse toeristen dat in ons land overnacht staat in hoofdstuk 4 vermeld. De aandacht in hoofdstuk 5 is vooral gericht op de relatie tussen de aanbodstructuur en het gebruik van diverse logiesaccommodaties. In de hoofdstukken 6 en 7 wordt informatie gegeven over het recreatie- en vrijetijdsgedrag van de Nederlandse bevolking en in hoofdstuk 8 wordt 'toeristisch Nederland' in een internationaal perspectief geplaatst. Hoofdstuk 9 bevat gegevens over de economische betekenis van toerisme en recreatie in Nederland. Nieuw is hoofdstuk 10. Dit hoofdstuk is bedoeld om de lezer jaarlijks informatie te verschaffen over een relevant en actueel onderwerp binnen de Toerisme branche. Dit jaar is het gekozen onderwerp wederom duurzaamheid in relatie tot de toerisme sector.

Sinds 1995 verzorgden het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), het Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC) en het Nederlands Research Instituut voor Recreatie en Toerisme (NRIT) gezamenlijk een jaarlijkse reeks van publicaties over toerisme en recreatie. De reeks van dit jaar evenals deze uitgave, 'Toerisme en recreatie in cijfers 2011', is samengesteld door het CBS en het NBTC. Eerder dit jaar verschenen: 'Vakanties van Nederlanders' en 'Toerisme in Nederland, het gebruik van logiesaccommodaties' van het CBS.

Bij de samenstelling van deze publicatie is niet alleen geput uit onderzoek van het CBS en het NBTC. Er is ook informatie opgenomen van bijvoorbeeld de Nederlandsche Bank, Eurostat, de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en de Wereld Toerisme Organisatie (WTO-OMT).

Het ContinuVakantieOnderzoek, de bron voor de hoofdstukken 1, 2 en 3, is in 2002 opnieuw opgezet. Een gevolg daarvan is dat de uitkomsten vanaf het verslagjaar 2002 strikt genomen niet te vergelijken zijn met die van voorgaande onderzoeken. De oorzaken van de trendbreuk zijn een verruiming van de definitie van vakantie, het naar voren halen van de begindatum van het vakantiejaar, en wijzigingen in de vraagstelling en de methode van waarneming in het onderzoek vanaf 2002. Meer details hierover staan in de 'Toelichting' achter in deze publicatie.

In aanvulling op het cijfermateriaal biedt 'Toerisme en recreatie in cijfers' nog een aantal verwijzingen. Zo staan bij de tabellen bronvermeldingen, en in de bijlagen gegevens over de onderzoeken die als bron bij de tabellen vermeld staan. Verder vindt U in de bijlagen

adres- en internet gegevens van de onderzoeksinstituten welke verantwoordelijk zijn voor de cijfers gebruikt in deze publicatie. Bij deze instituten kunnen nadere inlichtingen worden verkregen over de gepresenteerde cijfers. In de paragraaf 'Externe bronnen en relevante organisaties' zijn adressen opgenomen van enkele organisaties die van belang zijn voor de diverse vormen van toerisme en recreatie. In de paragraaf 'Toelichting op enkele gebruikte begrippen' is voor de meeste begrippen een toelichtende tekst opgenomen. Specifieke informatie over definities en de onderzoeksopzet is te vinden in de publicaties waarnaar wordt verwezen. Voor het gericht zoeken naar de gewenste informatie is een trefwoordenregister opgenomen. Een lijst met aanverwante onderzoeken en publicaties besluit deze editie van 'Toerisme en recreatie in cijfers'.

Voor algemene informatie over het jaarboek en suggesties voor verbeteringen kunt u contact opnemen met het CBS, tel. 088 570 70 70 (€ 0,50 per minuut) of het NBTC, tel. (070) 370 57 05.

Introduction

The aim of this book is to present an up-to-date consistent statistical overview of tourism and recreation in a broad sense. Chapters 1 to 3 contain data on holidays of the Dutch population. Figures on foreign visitors staying in the Netherlands are presented in chapter 4. Chapter 5 focuses on the relationship between supply and demand of various types of tourist accommodation. In chapters 6 and 7 quantitative information can be found on recreation and leisure time behaviour of the Dutch. Chapter 8 presents tourism in the Netherlands in an international perspective, and chapter 9 contains data on the economic importance of tourism and recreation in the Netherlands. Chapter 10 is new; it is intended to present new information on a relevant and topical subject within the tourism sector. The information presented will differ from year to year. This year's edition contains information on sustainability in relation to the tourism sector.

Statistics Netherlands has published books on tourism annually since 1995, in collaboration with the Netherlands Bureau for Tourism and Conferences (*Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen*; NBTC formerly *Toerisme Recreatie Nederland*; TRN) and the Netherlands Institute for Research of Recreation and Tourism (*Nederlands Research Instituut voor Recreatie en Toerisme*; NRIT). The present book, *Tourism and recreation in figures 2011*, is the latest edition. This year, this publication – as well as the other publications on Tourism and Recreation – has been compiled by Statistics Netherlands and the NBTC.

The data in this publication were derived not only from surveys held by Statistics Netherlands and the NBTC, but also from the Dutch central bank, other Dutch research institutes in Tourism and Leisure, Eurostat, the Organization for Economic Co-operation and Development, and the World Tourism Organization.

The Continuous Holiday Survey, the source of information for the chapters 1, 2 and 3, was redesigned in 2002. As a consequence, the results for holiday years from 2002 onwards are strictly speaking not comparable with earlier results. The causes of this break in series are a broadening of the definition of a holiday, a change in the starting date of the holiday year and changes in questions and the method of data collection.

In addition to figures and graphs, this book also presents a number of references. Each table quotes the source, with the name of the survey, its frequency and the title of the most important paper publication, as well as a telephone number through which more information can be obtained about the figures presented.

The English terminology of the table titles was revised in the 2002 edition of *Tourism and*

recreation in figures in order to present the data in better English. Foreign readers should be aware that – with the exception of the Continuous Holiday Survey – the contents of the surveys have not changed, only the English terms used to present the data. The table below, together with the Explanatory Notes at the back of the book are intended as a tool for comparing data in this book with those in editions before 2002.

Kerncijfers

	Eenheid	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Bevolking op 1–1 w.v.	<i>mln</i>	16,3	16,3	16,3	16,4	16,4	16,5	16,6
0–19 jaar	%	24,5	24,5	24,3	24,2	24,0	23,9	23,7
20–64 jaar	%	61,6	61,5	61,4	61,3	61,3	61,2	61,0
65 jaar en ouder	%	13,8	14,0	14,3	14,5	14,7	15,0	15,3
Werkzame beroepsbevolking (15–64 jaar), jaargemiddelde	<i>mln</i>	6,9	6,9	7,1	7,3	7,4	7,4	7,4
Werkloze beroepsbevolking	<i>1000</i>	476	482	410	344	300	377	426
Bruto Binnenlands Product	<i>mld euro</i>	491,2	513,4	540,2	571,8	594,5	571,1**	588,4*
Particuliere huishoudens, 1–1 w.v.	<i>1000</i>	7 049	7 091	7 146	7 191	7 242	7 313	7 386
eenpersoonshuishoudens	%	34,4	34,5	35,0	35,3	35,5	35,8	36,1
meerpersoonshuishoudens	%	65,6	65,5	65,0	64,7	64,5	64,2	63,9
Oppervlakte, 1–1 w.o.	<i>km²</i>	41 528	41 543	41 543	41 543	41 543	41 543	.
land	<i>km²</i>	33 873	33 873	33 756	33 756	33 756	33 729	.
binnenwater	<i>km²</i>	.	.	.	.	.	.	.
recreatieterreinen	<i>km²</i>	.	.	.	.	.	.	.
bos en natuur	<i>km²</i>	.	.	.	.	.	.	.
Personenauto's, 1–1	<i>mln</i>	6,9	7,0	7,0	7,2	7,4	7,5	7,6
Deelname aan vakanties w.v.	%	81	81	81	81	82	81	81
lange vakanties	%	76	75	75	74	75	75	76
korte vakanties	%	41	40	41	41	41	43	46
Lange vakanties van Nederlanders	<i>mln</i>	22,7	22,2	22,4	22,3	23,6	23,3	23,3
Korte vakanties van Nederlanders	<i>mln</i>	12,5	12,2	12,2	12,8	12,3	13,1	12,9
Vakanties van Nederlanders in het buitenland w.o. in Frankrijk	<i>mln</i>	17,2	17,1	16,8	17,6	18,5	18,4	18,4
in Duitsland	<i>mln</i>	2,9	2,8	2,7	2,6	2,9	2,8	2,9
in België	<i>mln</i>	2,7	2,6	2,6	3,0	3,0	3,5	3,2
in België	<i>mln</i>	2,2	2,0	1,9	2,0	2,0	2,0	2
Overnachtingen van Nederlanders tijdens vakanties w.v.	<i>mln</i>	274,3	267,5	264,9	269,6	280,2	276,4	278,1
in Nederland	<i>mln</i>	101,7	95,7	98,4	95,6	91,8	93,8	94,0
in het buitenland	<i>mln</i>	172,7	171,8	166,5	174,1	188,4	182,7	184,1
w.o. in Frankrijk	<i>mln</i>	32,1	31,0	31,8	30,5	32,4	33,0	32,9
in Duitsland	<i>mln</i>	17,8	17,4	17,1	18,8	20,0	21,7	22,0
in België	<i>mln</i>	11,7	10,9	10,0	10,7	10,1	10,0	9

Kerncijfers (slot)

	Eenheid	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Hotels, pensions en jeugdaccommodaties	1	3 129	3 135	3 099	3 196	3 180	3 151	3 172
slaapplaatsen	1000	190	192	195	200	199	204	212
gasten	1000	15 512	16 382	18 307	19 229	18 496	17 846	19 225
overnachtingen	mln	28,4	30	32	34,2	32,6	31,5	33,7
Kampeerterreinen	1	2 341	2 446	2 462	2 452	2 358	2 324	2 256
slaapplaatsen	1000	723	728	724	736	736	723	716
gasten	1000	3 539	3 473	3 521	3 603	3 198	3 549	3 483
overnachtingen	mln	22,5	22	21	20,8	18,8	20,1	19,3
Overnachtingen van buitenlandse gasten in logiesaccommodaties in Nederland	mln	25,4	25,2	26,9	28,0	25,3	25,0	26,8
ww.								
in hotels, pensions en jeugdaccommodaties	mln	14,6	15,1	16,0	16,3	15,0	14,4	16,2
in huisjescomplexen	mln	6,2	5,8	6,4	7,2	6,7	6,6	6,8
op kampeerterreinen	mln	4,0	3,7	3,9	4	3,1	3,5	3,3
in groepsaccommodaties	mln	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6
Vrijtijdsbesteding								
Percentage van de bevolking dat 1–4 uur per week sport	%	42	42	42	42	42	.	.
minstens een maal per maand:								
een uitstapje in de vrije natuur maakt	%	48	48	46	48	45	.	.
een restaurant bezoekt	%	32	32	33	34	34	.	.
gezellige middag of avond bij familie of vrienden doorbrengt	%	48	49	48	48	47	.	.
10–19 uur per week TV kijkt	%	38	38	37	37	37	.	.
Dagtochten van Nederlanders ¹⁾	mln	.	.	.	906,6	.	.	.
Uitgaven van in Nederland woonachtige personen in het buitenland (Reisverkeersbalans)	mld euro	13,2	13,0	13,6	13,9	14,8	14,8	14,8**
Uitgaven door Nederlanders aan vakanties in het buitenland	mld euro	10,1	10,3	10,4	10,5	11,2	11,3	11,2**
Uitgaven van buitenlanders in Nederland (Reisverkeersbalans)	mld euro	8,3	8,4	9,0	9,8	9,1	8,9	9,8**
Uitgaven door Nederlanders aan vakanties in Nederland	mld euro	2,6	2,5	2,6	2,6	2,7	2,8	2,8

* voorlopig cijfer.

** nader voorlopig cijfer.

¹⁾ Exclusief uitstapjes vanaf vakantieadressen.

Inhoud

	Inleiding	5
	Introduction	7
	Kerncijfers	9
1	Deelname van Nederlanders aan vakanties	17
	1.1 Algemeen	18
	1.2 Financieel	22
	1.3 Persoonskenmerken	23
2	Binnenlandse vakanties van Nederlanders	27
	2.1 Algemeen	28
	2.2 Financieel	36
	2.3 Regionaal	37
3	Buitenlandse vakanties van Nederlanders	55
	3.1 Algemeen	56
	3.2 Financieel	65
	3.3 Bestemming	67
4	Buitenlandse toeristen in Nederland	81
	4.1 Algemeen	82
5	Gebruik Nederlandse logiesaccommodaties	103
	5.1 Algemeen	104
6	Vrijtijdsbesteding van Nederlanders	113
	6.1 Algemeen	114
7	Dagtochten van Nederlanders	121
	7.1 Algemeen	122
8	Internationaal toerisme	135
	8.1 Algemeen	136
	8.2 Financieel	138

9	De economische betekenis van toerisme in Nederland	143
	9.1 Algemeen	144
10	Duurzaamheid in relatie tot toerisme en recreatie	155
	10.1 Toelichting	156
	10.2 Recreatiedruk per provincie	156
	10.3 Milieulabels van Nederlandse logiesaccommodaties	160
	10.4 De 'Carbon Footprint' van de Nederlandse vakantieganger	161
	Externe bronnen en relevante organisaties	175
	Toelichting op enkele gebruikte begrippen en onderzoeken	180
	Explanatory notes on definitions and studies used	195
	Cartogram Toeristengebieden in Nederland, 2010	208
	Register	209
	Index	215
	Enkele aanverwante onderzoeken en publicaties	220

Contents

	Introduction	5
	Glossary of terms used Dutch-English	7
	Key figures	9
1	Participation of the Dutch in holidays	17
2	Domestic holidays of the Dutch	27
3	Holidays abroad of the Dutch	55
4	Foreign tourists in the Netherlands	81
5	Use of lodging accommodation	103
6	Recreation by the Dutch	113
7	Day trips by the Dutch	121
8	The Netherlands in the tourist world	135
9	The economic significance of tourism in the Netherlands	143
10	Sustainability	155
	External sources and relevant organizations	175
	Explanatory notes on terms and studies used	195
	Tourist areas in the Netherlands, 2010	208
	Index	215
	Some related publications	220

1

Deelname van Nederlanders aan vakanties

1.1 Algemeen

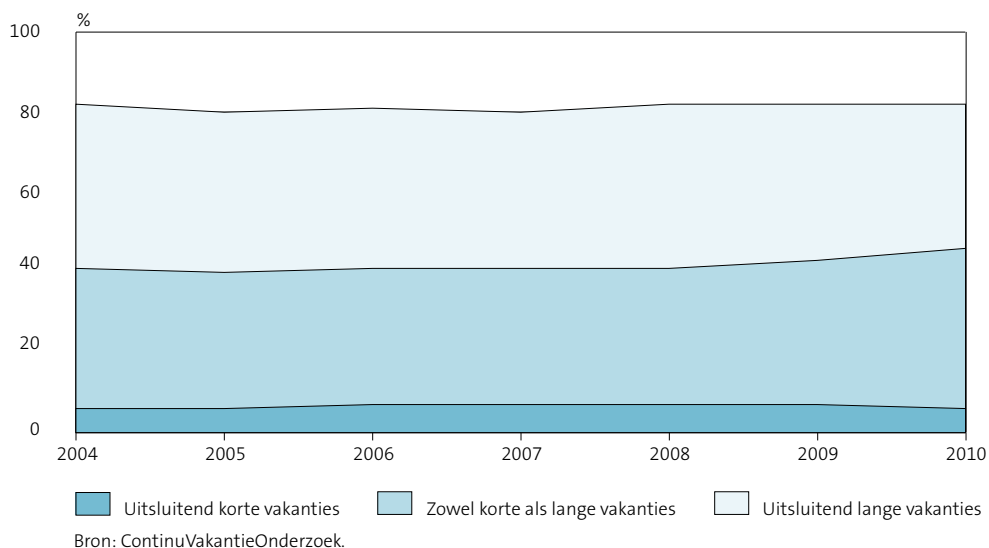
1.2 Financieel

1.3 Persoonskenmerken

1.1 Algemeen

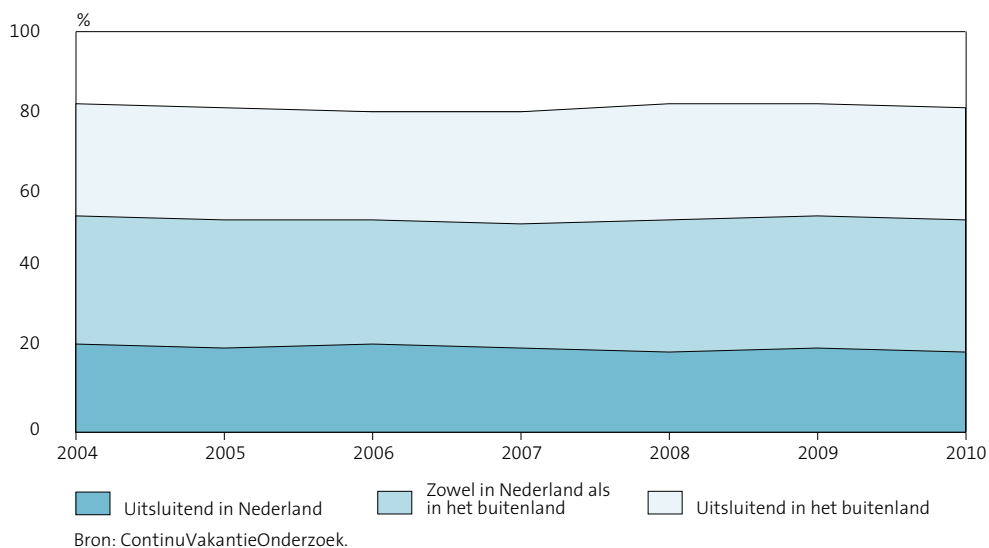
1.1.1 Deelname van Nederlanders aan vakanties naar duur

Participation of the Dutch in short and long holidays

1.1.2 Deelname van Nederlanders aan vakanties naar bestemming

Participation of the Dutch in domestic and outbound holiday trips

1.1.3 Omvang en intensiteit van de vakanties van Nederlanders

Volume and intensity of holidays of the Dutch

	Eenheid	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Totaal aantal vakanties	<i>mln</i>	35,5	34,4	34,5	35,1	35,9	36,4	36,1
Aantal deelnemers	<i>mln</i>	12,3	12,4	12,4	12,5	12,7	12,6	12,7
Gemiddeld aantal vakanties per deelnemer	<i>1</i>	2,89	2,77	2,78	2,82	2,84	2,88	2,84
Aantal korte vakanties	<i>mln</i>	13,1	12,2	12,2	12,8	12,3	13,1	12,9
Aantal deelnemers	<i>mln</i>	6,3	6,2	6,3	6,4	6,3	6,6	6,5
Gemiddeld aantal korte vakanties per deelnemer	<i>1</i>	2,09	1,96	1,92	2,00	1,96	1,97	1,96
Aantal lange vakanties	<i>mln</i>	22,4	22,2	22,4	22,3	23,6	23,3	23,3
Aantal deelnemers	<i>mln</i>	11,3	11,5	11,4	11,4	11,6	11,6	11,7
Gemiddeld aantal lange vakanties per deelnemer	<i>1</i>	1,98	1,93	1,97	1,96	2,03	2,00	1,98

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

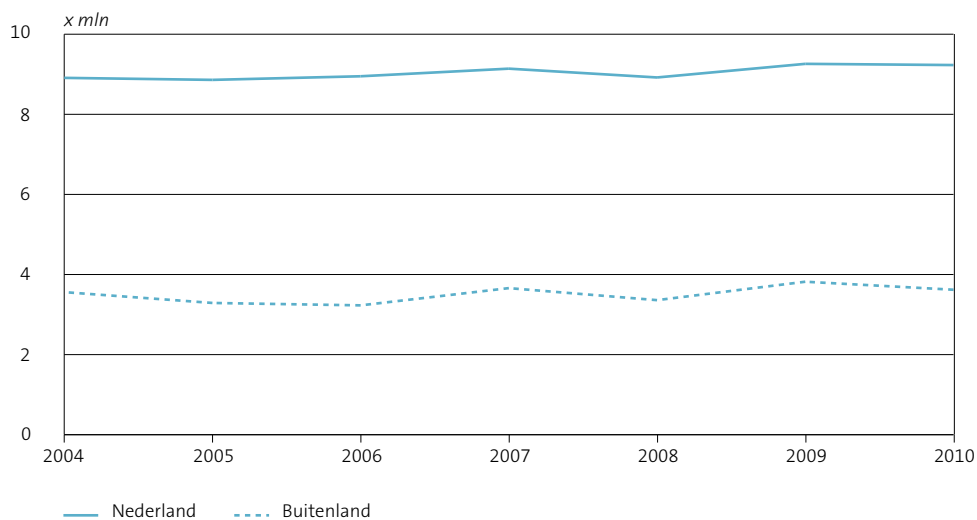
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

1.1.4 Korte vakanties van Nederlanders naar bestemming

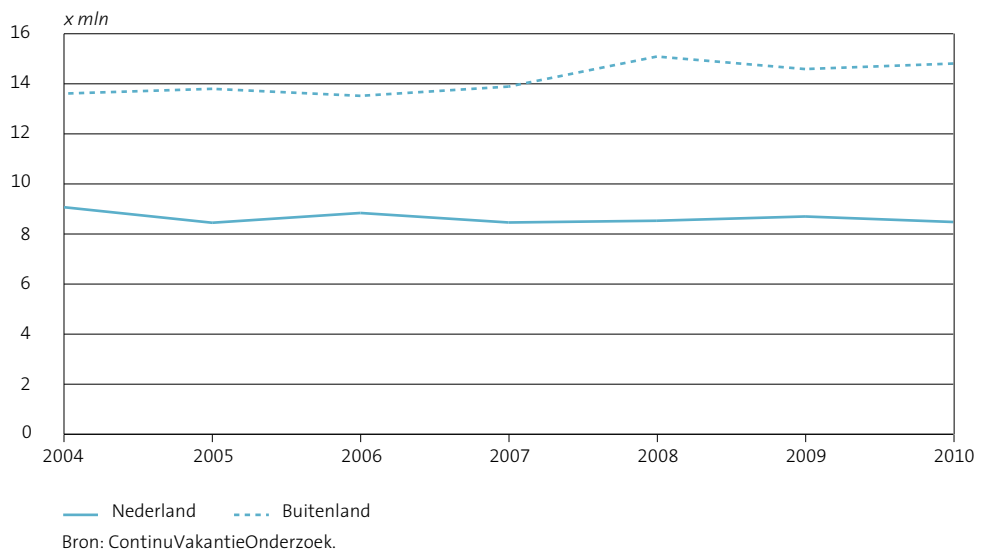
Short holiday trips of the Dutch by destination

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

1.1.5 Lange vakanties van Nederlanders naar bestemming

Long holiday trips of the Dutch by destination

1.1.6 Korte vakanties van Nederlanders naar bestemming en seizoen

Short holiday trips of the Dutch by destination and season

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2009	2010
	x 1 000							
Nederland	9 510	8 863	8 951	9 136	8 917	9 264	9 264	9 233
ww.								
winterperiode	4 360	4 195	4 098	4 417	4 277	4 693	4 693	4 639
zomerperiode	5 150	4 668	4 853	4 719	4 640	4 571	4 571	4 594
Buitenland	3 590	3 291	3 229	3 662	3 364	3 816	3 816	3 624
ww.								
winterperiode	2 070	1 922	1 823	2 028	1 937	2 401	2 401	2 150
zomerperiode	1 520	1 369	1 406	1 634	1 427	1 415	1 415	1 474

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.
 Frequentie: jaarlijks.

1.1.7 Lange vakanties van Nederlanders naar bestemming en seizoen

Long holiday trips of the Dutch by destination and season

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>									
Nederland	9 200	9 029	9 069	8 451	8 842	8 458	8 532	8 696	8 476
ww.									
winterperiode	2 780	2 611	2 919	2 556	2 634	2 633	2 690	3 051	2 887
zomerperiode	6 420	6 418	6 150	5 895	6 208	5 825	5 842	5 645	5 589
Buitenland	13 170	13 007	13 610	13 794	13 523	13 894	15 094	14 592	14 806
ww.									
winterperiode	4 620	4 494	5 171	4 993	4 631	4 896	5 053	5 643	5 271
zomerperiode	8 550	8 513	8 439	8 801	8 892	8 998	10 041	8 949	9 535

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

1.2 Financieel

1.2.1 Uitgaven van Nederlanders aan vakanties naar bestemming *Expenditure of the Dutch on holidays by destination*

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>mln euro</i>							
Nederland	2 900	2 482	2 570	2 702	2 699	2 773	2 780
Buitenland	9 730	10 257	10 413	11 105	12 555	12 321	12 212
Totaal	12 630	12 739	12 983	13 808	15 255	15 095	14 992

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

1.2.2 Uitgaven van Nederlanders aan vakanties naar bestemming en seizoen, 2010 *Expenditure of the Dutch on holidays by destination and season, 2010*

	Totale bestedingen	Gemiddelde uitgaven per persoon per vakantie	Gemiddelde vakantieduur	Gemiddelde uitgaven per persoon per dag
	<i>mln euro</i>	<i>euro</i>	<i>dagen</i>	<i>euro</i>
Nederland	2 780	157	6,3	25
ww.				
winterperiode	1 031	137	4,9	27
zomerperiode	1 749	172	7,3	24
Buitenland	12 212	663	11,0	61
ww.				
winterperiode	4 593	619	8,8	73
zomerperiode	7 619	692	12,5	56

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

1.3 Persoonskenmerken

1.3.1 Deelname van Nederlanders aan vakanties naar leeftijd

Participation of the Dutch in holidays by age

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	%						
0–14 jaar	87	87	86	85	88	87	89
15–24 jaar	80	78	81	81	80	80	80
25–34 jaar	85	83	84	82	83	85	83
35–44 jaar	81	85	84	83	85	85	83
45–54 jaar	80	81	81	82	84	81	82
55–64 jaar	82	81	79	82	83	83	84
65–74 jaar	75	77	77	74	77	83	78
75 jaar en ouder	59	56	57	61	56	48	57
Totaal	81	81	81	81	82	81	81

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

1.3.2 Deelname van Nederlanders aan vakanties naar samenstelling van het huishouden

Participation of the Dutch in holidays by composition of household

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	%						
Alleenstaand	71	71	67	69	72	68	69
Huishouden met als jongste een kind van:							
0–5 jaar	88	86	85	85	87	87	87
6–12 jaar	85	85	87	87	87	89	89
13–17 jaar	79	78	81	81	82	81	84
Huishouden met uitsluitend meerderjarigen	80	80	79	80	80	80	80
Totaal	81	81	81	81	82	81	81

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

1.3.3 Deelname van Nederlanders aan vakanties naar sociale klasse ¹⁾

Participation of the Dutch in holidays by social class

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	%						
A (hoog)	86	92	91	92	92	92	92
B+ (tamelijk hoog)	87	87	87	88	88	88	89
B- (middengroep)	82	83	84	83	86	86	83
C (tamelijk laag)	71	71	69	70	70	70	70
D (laag)	66	54	59	52	58	51	59
Totaal	81	81	81	81	82	81	81

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

¹⁾ De indeling naar sociale klasse is tot stand gekomen op grond van de beroepsgroep en opleiding van de hoofdkostwinner (zie bijlage 1 in het Trendrapport Toerisme en Recreatie 2001–2002).

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

2

Binnenlandse vakanties van Nederlanders

2.1 Algemeen

2.2 Financieel

2.3 Regionaal

2.1 Algemeen

2.1.1 Binnenlandse vakanties van Nederlanders naar duur

Domestic holiday trips of the Dutch by length of stay

	Eenheid	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
2–4 dagen	%	51	51	50	52	51	52	52
5–8 dagen	%	32	33	34	33	34	33	32
9 dagen of meer	%	17	16	16	15	15	15	16
Totaal (absoluut=100%)	<i>x mln</i>	18,7	17,3	17,8	17,6	17,4	18,0	17,7
Gemiddelde vakantie ­ duur	<i>dagen</i>	6,8	6,5	6,5	6,4	6,3	6,2	6,3

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

2.1.2 Binnenlandse toeristische vakanties ¹⁾ van Nederlanders naar duur

Domestic touristic holiday trips of the Dutch by length of stay

	Eenheid	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
2–4 dagen	%	47	49	50	51	50	50	52
5–8 dagen	%	36	36	36	36	36	36	34
9 dagen of meer	%	17	15	15	13	13	14	15
Totaal (absoluut=100%)	<i>x mln</i>	13,6	13,1	13,5	13,7	13,4	13,8	13,8
Gemiddelde vakantie ­ duur	<i>dagen</i>	6,7	6,3	6,2	6,2	6,0	6,0	6,0

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

¹⁾ Vakanties waarbij voornamelijk van toeristische logiesvormen gebruik is gemaakt.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

2.1.3 Binnenlandse korte vakanties van Nederlanders per seizoen naar toeristengebied, 2010

Short domestic holiday trips of the Dutch by season and tourist area, 2010

	Winterperiode	Zomerperiode	Totaal	Winterperiode	Zomerperiode	Totaal
	x 1 000			%		
Waddeneilanden	180	200	380	4	4	4
Noordzeebadplaatsen	550	480	1 030	12	10	11
IJsselmeerkust	220	280	510	5	6	5
Deltagebied	140	250	380	3	5	4
Meren in Groningen, Friesland en Noordwest-Overijssel	90	160	250	2	4	3
Hollands-Utrechtse meren	20	60	80	0	1	1
Utrechtse Heuvelrug en 't Gooi	110	120	240	2	3	3
Veluwe en Veluwerand	550	480	1 030	12	10	11
Gelders rivierengebied	40	60	100	1	1	1
Achterhoek	130	160	300	3	4	3
Twente, Salland en Vechtstreek	310	270	580	7	6	6
Groningse, Friese en Drentse zandgronden	470	390	860	10	9	9
West- en Midden-Brabant	520	480	1 010	11	11	11
Oost-Brabant, Noord- en Midden-Limburg en Rijk van Nijmegen	510	380	880	11	8	10
Zuid-Limburg	320	260	580	7	6	6
Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht	200	140	340	4	3	4
Overig Nederland	280	410	690	6	9	7
Totaal	4 690	4 570	9 260	100	100	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

2.1.4 Binnenlandse lange vakanties van Nederlanders per seizoen naar toeristengebied, 2010

Long domestic holiday trips of the Dutch by season and tourist area, 2010

	Winterperiode	Zomerperiode	Totaal	Winterperiode	Zomerperiode	Totaal
	x 1 000			%		
Waddeneilanden	210	430	630	7	8	7
Noordzeebadplaatsen	370	690	1 060	13	12	13
IJsselmeerkust	110	260	370	4	5	4
Deltagebied	110	260	380	4	5	4
Meren in Groningen, Friesland en Noordwest-Overijssel	40	200	240	2	4	3
Hollands-Utrechtse meren	20	40	60	1	1	1
Utrechtse Heuvelrug en 't Gooi	30	100	130	1	2	2
Veluwe en Veluwerand	360	540	900	12	10	11
Gelders rivierengebied	20	70	90	1	1	1
Achterhoek	70	230	300	2	4	4
Twente, Salland en Vechtstreek	250	470	720	9	8	8
Groningse, Friese en Drentse zandgronden	350	670	1 010	12	12	12
West- en Midden-Brabant	270	420	680	9	7	8
Oost-Brabant, Noord- en Midden-Limburg en Rijk van Nijmegen	300	540	840	10	10	10
Zuid-Limburg	170	230	390	6	4	5
Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht	50	80	130	2	1	2
Overig Nederland	160	360	520	5	6	6
Totaal	2 890	5 590	8 480	100	100	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

2.1.5 Overnachtingen van Nederlanders tijdens binnenlandse vakanties per seizoen naar toeristengebied, 2010

Overnight stays of the Dutch during domestic holiday trips in the Netherlands by season and tourist area, 2010

	Winterperiode	Zomerperiode	Totaal	Winterperiode	Zomerperiode	Totaal
	x 1 000			%		
Waddeneilanden	1 810	4 480	6 290	6	7	7
Noordzeebadplaatsen	3 680	8 440	12 120	12	13	13
IJsselmeerkust	1 120	3 190	4 310	4	5	5
Deltagebied	1 290	3 220	4 510	4	5	5
Meren in Groningen, Friesland en Noordwest-Overijssel	500	2 460	2 960	2	4	3
Hollands-Utrechtse meren	170	360	530	1	1	1
Utrechtse Heuvelrug en 't Gooi	420	1 420	1 840	1	2	2
Veluwe en Veluwerand	3 800	6 170	9 970	13	10	11
Gelders rivierengebied	180	720	900	1	1	1
Achterhoek	750	2 920	3 670	3	5	4
Twente, Salland en Vechtstreek	2 470	5 190	7 660	8	8	8
Groningse, Friese en Drentse zandgronden	3 520	6 810	10 330	12	11	11
West- en Midden-Brabant	2 890	5 350	8 240	10	8	9
Oost-Brabant, Noord- en Midden-Limburg en Rijk van Nijmegen	2 940	5 380	8 320	10	8	9
Zuid-Limburg	1 680	2 440	4 120	6	4	4
Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht	660	1 330	1 990	2	2	2
Overig Nederland	1 570	4 700	6 270	5	7	7
Totaal	29 450	64 570	94 020	100	100	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

2.1.6 Binnenlandse vakanties van Nederlanders naar duur en soort verblijf, 2010

Domestic holiday trips of the Dutch by length of stay and type of accommodation, 2010

	2–4 dagen	5–8 dagen	9 dagen of meer	Totaal	
	<i>x 1 000</i>				<i>%</i>
Seizoenrecreatieve logiesvormen	2 110	1 000	790	3 890	22
w.v.					
zomerhuisje, vakantiebungalow, tweede woning	560	410	180	1 140	6
caravan, vouwwagen	1 230	420	420	2 080	12
boot	230	120	150	500	3
overige logiesvormen	80	50	40	180	1
Toeristische logiesvormen	7 120	4 690	2 010	13 810	78
w.v.					
woning van een particulier ¹⁾	460	390	290	1 140	6
hotel	2 780	420	80	3 270	18
pension, bed & breakfast	230	90	10	330	2
appartement	130	180	60	360	2
zomerhuisje, vakantiebungalow	2 170	2 620	540	5 340	30
tent, bungalowtent	370	170	150	690	4
caravan, vouwwagen, camper	510	640	810	1 960	11
boot	50	30	10	90	1
jeugdherberg of andere groepsaccommodatie	330	100	10	440	2
overige logiesvormen	90	40	50	190	1
Totaal	9 230	5 680	2 790	17 710	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

¹⁾ Exclusief vakanties bij familie, vrienden of kennissen, tenzij deze de hele tijd of de meeste dagen afwezig waren.

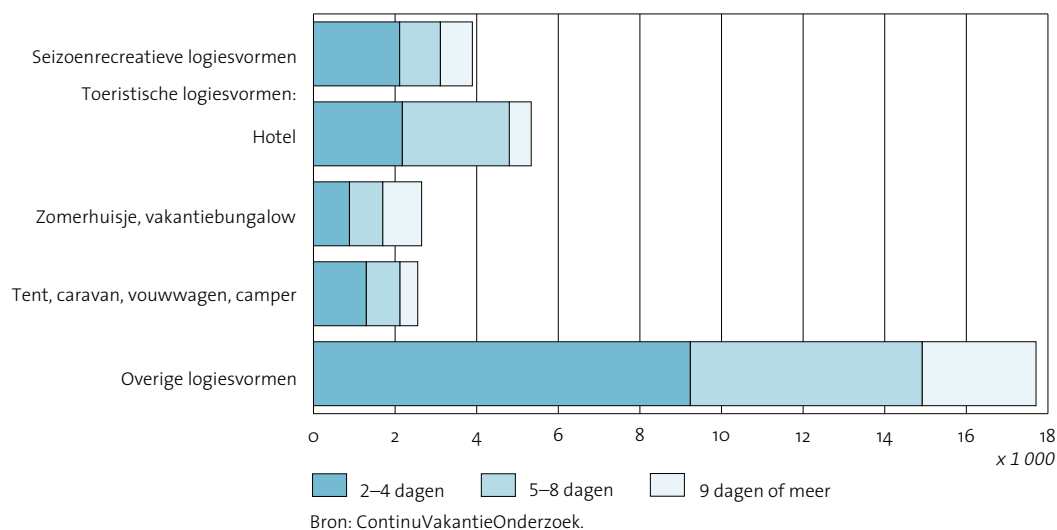
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

2.1.7 Binnenlandse vakanties van Nederlanders naar duur en soort verblijf, 2010

Domestic holiday trips of the Dutch by length of stay and type of accommodation, 2010

2.1.8 Overnachtingen van Nederlanders tijdens binnenlandse vakanties naar soort verblijf

Overnight stays of the Dutch during domestic holiday trips by type of accommodation

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>							
Seizoenrecreatieve logiesvormen	30 950	26 750	28 010	25 180	24 820	24 000	24 650
w.v.							
caravan, vouwwagen	17 480	15 230	15 140	14 010	12 500	13 170	13 260
overige logiesvormen	13 470	11 520	12 870	11 170	12 320	10 830	11 390
Toeristische logiesvormen	77 950	68 900	70 380	70 380	67 010	69 790	69 370
w.v.							
hotel	8 660	8 040	8 450	8 700	7 940	8 250	7 990
zomerhuisje, vakantiebungalow	28 840	26 770	27 270	28 990	27 580	29 340	26 980
tent, bungalowtent	6 410	5 390	4 690	5 330	4 650	4 560	3 980
caravan, vouwwagen, camper	18 710	16 390	17 180	16 090	14 330	15 930	17 190
overige logiesvormen	15 330	12 300	12 790	11 280	12 510	11 710	13 230
Totaal	108 900	95 650	98 380	95 570	91 830	93 780	94 020

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

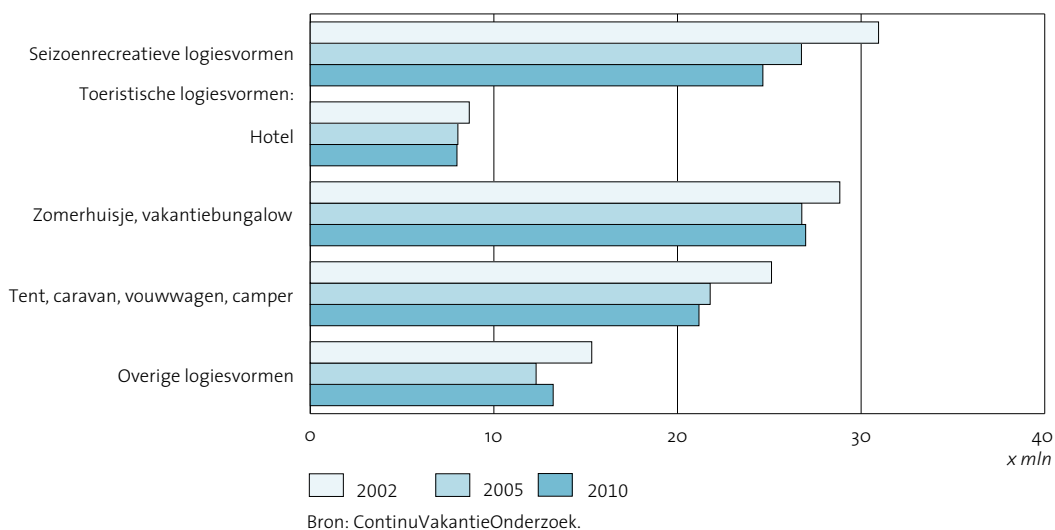
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

2.1.9 Overnachtingen van Nederlanders tijdens binnenlandse vakanties naar soort verblijf

Overnight stays of the Dutch during domestic holiday trips by type of accommodation

2.1.10 Binnenlandse vakanties van Nederlanders naar duur en vervoermiddel, 2010

Domestic holiday trips of the Dutch by length of stay and mode of transport, 2010

	2–4 dagen	5–8 dagen	9 dagen of meer	Totaal	
	x 1 000				%
Fiets	130	80	80	280	2
Auto	8 330	5 250	2 510	16 090	91
Trein	530	180	90	810	5
Touringcar	50	50	0	110	1
Boot	50	40	40	120	1
Overige vervoermiddelen	140	80	70	300	2
Totaal	9 230	5 680	2 790	17 710	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

2.1.11 Binnenlandse vakanties van Nederlanders naar vervoermiddel

Domestic holiday trips of the Dutch by mode of transport

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>							
Fiets	330	360	310	330	320	280	280
Auto	16 650	15 570	16 120	15 790	15 720	16 430	16 091
Trein	860	840	890	890	880	770	810
Touringcar	150	140	120	130	130	100	110
Boot	110	70	80	130	120	90	120
Overige vervoermiddelen	600	330	290	320	290	280	300
Totaal	18 710	17 310	17 790	17 590	17 450	17 960	17 710

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

2.1.12 Binnenlandse vakanties van Nederlanders naar organisatievorm en duur, 2010

Domestic holiday trips of the Dutch by way of organizing and length of stay, 2010

	Georganiseerde reizen		Niet-georganiseerde reizen	Totaal
	per auto	met overige vervoermiddelen		
x 1 000				
2–4 dagen	3 420	340	5 470	9 230
5–8 dagen	2 370	200	3 110	5 680
9 dagen of meer	590	60	2 150	2 790
Totaal	6 370	610	10 730	17 710

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

2.2 Financieel

2.2.1 Uitgaven van Nederlanders aan binnenlandse vakanties naar soort verblijf en vervoermiddel, 2010

Expenditure of the Dutch on domestic holiday trips by type of accommodation and mode of transport, 2010

	Totale bestedingen	Gemiddelde uitgaven per persoon per vakantie	Gemiddelde vakantieduur	Gemiddelde uitgaven per persoon per dag
	<i>mln euro</i>	<i>euro</i>	<i>dagen</i>	<i>euro</i>
Soort verblijf				
Seizoenrecreatieve logiesvormen w.v.	320	82	7	11
caravan, vouwwagen	144	69	7	9
overige logiesvormen	176	97	7	13
Toeristische logiesvormen w.v.	2 460	178	6	30
hotel	602	184	3	53
zomerhuisje, vakantiebungalow	983	184	6	30
tent, bungalowtent	100	145	7	21
caravan, vouwwagen, camper	331	169	10	17
overige logiesvormen	444	174	6	28
Vervoermiddel				
Auto	2 497	155	6	25
Trein	141	174	5	34
Overige vervoermiddelen	142	176	8	23
Totaal	2 780	157	6	25

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

2.3 Regionaal

2.3.1 Binnenlandse vakanties van Nederlanders naar duur en bestemmingsprovincie, 2010 *Domestic holiday trips of the Dutch by length of stay and province of destination, 2010*

	2–4 dagen	5–8 dagen	9 dagen of meer	Totaal	
	x 1 000				%
Groningen	200	151	58	409	2
Friesland	582	416	293	1 292	7
Drenthe	766	661	249	1 675	9
Overijssel	647	509	313	1 468	8
Flevoland	288	96	35	419	2
Gelderland	1 548	927	504	2 979	17
Utrecht	335	117	73	525	3
Noord-Holland	1 025	556	330	1 912	11
Zuid-Holland	754	338	190	1 282	7
Zeeland	604	512	281	1 398	8
Noord-Brabant	1 304	594	251	2 149	12
Limburg	1 178	807	216	2 202	12
Totaal	9 233	5 683	2 793	17 708	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.2 Overnachtingen van Nederlanders tijdens binnenlandse vakanties per seizoen naar bestemmingsprovincie, 2010

Overnight stays of the Dutch during domestic holiday trips by season and province of destination, 2010

	Winterperiode	Zomerperiode	Totaal	Winterperiode	Zomerperiode	Totaal
	x 1 000			%		
Groningen	690	1 350	2 040	2	2	2
Friesland	1 460	6 300	7 760	5	10	8
Drenthe	3 290	6 010	9 300	11	9	10
Overijssel	2 820	5 860	8 680	10	9	9
Flevoland	570	1 080	1 650	2	2	2
Gelderland	5 130	10 840	15 970	17	17	17
Utrecht	710	1 860	2 570	2	3	3
Noord-Holland	3 210	7 180	10 390	11	11	11
Zuid-Holland	1 970	4 690	6 660	7	7	7
Zeeland	2 280	6 540	8 820	8	10	9
Noord-Brabant	3 420	6 980	10 400	12	11	11
Limburg	3 910	5 890	9 800	13	9	10
Totaal	29 450	64 570	94 020	100	100	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

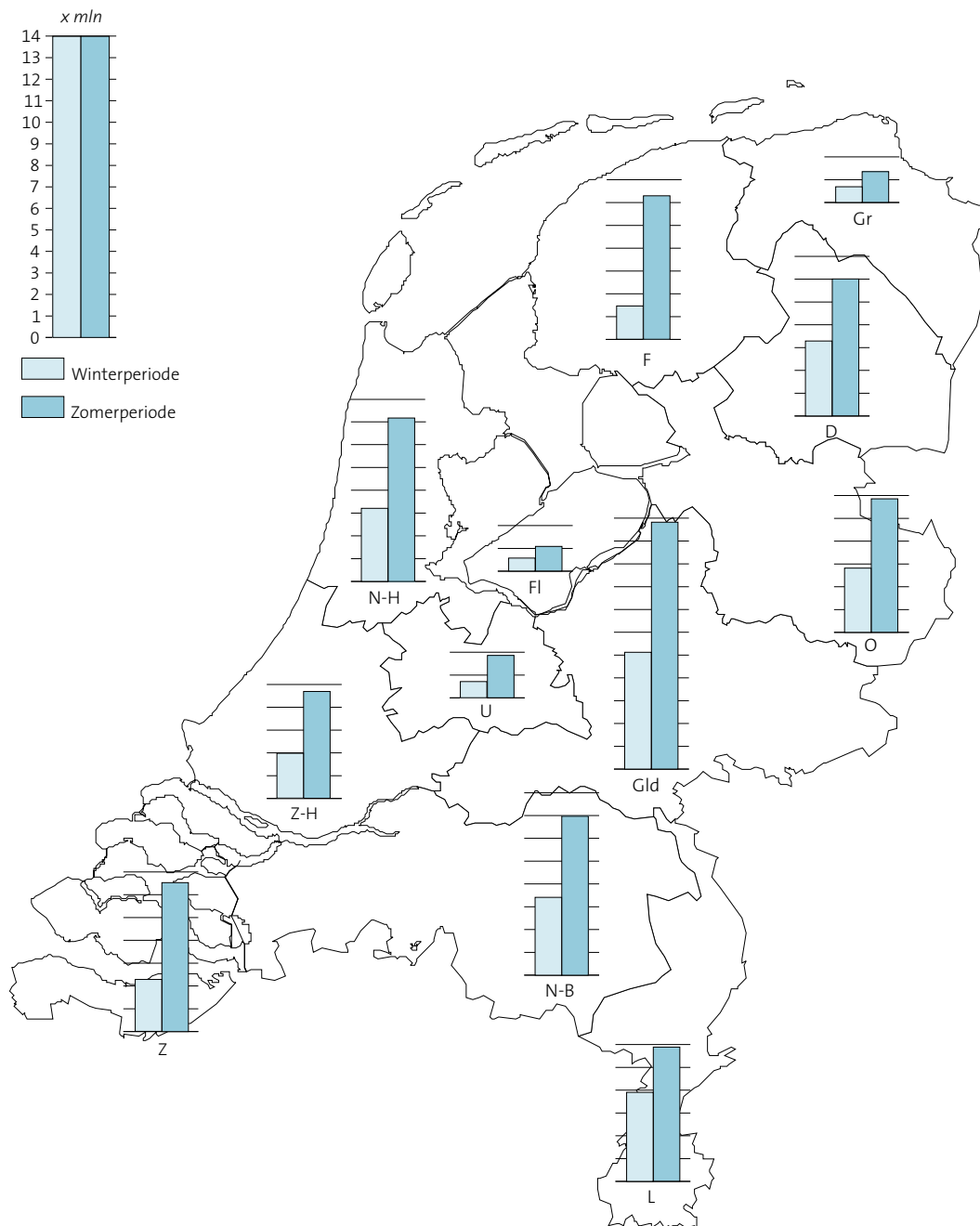
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.3 Overnachtingen van Nederlanders tijdens binnenlandse vakanties per seizoen naar bestemmingsprovincie, 2010

Overnight stays of the Dutch during domestic holiday trips by season and province of destination, 2010

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.4 Vakanties van Nederlanders in Groningen naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Groningen by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>							
2–4 dagen	230	190	190	200	220	240	200
5–8 dagen	90	100	110	90	150	120	150
9 dagen of meer	60	60	80	60	60	60	60
Totaal vakanties	380	340	380	350	440	410	410
Totaal overnachtingen	1 990	2 090	2 260	2 060	2 130	1 990	2 040

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

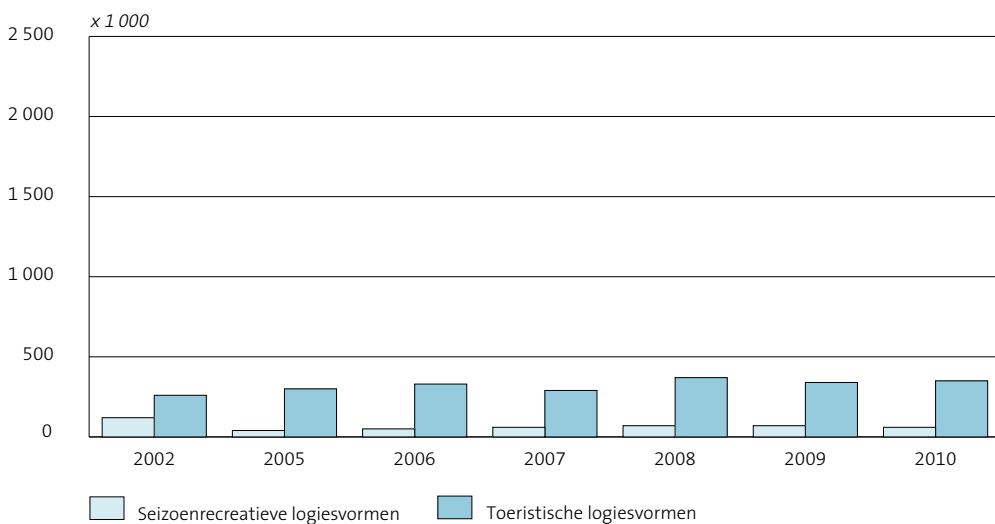
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.5 Vakanties van Nederlanders in Groningen naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Groningen by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.6 Vakanties van Nederlanders in Friesland naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Friesland by length of stay and total number of overnight stays

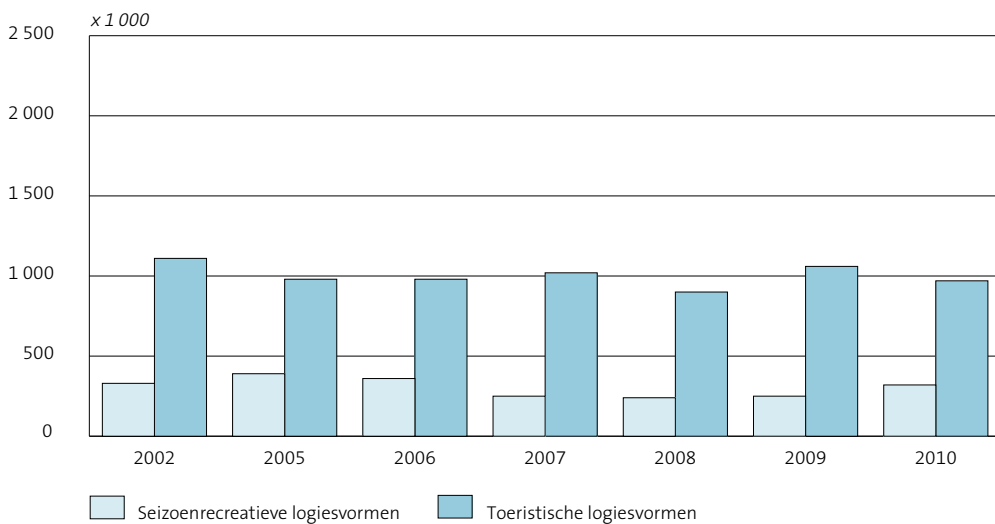
	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	650	630	600	580	510	610	580
5-8 dagen	480	410	460	450	390	460	420
9 dagen of meer	300	330	290	240	240	250	290
Totaal vakanties	1 430	1 370	1 340	1 280	1 140	1 320	1 290
Totaal overnachtingen	9 040	9 060	8 950	7 720	6 870	7 370	7 760

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.
 Frequentie: jaarlijks.

2.3.7 Vakanties van Nederlanders in Friesland naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Friesland by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.8 Vakanties van Nederlanders in Drenthe naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Drenthe by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>							
2–4 dagen	710	760	690	740	820	730	770
5–8 dagen	570	620	650	600	630	660	660
9 dagen of meer	280	240	230	250	230	310	250
Totaal vakanties	1 560	1 620	1 570	1 580	1 680	1 700	1 680
Totaal overnachtingen	9 420	8 840	8 460	8 830	8 750	9 880	9 300

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

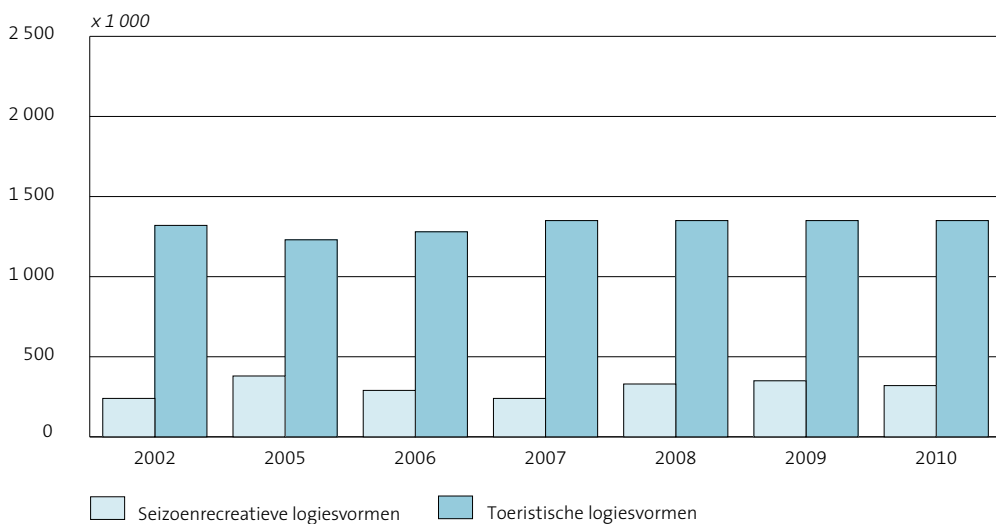
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.9 Vakanties van Nederlanders in Drenthe naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Drenthe by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.10 Vakanties van Nederlanders in Overijssel naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Overijssel by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	760	760	760	730	690	760	650
5-8 dagen	500	520	540	590	520	450	510
9 dagen of meer	310	280	270	230	270	270	310
Totaal vakanties	1 580	1 560	1 570	1 550	1 480	1 480	1 470
Totaal overnachtingen	10 100	8 820	8 780	8 580	8 280	8 270	8 680

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

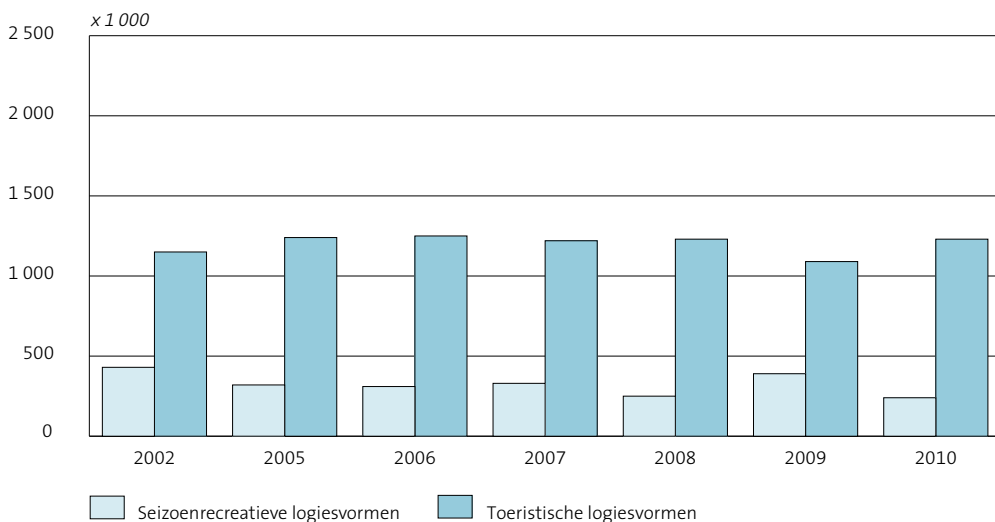
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.11 Vakanties van Nederlanders in Overijssel naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Overijssel by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.12 Vakanties van Nederlanders in Flevoland naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Flevoland by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>							
2–4 dagen	130	230	190	230	320	270	290
5–8 dagen	70	110	120	130	130	140	100
9 dagen of meer	40	30	40	30	40	50	40
Totaal vakanties	250	370	340	390	490	460	420
Totaal overnachtingen	1 370	1 550	1 670	1 860	2 120	1 940	1 650

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

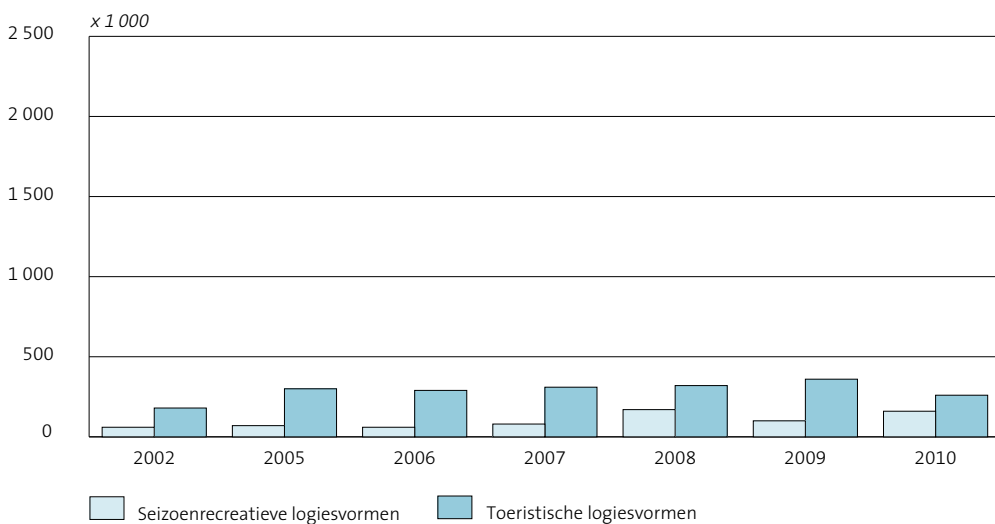
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.13 Vakanties van Nederlanders in Flevoland naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Flevoland by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.14 Vakanties van Nederlanders in Gelderland naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Gelderland by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>							
2–4 dagen	1 450	1 520	1 820	1 740	1 460	1 550	1 550
5–8 dagen	1 070	990	960	920	1 070	1 000	930
9 dagen of meer	470	490	540	430	490	480	500
Totaal vakanties	2 990	2 990	3 310	3 090	3 010	3 020	2 980
Totaal overnachtingen	16 560	16 450	17 530	16 330	16 720	16 230	15 970

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

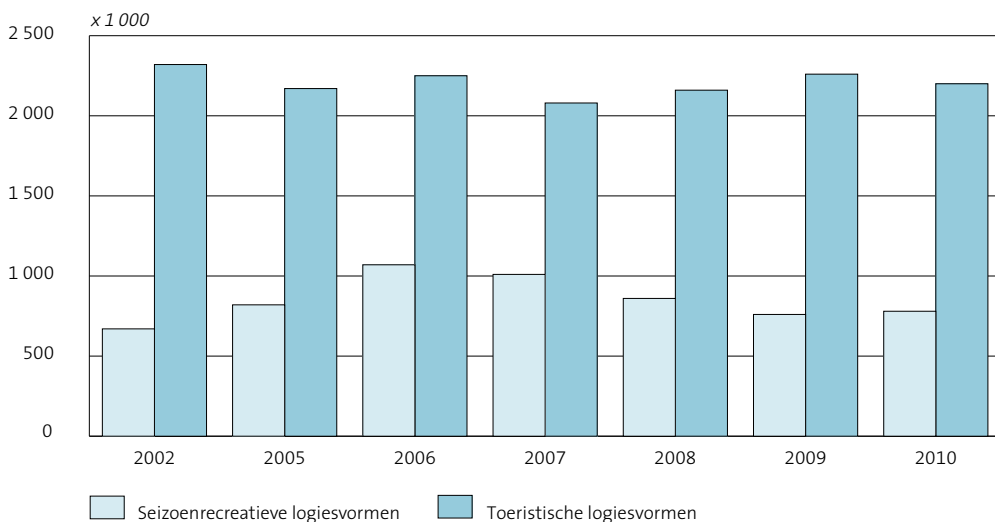
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.15 Vakanties van Nederlanders in Gelderland naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Gelderland by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.16 Vakanties van Nederlanders in Utrecht naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Utrecht by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>							
2–4 dagen	420	350	320	290	260	260	330
5–8 dagen	210	150	160	110	130	110	120
9 dagen of meer	170	90	110	90	90	60	70
Totaal vakanties	790	580	580	490	480	440	520
Totaal overnachtingen	5 250	2 980	3 400	2 840	3 050	2 000	2 570

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

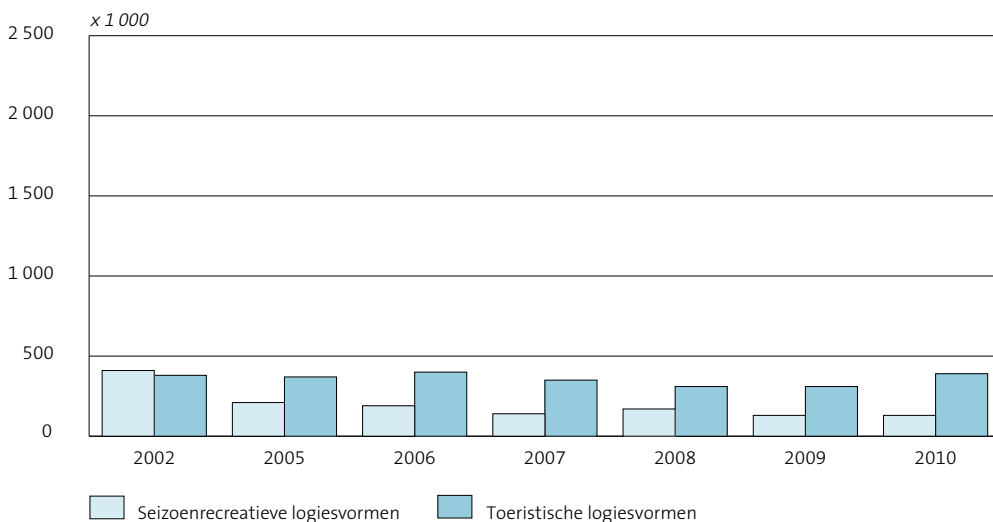
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.17 Vakanties van Nederlanders in Utrecht naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Utrecht by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.18 Vakanties van Nederlanders in Noord-Holland naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Noord-Holland by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	1 080	1 000	960	990	1 070	1 100	1 030
5-8 dagen	500	570	660	710	600	660	560
9 dagen of meer	360	260	290	270	300	260	330
Totaal vakanties	1 930	1 830	1 910	1 970	1 970	2 020	1 910
Totaal overnachtingen	10 710	9 540	10 430	10 100	10 230	9 580	10 390

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

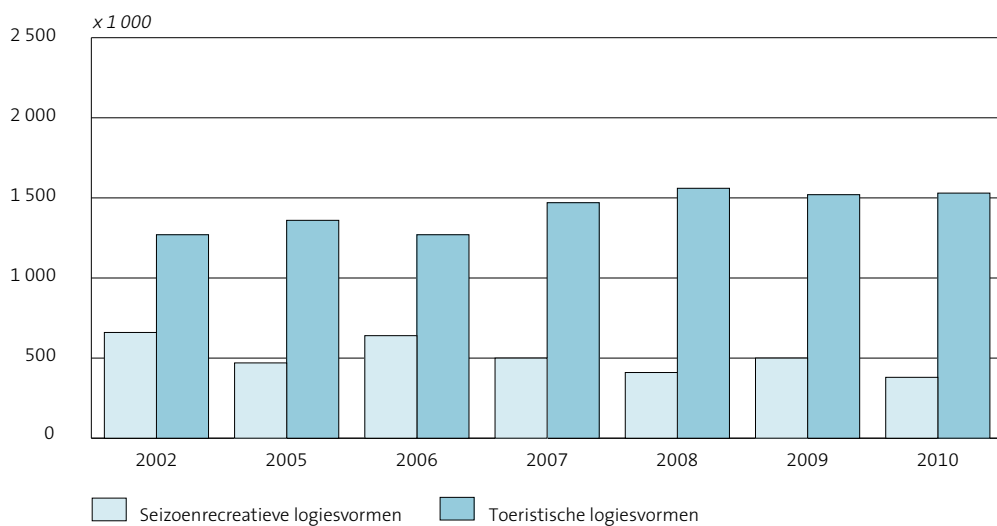
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.19 Vakanties van Nederlanders in Noord-Holland naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Noord-Holland by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.20 Vakanties van Nederlanders in Zuid-Holland naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Zuid-Holland by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>							
2–4 dagen	1 000	780	780	740	750	810	750
5–8 dagen	410	320	350	300	270	340	340
9 dagen of meer	210	210	180	210	160	210	190
Totaal vakanties	1 620	1 310	1 300	1 250	1 180	1 350	1 280
Totaal overnachtingen	8 310	7 000	6 660	7 100	5 660	6 760	6 660

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

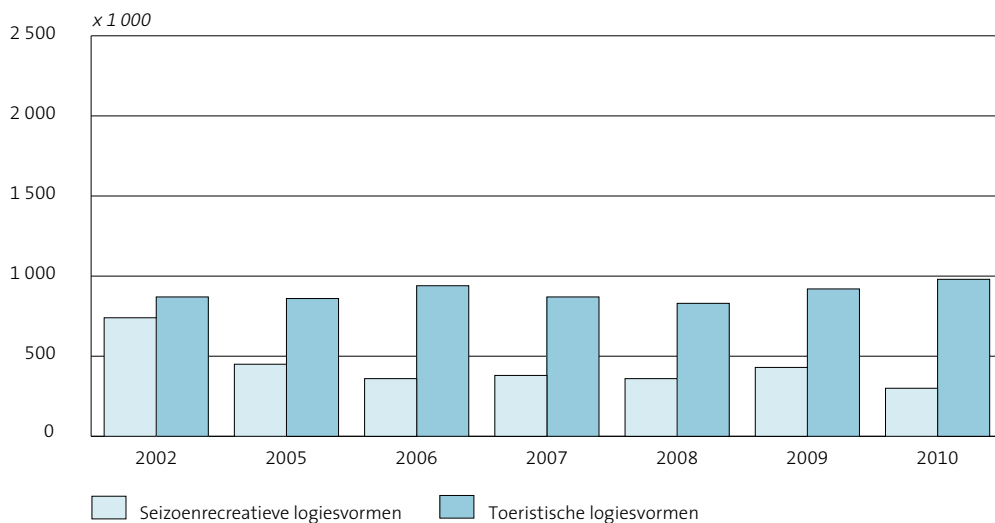
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.21 Vakanties van Nederlanders in Zuid-Holland naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Zuid-Holland by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.22 Vakanties van Nederlanders in Zeeland naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Zeeland by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	710	560	540	620	630	540	600
5-8 dagen	590	460	490	400	500	530	510
9 dagen of meer	380	280	320	300	240	260	280
Totaal vakanties	1 680	1 300	1 350	1 320	1 370	1 340	1 400
Totaal overnachtingen	11 280	8 080	8 830	8 060	7 810	8 370	8 820

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

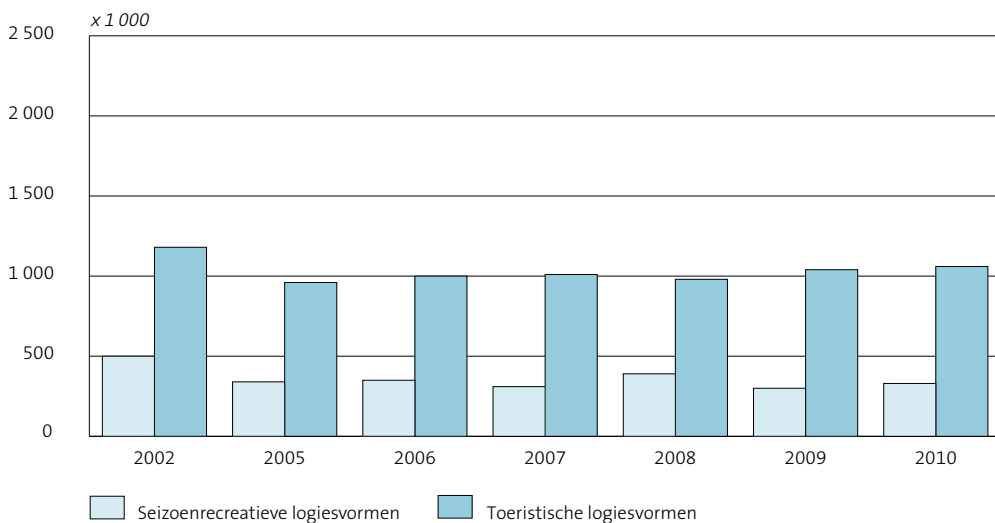
Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.23 Vakanties van Nederlanders in Zeeland naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Zeeland by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.24 Vakanties van Nederlanders in Noord-Brabant naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Noord-Brabant by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>							
2–4 dagen	1 210	1 150	1 050	1 170	1 100	1 240	1 300
5–8 dagen	680	590	660	620	660	650	590
9 dagen of meer	390	290	280	290	250	240	250
Totaal vakanties	2 280	2 030	1 980	2 090	2 010	2 140	2 150
Totaal overnachtingen	13 110	10 770	10 560	10 800	9 790	10 420	10 400

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

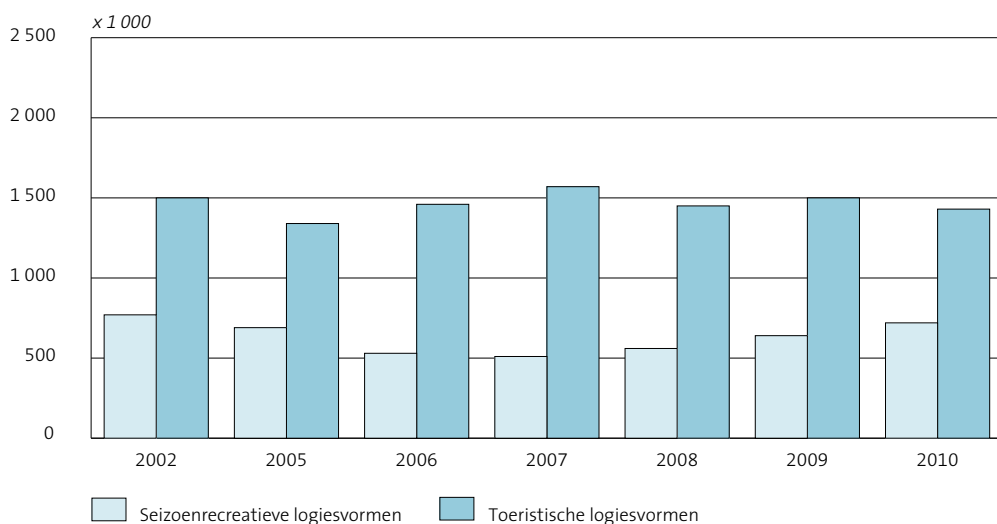
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.25 Vakanties van Nederlanders in Noord-Brabant naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Noord-Brabant by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.26 Vakanties van Nederlanders in Limburg naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Limburg by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	1 170	940	1 080	1 110	1 090	1 160	1 180
5-8 dagen	790	810	810	860	870	880	810
9 dagen of meer	290	280	270	280	240	260	220
Totaal vakanties	2 250	2 020	2 160	2 240	2 210	2 300	2 200
Totaal overnachtingen	11 770	10 470	10 860	11 300	10 420	10 980	9 800

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

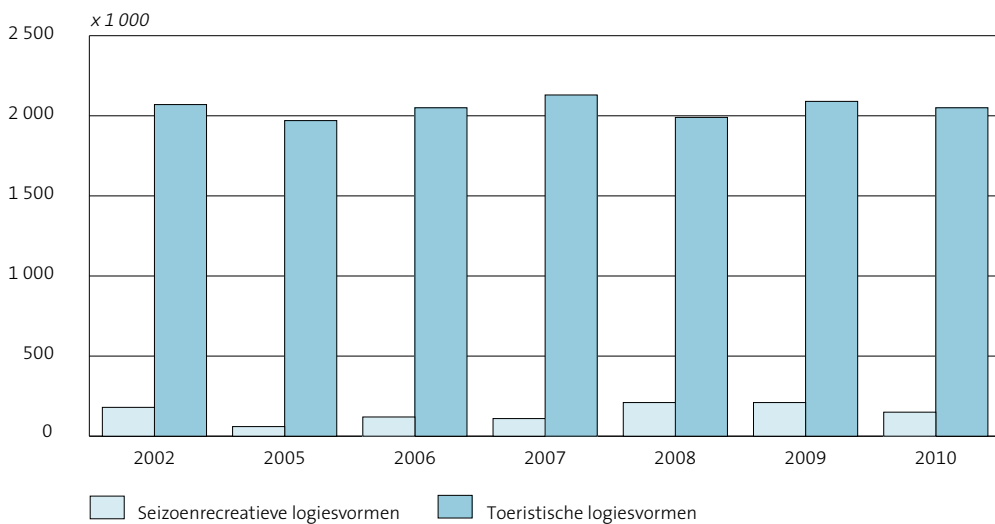
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.27 Vakanties van Nederlanders in Limburg naar soort verblijf

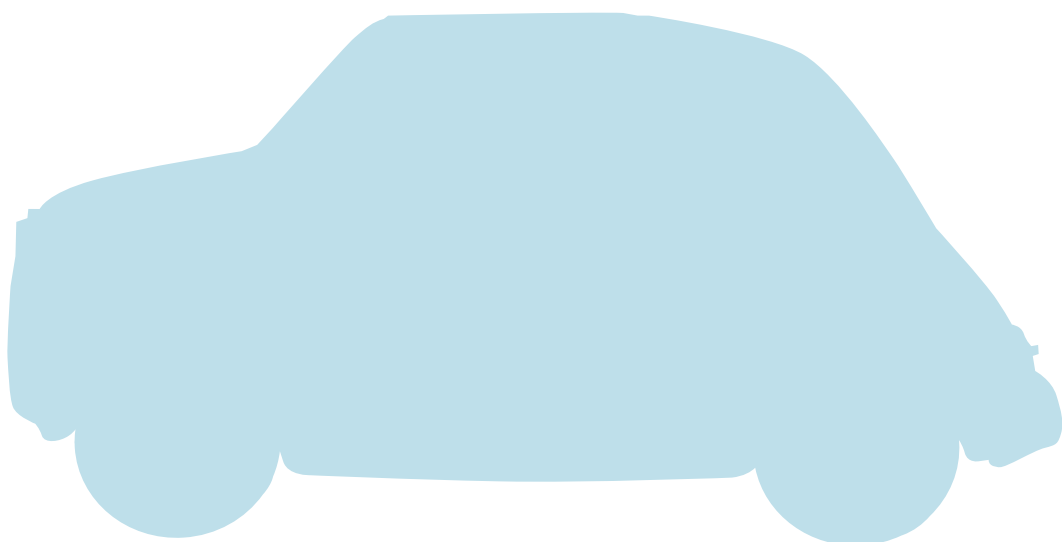
Holiday trips of the Dutch in Limburg by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Buitenlandse vakanties van Nederlanders

3

Buitenlandse vakanties van Nederlanders

3.1 Algemeen

3.2 Financieel

3.3 Bestemming

3.1 Algemeen

3.1.1 Buitenlandse vakanties van Nederlanders naar duur

Outbound holiday trips of the Dutch by length of stay

	Eenheid	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
2–4 dagen	%	21	19	19	21	18	21	20
5–8 dagen	%	30	30	31	29	30	30	30
9 dagen of meer	%	49	51	50	50	51	49	50
Totaal (absoluut=100%)	<i>x mln</i>	16,8	17,1	16,8	17,6	18,5	18,4	18,4
Gemiddelde vakantieduur	<i>dagen</i>	10,9	11,1	11,0	10,9	11,2	10,9	11,0

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.2 Buitenlandse korte vakanties van Nederlanders per seizoen naar land van bestemming, 2010

Short outbound holiday trips of the Dutch by season and country of destination, 2010

	Winterperiode	Zomerperiode	Totaal	Winterperiode	Zomerperiode	Totaal
	<i>x 1 000</i>			%		
België	660	510	1 170	31	35	32
Luxemburg	30	30	60	2	2	2
Frankrijk	310	230	530	14	15	15
Groot-Brittannië	200	100	310	10	7	8
Duitsland	690	440	1 130	32	30	31
Overige landen	260	160	420	12	11	11
Totaal	2 150	1 470	3 620	100	100	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.3 Buitenlandse lange vakanties van Nederlanders per seizoen naar land van bestemming, 2010

Long outbound holidays trips of the Dutch by season and country of destination, 2010

	Winterperiode	Zomerperiode	Totaal	Winterperiode	Zomerperiode	Totaal
	x 1 000			%		
België	320	520	890	6	5	6
Luxemburg	30	110	130	1	1	1
Frankrijk	590	1 640	2 290	11	18	16
Spanje	600	900	1 460	11	9	10
Portugal	120	180	330	2	2	2
Oostenrijk	640	510	1 180	12	5	8
Zwitserland	130	140	320	2	2	2
Groot-Brittannië	200	260	430	4	3	3
Noorwegen, Zweden, Finland	80	220	300	2	2	2
Denemarken	40	120	170	1	1	1
Duitsland	680	1 420	2 100	13	15	14
Italië	180	740	910	3	8	6
Griekenland	80	530	610	1	6	4
Hongarije	50	80	130	1	1	1
Tsjechië	80	140	220	2	1	1
Turkije	250	560	800	5	6	5
Egypte	160	110	260	3	1	2
Verre Oosten	200	180	380	4	2	3
Verenigde Staten	190	240	430	4	2	3
Caribisch gebied	120	50	170	2	1	1
Overige landen	530	800	1 330	10	8	9
Totaal	5 270	9 530	14 810	100	100	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.4 Overnachtingen van Nederlanders tijdens buitenlandse vakanties per seizoen naar land van bestemming, 2010

Overnight stays of the Dutch during outbound holiday trips by season and country of destination, 2010

	Winterperiode	Zomerperiode	Totaal	Winterperiode	Zomerperiode	Totaal
	x 1 000			%		
België	3 540	5 670	9 210	6	4	5
Luxemburg	280	1 460	1 740	0	1	1
Frankrijk	6 150	26 780	32 930	11	21	18
Spanje	6 960	11 300	18 260	12	9	10
Portugal	1 180	2 150	3 330	2	2	2
Oostenrijk	4 940	6 140	11 080	9	5	6
Zwitserland	1 030	2 170	3 200	2	2	2
Groot-Brittannië	2 020	2 940	4 960	3	2	3
Noorwegen						
Zweden, Finland	750	2 730	3 480	1	2	2
Denemarken	420	1 620	2 040	1	1	1
Duitsland	6 540	15 440	21 980	11	12	12
Italië	1 640	9 300	10 940	3	7	6
Griekenland	630	6 420	7 050	1	5	4
Hongarije	450	1 150	1 600	1	1	1
Tsjechië	590	1 640	2 230	1	1	1
Turkije	2 200	6 510	8 710	4	5	5
Egypte	1 550	1 440	2 990	3	1	2
Verre Oosten	4 400	3 500	7 900	8	3	4
Verenigde Staten	2 310	4 720	7 030	4	4	4
Caribisch gebied	1 780	840	2 620	3	1	1
Overige landen	8 660	12 110	20 770	15	10	11
Totaal	58 020	126 030	184 050	100	100	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.5 Buitenlandse vakanties van Nederlanders naar duur en soort verblijf, 2010

Outbound holiday trips of the Dutch by length of stay and type of accommodation, 2010

	2–4 dagen	5–8 dagen	9 dagen of meer	Totaal	
	x 1 000				%
Seizoenrecreatieve logiesvormen	250	280	510	1 030	6
Toeristische logiesvormen	3 380	5 270	8 750	17 400	94
vvv.					
woning van familie, vrienden of kennissen	360	430	800	1 590	9
woning van een andere particulier	90	340	430	860	5
hotel	2 020	2 370	2 820	7 210	39
pension, bed & breakfast	120	190	230	540	3
appartement	120	670	1 220	2 000	11
zomerhuisje, vakantiebungalow	350	830	740	1 920	10
tent, bungalowtent	100	120	750	980	5
caravan, vouwwagen, camper	120	210	1 500	1 820	10
boot	10	30	130	170	1
jeugdherberg of andere groepsaccommodatie	60	60	90	210	1
overige logiesvormen	20	20	50	90	0
Totaal	3 620	5 550	9 250	18 430	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.6 Overnachtingen van Nederlanders tijdens buitenlandse vakanties naar soort verblijf

Overnight stays of the Dutch during outbound holiday trips by type of accommodation

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>							
Seizoenrecreatieve logiesvormen	8 580	6 440	7 770	8 630	10 620	12 030	10 400
Toeristische logiesvormen	158 370	165 380	158 700	165 420	177 760	170 640	173 700
w.v.							
woning van familie, vrienden of kennissen	15 860	14 580	14 040	14 670	16 460	13 280	15 720
woning van een andere particulier	6 730	6 760	7 270	7 740	8 240	8 670	8 890
hotel ¹⁾	39 910	55 290	52 030	55 320	60 650	55 490	57 820
appartement ²⁾	21 790	20 770	20 220	20 090	21 460	22 520	21 620
zomerhuisje, vakantiebungalow	18 690	17 880	16 990	17 250	18 090	18 020	16 610
tent, bungalowtent	20 980	13 990	13 860	14 840	13 200	12 440	13 530
caravan, vouwwagen, camper ³⁾	26 880	28 270	27 090	26 960	30 940	31 660	29 480
overige logiesvormen	7 520	7 850	7 200	8 560	8 730	8 560	10 010
Totaal	166 960	171 820	166 470	174 060	188 390	182 670	184 100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.7 Buitenlandse vakanties van Nederlanders naar duur en vervoermiddel, 2010

Outbound holiday trips of the Dutch by length of stay and mode of transport, 2010

	2–4 dagen	5–8 dagen	9 dagen of meer	Totaal	
<i>x 1 000</i>					<i>%</i>
Auto	2 470	3 000	4 790	10 260	56
Trein	300	210	150	670	4
Touringcar	150	280	340	770	4
Vliegtuig	580	1 930	3 760	6 270	34
Overige vervoermiddelen	120	130	210	460	3
Totaal	3 620	5 550	9 250	18 430	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.8 Buitenlandse vakanties van Nederlanders naar vervoermiddel

Outbound holiday trips of the Dutch by mode of transport

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>							
Auto	10 100	9 550	9 450	9 710	10 010	10 390	10 260
Trein	630	610	570	660	740	690	670
Touringcar	1 030	980	910	980	960	900	770
Vliegtuig	4 290	5 490	5 390	5 750	6 360	5 980	6 270
Overige vervoermiddelen	710	470	430	460	400	450	460
Totaal	16 760	17 090	16 750	17 560	18 460	18 410	18 430

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

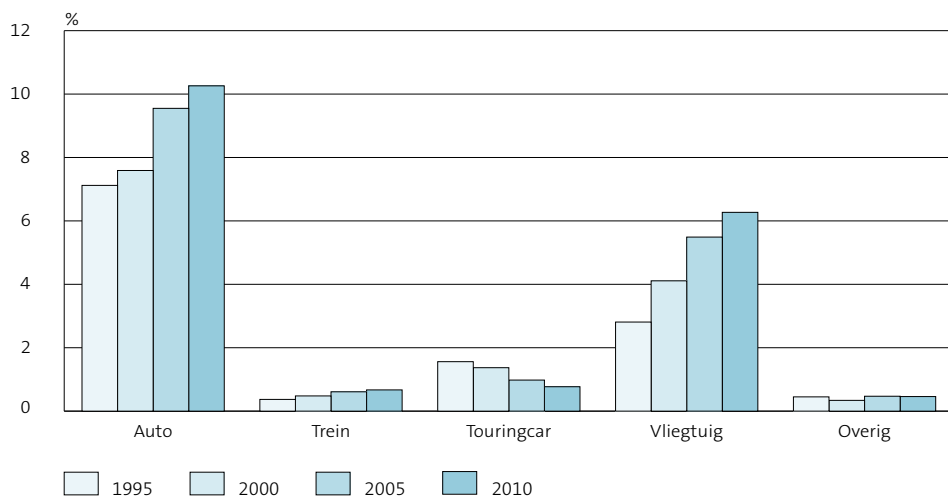
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.9 Buitenlandse vakanties van Nederlanders naar vervoermiddel

Outbound holiday trips of the Dutch by mode of transport

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

N.B. Trendbreuk in 2002

3.1.10 Buitenlandse lange vakanties van Nederlanders per land van bestemming naar organisatievorm, 2010

Long outbound holiday trips of the Dutch by country of destination and way of organizing, 2010

	Georganiseerde reizen				Niet-georganiseerde reizen	Totaal
	per auto	per touringcar	per vliegtuig	met overige vervoer-middelen		
x 1 000						
België	350	10	0	30	430	830
Luxemburg	50	0	0	0	100	150
Frankrijk	750	100	80	80	1 320	2 320
Spanje	90	120	1 090	20	190	1 500
Portugal	10	0	270	10	20	300
Oostenrijk	370	80	40	40	600	1 130
Zwitserland	90	10	20	10	140	280
Groot-Brittannië	50	50	140	120	110	480
Noorwegen, Zweden, Finland	50	0	90	30	120	300
Denemarken	60	0	10	0	80	170
Duitsland	790	100	20	120	1 070	2 100
Italië	300	40	290	30	260	910
Griekenland	0	0	570	10	20	610
Hongarije	10	30	30	10	60	130
Tsjechië	90	20	20	10	80	220
Turkije	0	0	740	0	60	800
Egypte	0	0	260	0	0	260
Verre Oosten	0	0	370	0	10	380
Verenigde Staten	30	0	400	10	0	430
Caribisch gebied	0	0	160	0	0	170
Overige landen	80	60	970	30	190	1 330
Totaal	3 190	620	5 560	570	4 860	14 810

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.11 Buitenlandse korte vakanties van Nederlanders per land van bestemming naar organisatievorm, 2010

Short outbound holiday trips of the Dutch by country of destination and way of organizing, 2010

	Georganiseerde reizen				Niet-georganiseerde reizen	Totaal
	per auto	per touringcar	per vliegtuig	met overige vervoermiddelen		
x 1 000						
België	500	20	0	110	540	1 170
Frankrijk	240	50	30	60	160	530
Groot-Brittannië	10	30	180	60	30	310
Duitsland	430	40	40	80	540	1 130
Overige landen	60	20	320	10	80	480
Totaal	1 230	150	570	320	1 350	3 620

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.12 Buitenlandse korte wintersportvakanties van Nederlanders naar land van bestemming

Short winter sports holidays of the Dutch by country of destination

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>							
België	0	10	0	0	0	0	0
Duitsland	30	70	50	20	20	60	20
Overige landen	20	20	20	10	20	20	30
Totaal	50	90	70	30	40	90	40

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Meest recente tabellenset: Nederlanders op wintersport 2010.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.13 Buitenlandse lange wintersportvakanties van Nederlanders naar land van bestemming

Long winter sports holidays of the Dutch by country of destination

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>							
België	10	0	0	0	0	10	0
Frankrijk	230	200	190	170	200	190	190
Oostenrijk	610	580	590	620	560	580	550
Zwitserland	100	110	80	60	80	110	70
Noorwegen, Zweden, Finland	10	20	20	30	20	40	10
							0
Duitsland	50	120	100	70	50	70	90
Italië	40	50	40	30	30	30	20
Tsjechië	40	80	70	70	50	40	40
Overige landen	30	20	20	10	20	20	10
							0
Totaal	1 120	1 180	1 120	1 060	1 010	1 070	980

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Meest recente tabellen-set: Nederlanders op wintersport 2010.

Frequentie: jaarlijks.

3.2 Financieel

3.2.1 Uitgaven van Nederlanders aan buitenlandse vakanties naar land van bestemming, 2010

Expenditure of the Dutch on outbound holiday trips by country of destination, 2010

	Totale bestedingen			Gemiddelde uitgaven per persoon per vakantie			Gemiddelde uitgaven per persoon per dag
	Korte vakanties	Lange vakanties	Totaal	Korte vakanties	Lange vakanties	Totaal	
	<i>mln euro</i>			<i>euro</i>			
België	170	190	360	143	228	178	33
Frankrijk	150	1 240	1 390	276	534	486	39
Spanje	30	1 190	1 220	¹⁾	796	779	60
Oostenrijk	10	680	700	¹⁾	602	595	56
Groot-Brittannië	100	280	380	330	588	487	66
Duitsland	190	740	940	171	354	290	40
Italië	40	740	780	¹⁾	810	769	61
Griekenland	0	600	600	¹⁾	974	973	78
Turkije	0	630	630	¹⁾	786	784	66
Overige landen	140	5 080	5 230	530	1 233	1 190	82
Totaal	840	11 380	12 210	231	768	663	61

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

¹⁾ Vanwege een te gering aantal waarnemingen zijn de uitkomsten niet vermeld.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

3.2.2 Uitgaven van Nederlanders aan buitenlandse vakanties naar soort verblijf en vervoermiddel, 2010

Expenditure of the Dutch on outbound holiday trips by type of accommodation and mode of transport, 2010

	Totale bestedingen	Gemiddelde uitgaven per persoon per vakantie	Gemiddelde vakantieduur	Gemiddelde uitgaven per persoon per dag
	<i>mln euro</i>	<i>euro</i>	<i>dagen</i>	<i>euro</i>
Soort verblijf				
Seizoenrecreatieve logiesvormen	293	284	11	26
Toeristische logiesvormen	11 919	685	11	62
ww.				
woning van familie, vrienden of kennissen	765	481	11	44
woning van een andere particulier	444	518	11	46
hotel	5 913	820	9	91
appartement	1 511	754	12	64
zomerhuisje, vakantiebungalow	791	412	10	43
tent, bungalowtent	542	555	15	37
caravan, vouwwagen, camper	1 061	582	17	34
overige logiesvormen	891	879	11	81
Vervoermiddel				
Auto	4 279	417	11	39
Trein	276	415	7	64
Touringcar	463	602	8	72
Vliegtuig	6 834	1 090	13	87
Overige vervoermiddelen	360	780	10	77
Totaal	12 212	663	11	60

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

3.3 Bestemming

3.3.1 Buitenlandse vakanties van Nederlanders naar duur en land van bestemming, 2010

Outbound holiday trips of the Dutch by length of stay and country of destination, 2010

	2–4 dagen	5–8 dagen	9 dagen of meer	Totaal	
	x 1 000				%
België	1 170	600	230	2 000	11
Luxemburg	60	80	70	220	1
Frankrijk	530	650	1 670	2 860	15
Spanje	70	510	990	1 570	9
Portugal	10	130	170	320	2
Oostenrijk	40	440	690	1 170	6
Zwitserland	30	110	170	310	2
Groot-Brittannië	310	270	200	780	4
Noorwegen, Zweden, Finland	40	80	220	330	2
Denemarken	20	90	80	190	1
Duitsland	1 130	1 320	780	3 230	18
Italië	100	220	690	1 010	5
Griekenland	0	210	410	620	3
Hongarije	20	30	100	150	1
Tsjechië	20	100	120	240	1
Turkije	0	300	500	800	4
Egypte	10	90	180	270	1
Verre Oosten	0	10	360	380	2
Verenigde Staten	0	60	370	430	2
Caribisch gebied	0	20	160	170	1
Overige landen	60	230	1 100	1 380	8
Totaal	3 620	5 550	9 250	18 430	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

3.3.2 Vakanties van Nederlanders in België naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Belgium by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>							
2–4 dagen	1 210	1 060	1 030	1 170	1 000	1 100	1 170
5–8 dagen	700	650	600	680	700	650	600
9 dagen of meer	270	330	290	240	270	240	230
Totaal vakanties	2 170	2 040	1 930	2 100	1 970	1 990	2 000
Totaal aantal overnachtingen	11 090	10 900	10 010	10 690	10 110	10 000	9 210

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

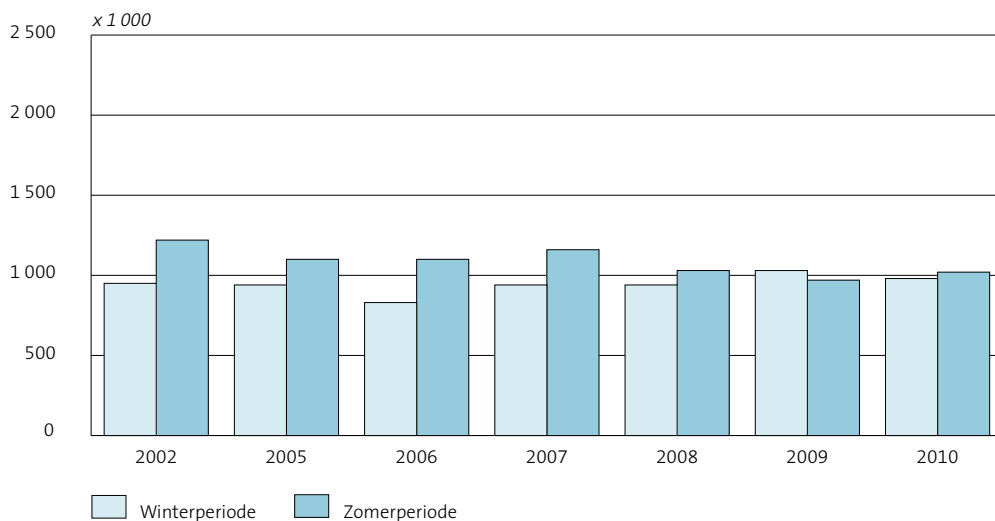
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

3.3.3 Vakanties van Nederlanders in België naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in Belgium by season

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3.3.4 Vakanties van Nederlanders in Frankrijk naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in France by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>							
2–4 dagen	670	590	530	550	530	530	530
5–8 dagen	690	650	620	590	700	680	650
9 dagen of meer	1 960	1 520	1 570	1 510	1 670	1 610	1 670
Totaal vakanties	3 320	2 760	2 720	2 650	2 900	2 820	2 869
Totaal aantal overnachtingen	39 140	31 000	31 810	30 500	32 410	32 990	32 930

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

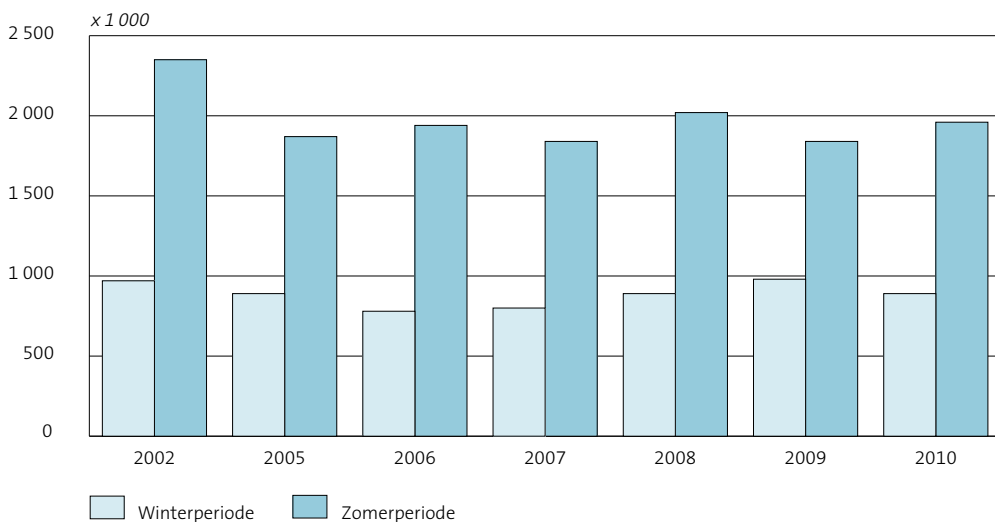
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

3.3.5 Vakanties van Nederlanders in Frankrijk naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in France by season

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3.3.6 Vakanties van Nederlanders in Spanje naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Spain by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	80	70	100	110	120	100	70
5-8 dagen	530	460	490	490	590	490	510
9 dagen of meer	1 110	1 120	970	1 020	1 140	970	990
Totaal vakanties	1 720	1 650	1 550	1 620	1 850	1 560	1 570
Totaal aantal overnachtingen	19 890	19 690	17 120	17 490	20 160	17 620	18 260

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

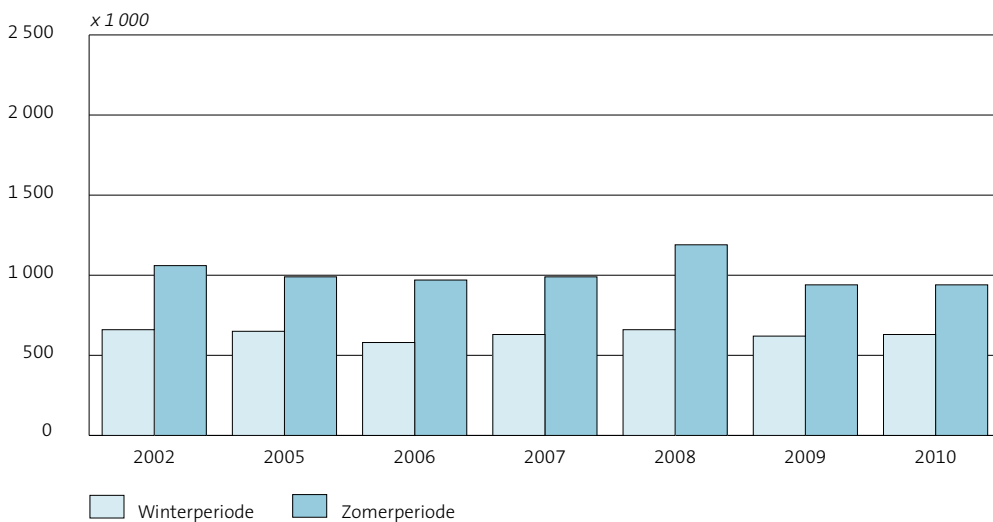
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

3.3.7 Vakanties van Nederlanders in Spanje naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in Spain by season

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3.3.8 Vakanties van Nederlanders in Oostenrijk naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Austria by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	20	30	40	20	30	20	40
5-8 dagen	390	410	440	430	440	450	440
9 dagen of meer	640	590	690	700	630	730	690
Totaal vakanties	1 050	1 020	1 160	1 150	1 100	1 200	1 170
Totaal aantal overnachtingen	10 280	9 780	11 120	10 940	11 020	12 050	11 080

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

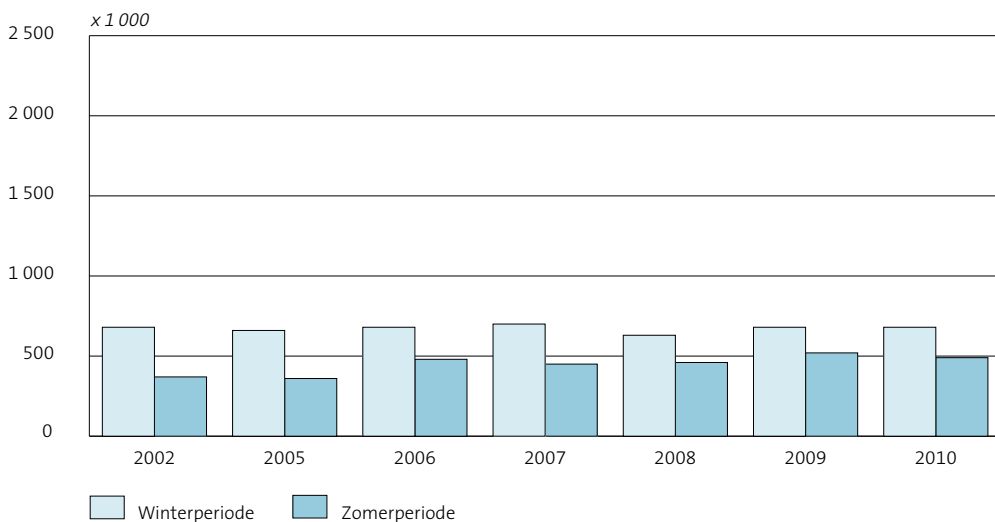
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

3.3.9 Vakanties van Nederlanders in Oostenrijk naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in Austria by season

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3.3.10 Vakanties van Nederlanders in Zwitserland naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Switzerland by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>							
2–4 dagen	40	10	20	30	30	20	30
5–8 dagen	140	160	140	110	120	150	110
9 dagen of meer	250	190	190	250	210	170	170
Totaal vakanties	430	360	350	390	360	350	310
Totaal aantal overnachtingen	4 530	3 340	3 550	4 420	4 710	3 890	3 200

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

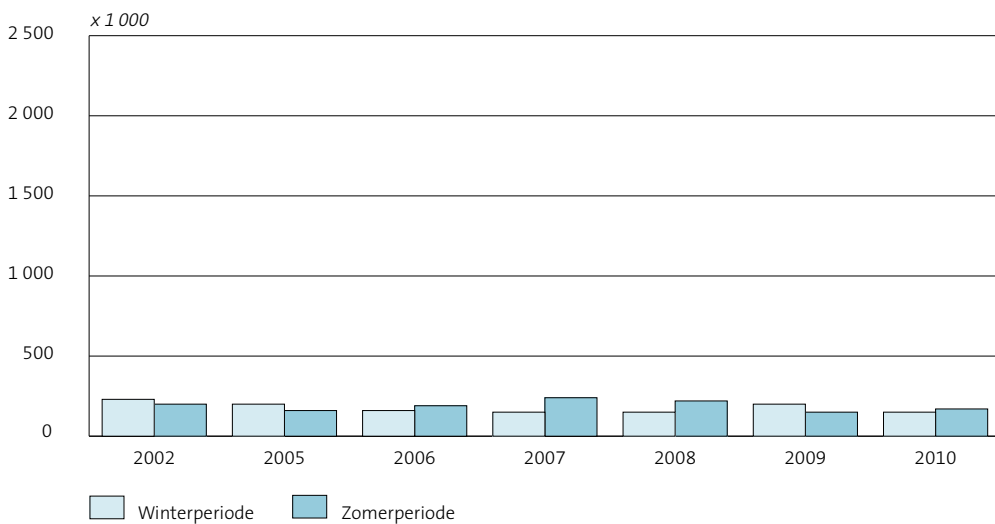
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

3.3.11 Vakanties van Nederlanders in Zwitserland naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in Switzerland by season

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3.3.12 Vakanties van Nederlanders in Groot-Brittannië naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Great-Britain by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	350	240	270	320	230	270	310
5-8 dagen	310	260	230	230	200	230	270
9 dagen of meer	150	130	140	130	170	210	200
Totaal vakanties	800	630	640	680	590	710	780
Totaal aantal overnachtingen	4 390	3 600	3 610	3 560	4 050	4 650	4 960

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

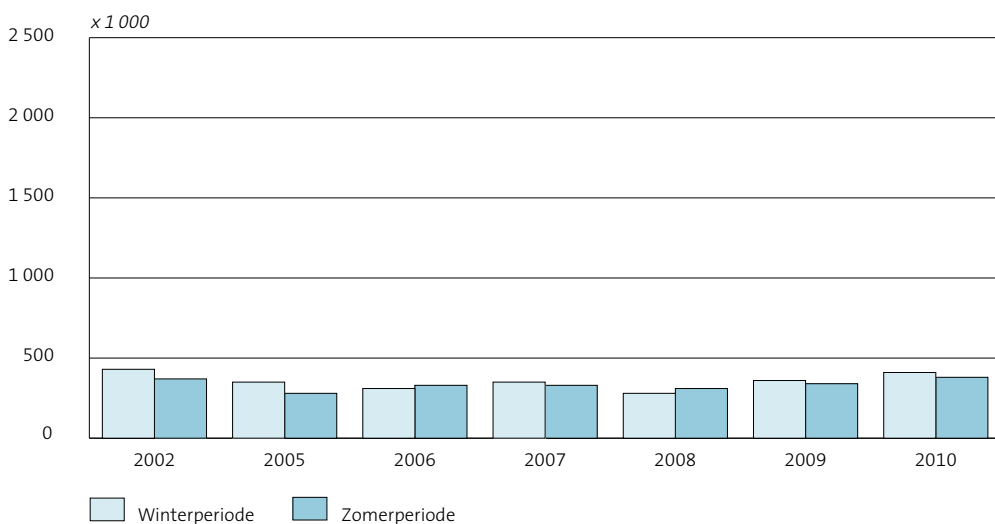
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

3.3.13 Vakanties van Nederlanders in Groot-Brittannië naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in Great-Britain by season

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3.3.14 Vakanties van Nederlanders in Duitsland naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Germany by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>							
2–4 dagen	980	990	940	1 210	1 120	1 460	1 130
5–8 dagen	970	1 060	1 070	1 140	1 230	1 380	1 320
9 dagen of meer	540	550	570	600	650	680	780
Totaal vakanties	2 490	2 600	2 570	2 950	3 000	3 520	3 230
Totaal aantal overnachtingen	16 320	17 380	17 110	18 800	19 980	21 710	21 980

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

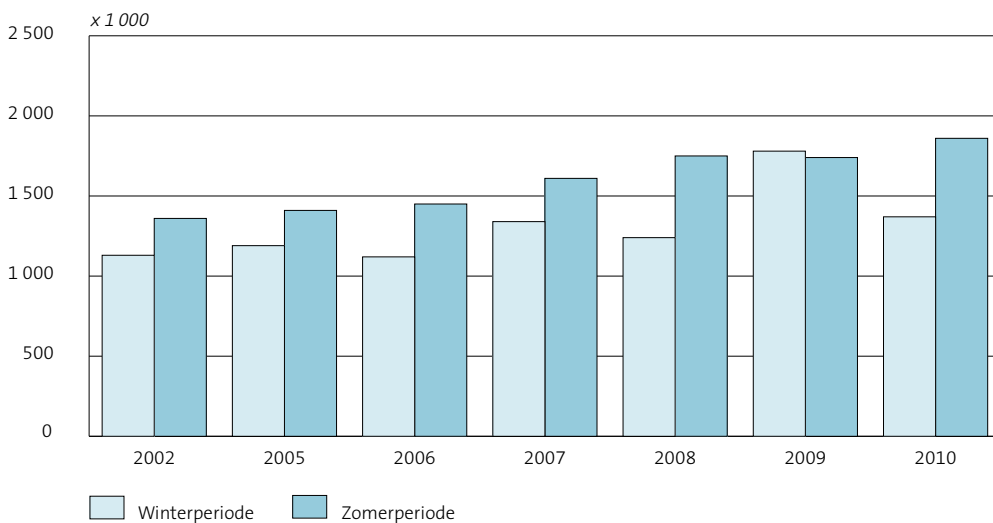
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

3.3.15 Vakanties van Nederlanders in Duitsland naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in Germany by season

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3.3.16 Vakanties van Nederlanders in Italië naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Italy by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>							
2–4 dagen	40	50	40	50	70	70	100
5–8 dagen	160	160	180	220	240	210	220
9 dagen of meer	600	530	640	670	710	710	690
Totaal vakanties	810	740	870	930	1 020	990	1 010
Totaal aantal overnachtingen	10 540	9 140	11 040	10 950	12 050	11 830	10 940

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

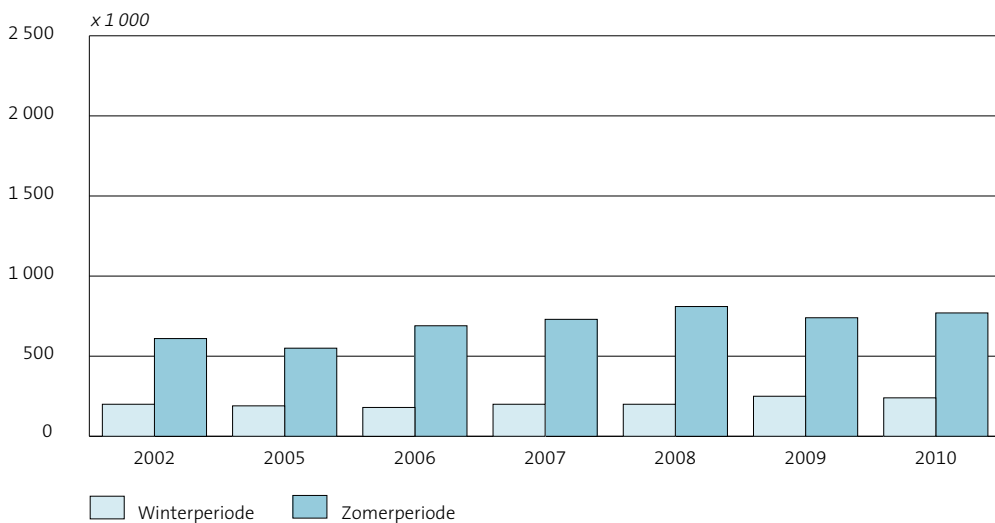
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

3.3.17 Vakanties van Nederlanders in Italië naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in Italy by season

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3.3.18 Vakanties van Nederlanders in Griekenland naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Greece by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	0	10	0	10	0	0	0
5-8 dagen	170	140	220	240	240	200	210
9 dagen of meer	390	400	420	490	490	420	410
Totaal vakanties	560	550	650	740	730	630	620
Totaal aantal overnachtingen	6 920	6 640	7 100	8 620	8 290	6 860	7 050

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

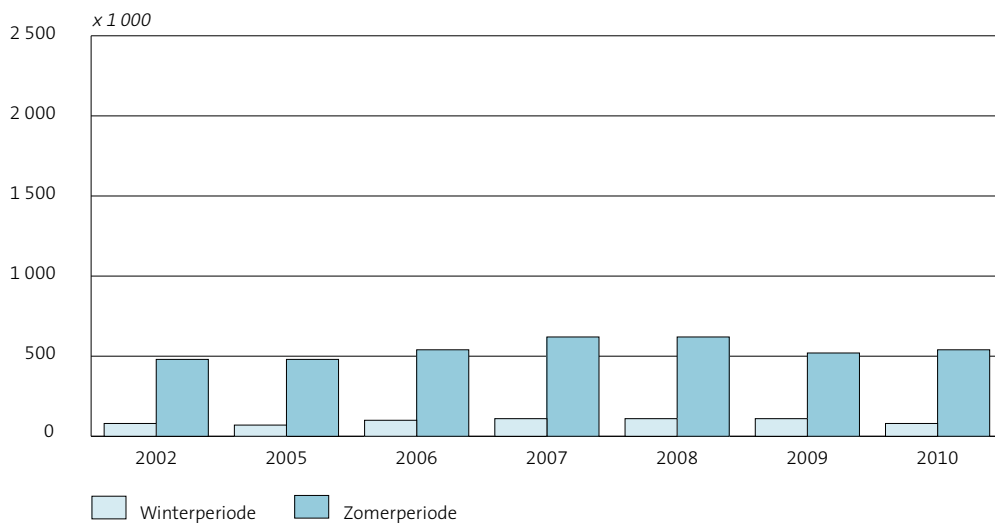
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.

Frequentie: jaarlijks.

3.3.19 Vakanties van Nederlanders in Griekenland naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in Greece by season

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3.3.20 Vakanties van Nederlanders in Turkije naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Turkey by length of stay and total number of overnight stays

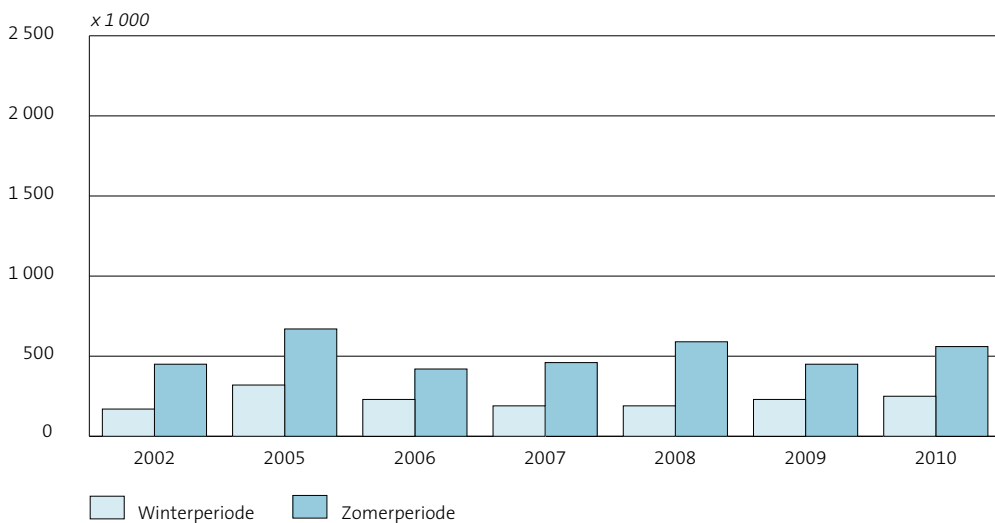
	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	10	20	10	10	20	10	0
5-8 dagen	230	370	270	210	270	220	300
9 dagen of meer	390	600	360	430	490	450	500
Totaal vakanties	620	990	640	650	780	680	800
Totaal aantal overnachtingen	7 010	10 420	6 760	7 050	8 870	7 450	8 710

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2010.
 Frequentie: jaarlijks.

3.3.21 Vakanties van Nederlanders in Turkije naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in Turkey by season

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Buitenlandse toeristen in Nederland

4

Buitenlandse toeristen in Nederland

4.1 Algemeen

4.1 Algemeen

4.1.1 Buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties naar type logiesaccommodatie *Foreign tourists in Dutch tourist accommodations by type of accommodation*

	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x mln</i>					
Hotels en pensions ¹⁾	8,6	8,7	8,0	7,8	8,7
Overige logiesaccommodaties	2,2	2,4	2,1	2,2	2,2
Totaal	10,7	11,0	10,1	9,9	10,9

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

¹⁾ Incl. jeugdaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2010.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.2 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties naar type logiesaccommodatie *Overnight stays of foreign tourists in Dutch tourist accommodations by type of accommodation*

	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x mln</i>					
Hotels en pensions ¹⁾	16,0	16,3	15,0	14,4	16,2
Overige logiesaccommodaties	10,9	11,7	10,3	10,6	10,6
Totaal	26,9	28,0	25,3	25,0	26,8

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

¹⁾ Incl. jeugdaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2010.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.3 Gemiddelde verblijfsduur ¹⁾ van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties naar type logies-accommodatie

Average length of stay of foreign tourists in Dutch tourist accommodations by type of accommodation

	2006	2007	2008	2009	2010
Hotels en pensions ²⁾	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
Overige logiesaccommodaties	5,0	5,1	5,1	4,9	4,9
Totaal	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

¹⁾ Betreft het gemiddelde aantal overnachtingen per gast in één accommodatie.

²⁾ Incl. jeugdaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2010.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.4 Buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per maand van vertrek

Foreign tourists in Dutch tourist accommodations per month of departure

	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>					
Januari	570	640	600	530	550
Februari	580	640	650	560	610
Maart	730	780	840	660	790
April	1 120	1 140	890	1 000	1 110
Mei	1 010	1 040	1 050	950	1 040
Juni	1 080	1 010	870	940	990
Juli	1 190	1 200	1 090	1 140	1 210
Augustus	1 200	1 180	1 120	1 110	1 250
September	990	1 010	870	850	970
Oktober	940	930	920	890	980
November	750	800	670	710	780
December	590	640	530	580	600
Totaal	10 740	11 010	10 100	9 920	10 880

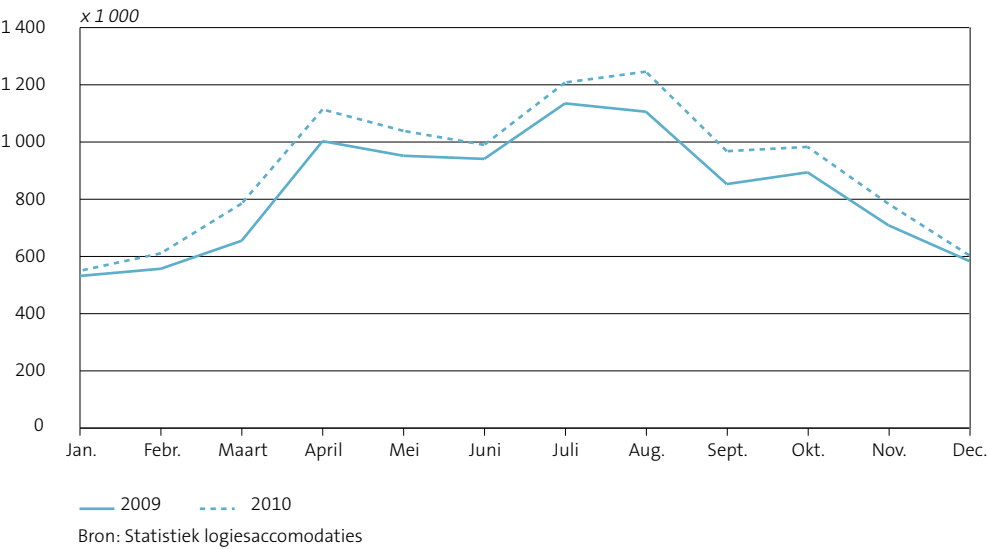
Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2010.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.5 Buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per maand van vertrek
Foreign tourists in Dutch tourist accommodations per month of departure

4.1.6 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per maand van vertrek
Overnight stays of foreign tourists in Dutch tourist accommodations per month of departure

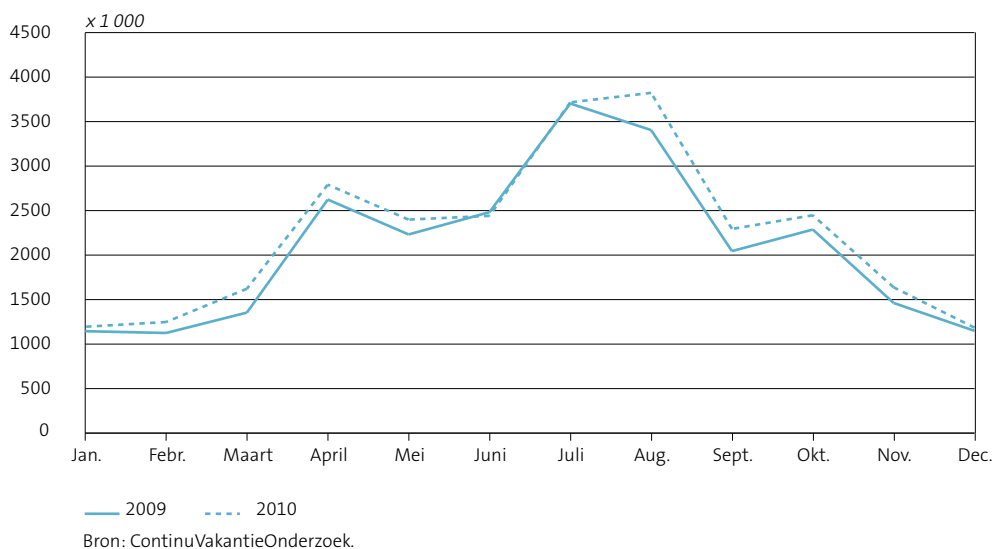
	2006	2007	2008	2009	2010
x 1 000					
Januari	1 170	1 320	1 300	1 150	1 200
Februari	1 130	1 300	1 320	1 130	1 250
Maart	1 460	1 630	2 010	1 350	1 620
April	2 920	2 990	2 100	2 620	2 790
Mei	2 290	2 510	2 540	2 230	2 400
Juni	2 870	2 670	2 220	2 480	2 440
Juli	3 730	3 920	3 480	3 700	3 720
Augustus	3 660	3 640	3 370	3 410	3 820
September	2 480	2 600	2 150	2 050	2 290
Oktober	2 400	2 270	2 350	2 290	2 450
November	1 540	1 680	1 350	1 460	1 640
December	1 220	1 420	1 090	1 150	1 190
Totaal	26 890	27 950	25 270	25 010	26 800

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.
 Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2010.
 Frequentie: jaarlijks.

4.1.7 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per maand van vertrek

Overnight stays of foreign tourists in Dutch tourist accommodations per month of departure

4.1.8 Buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per provincie

Foreign tourists in Dutch tourist accommodations per province

	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>					
Groningen	110	110	110	100	110
Friesland	290	240	230	310	230
Drenthe	160	130	110	130	130
Overijssel	240	230	240	190	200
Flevoland	90	110	110	100	110
Gelderland	360	370	350	310	310
Utrecht	360	330	320	300	340
Noord-Holland	5 570	5 770	5 210	5 150	5 860
Zuid-Holland	1 450	1 490	1 370	1 410	1 400
Zeeland	640	700	620	630	730
Noord-Brabant	700	760	690	630	770
Limburg	770	770	740	670	700
Nederland	10 740	11 010	10 100	9 920	10 880

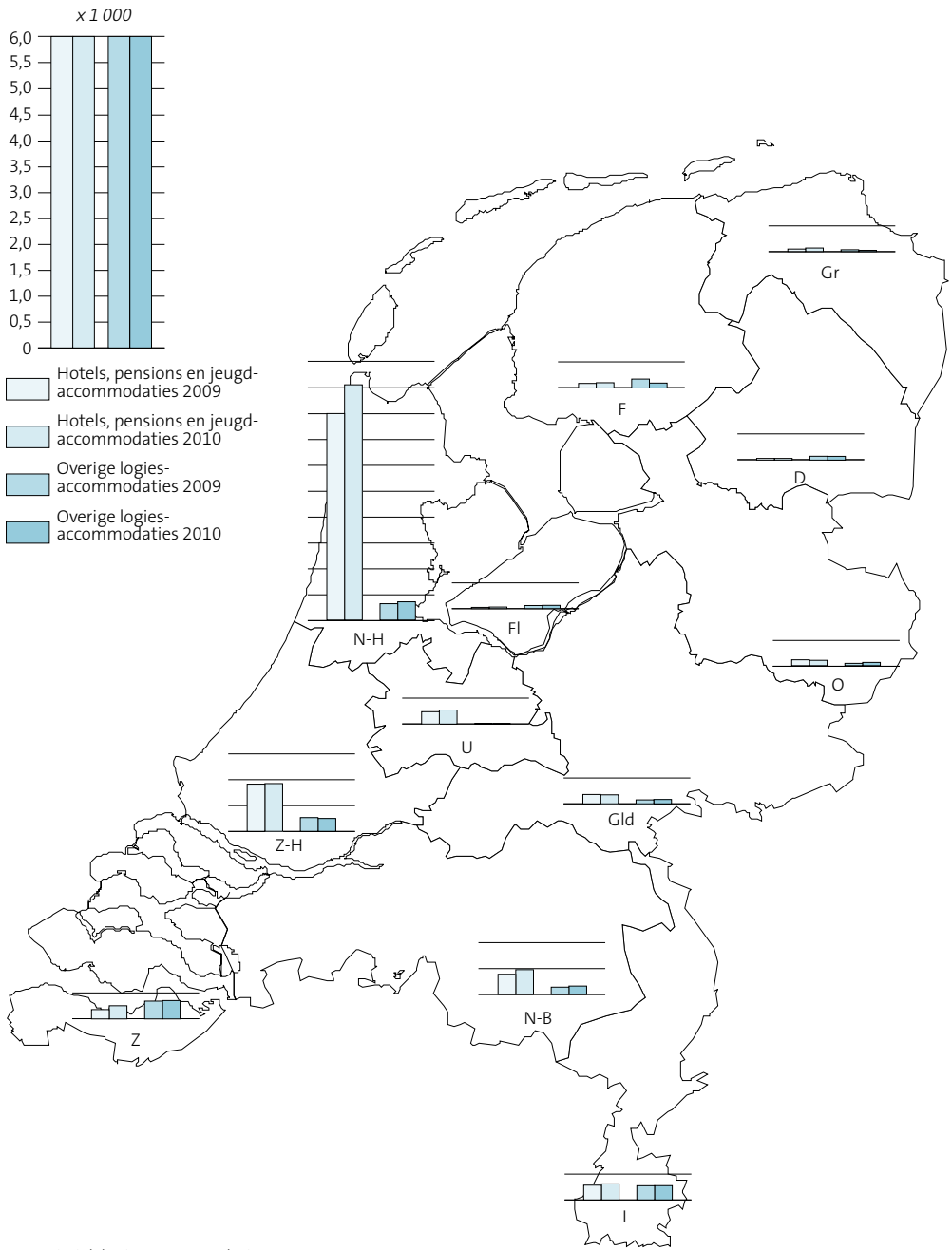
Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2010.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.9 Buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per type logiesaccommodatie naar provincie
Foreign tourists in Dutch tourist accommodations by type of accommodation and province

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

4.1.10 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per provincie

Overnight stays of foreign tourists in Dutch tourist accommodations per province

	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>					
Groningen	310	270	300	330	250
Friesland	1 090	950	890	1 240	890
Drenthe	520	460	390	480	490
Overijssel	490	520	590	470	570
Flevoland	390	450	410	390	410
Gelderland	1 010	1 050	940	820	890
Utrecht	620	600	600	560	580
Noord-Holland	11 830	12 110	10 820	10 820	12 060
Zuid-Holland	3 700	3 850	3 550	3 520	3 590
Zeeland	3 220	3 530	2 930	2 990	3 230
Noord-Brabant	1 660	1 890	1 760	1 490	1 850
Limburg	2 050	2 260	2 100	1 930	1 990
Nederland	26 890	27 950	25 270	25 010	26 800

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

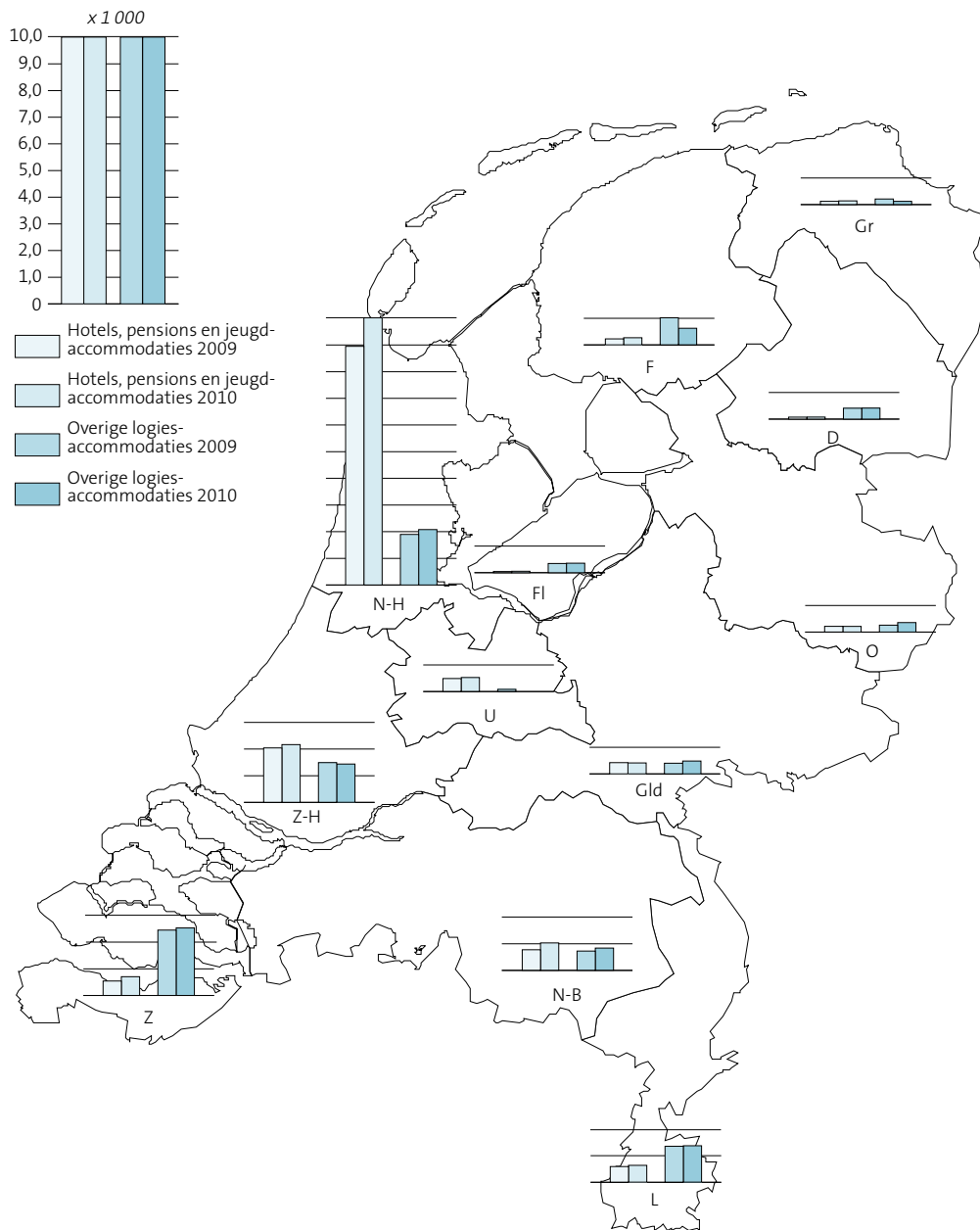
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2010.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.11 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per type logiesaccommodatie naar provincie

Overnight stays by foreign tourists in Dutch tourist accommodations by type of accommodation and province

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

4.1.12 Buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per toeristengebied

Foreign tourists in Dutch tourist accommodations per tourist area

	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>					
Waddeneilanden	230	200	200	210	200
Noordzeebadplaatsen	1 350	1 430	1 340	1 370	1 490
IJsselmeerkust	290	310	290	340	300
Deltagebied	240	280	240	220	230
Meren in Groningen, Friesland en Noordwest-Overijssel ¹⁾	90	90	70	80	70
Hollands-Utrechtse meren	70	70	60	60	50
Utrechtse Heuvelrug en 't Gooi	140	150	120	120	150
Veluwe en Veluwerand	230	230	220	200	200
Gelders rivierengebied	20	40	30	20	30
Achterhoek	60	50	60	50	50
Twente, Salland en Vechtstreek	220	210	230	160	180
Groningse, Friese en Drentse zandgronden ¹⁾	200	150	140	160	150
West- en Midden-Brabant	640	660	600	560	680
Oost-Brabant, Noord- en Midden-Limburg en Rijk van Nijmegen	490	530	490	470	470
Zuid-Limburg	360	340	350	280	320
Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht	4 730	4 790	4 330	4 390	4 920
Overig Nederland	1 380	1 500	1 350	1 230	1 400
Totaal	10 740	11 010	10 100	9 920	10 880

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2010.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.13 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per toeristengebied

Overnight stays of foreign tourists in Dutch tourist accommodations per tourist area

	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>					
Waddeneilanden	1 350	1 280	1 140	1 130	1 210
Noordzeebadplaatsen	5 510	5 880	5 230	5 370	5 660
IJsselmeerkust	940	980	940	1 220	960
Deltagebied	1 040	1 170	1 020	900	940
Meren in Groningen, Friesland en Noordwest-Overijssel ¹⁾	290	210	210	260	240
Hollands-Utrechtse meren	130	120	110	110	80
Utrechtse Heuvelrug en 't Gooi	290	300	270	250	280
Veluwe en Veluwerand	620	710	610	570	570
Gelders rivierengebied	60	100	70	20	50
Achterhoek	210	120	170	140	190
Twente, Salland en Vechtstreek	450	470	570	430	520
Groningse, Friese en Drentse zandgronden ¹⁾	650	540	480	590	560
West- en Midden-Brabant	1 530	1 670	1 500	1 340	1 640
Oost-Brabant, Noord- en Midden-Limburg en Rijk van Nijmegen	1 620	1 830	1 700	1 580	1 630
Zuid-Limburg	630	670	660	520	570
Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht	9 130	9 300	8 200	8 290	9 270
Overig Nederland	2 450	2 630	2 410	2 310	2 430
Totaal	26 890	27 950	25 270	25 010	26 800

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2010.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.14 Buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties naar land van herkomst

Foreign tourists in Dutch tourist accommodations by country of residence

	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>					
Duitsland	2 810	2 830	2 670	2 740	2 850
Groot-Brittannië	1 910	1 900	1 640	1 410	1 560
België	990	1 100	1 110	1 170	1 260
Frankrijk	610	610	580	570	670
Italië	400	400	370	370	440
Spanje	390	440	370	350	440
Zwitserland	170	180	150	160	180
Denemarken	170	160	150	140	150
Zweden		120	110	100	110
Overig Europa	1 140	1 170	1 140	1 130	1 130
Amerika	1 330	1 270	1 070	1 020	1 220
Azië	600	620	560	560	620
Australië en Oceanië	120	120	110	110	150
Afrika	90	90	80	80	100
Totaal buitenland	10 740	11 010	10 100	9 920	10 880

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2010.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.15 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties naar land van herkomst

Overnight stays of foreign tourists in Dutch tourist accommodations by country of residence

	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>					
Duitsland	10 630	10 980	9 920	10 170	10 400
Groot-Brittannië	3 750	3 800	3 320	2 770	3 020
België	2 540	2 860	2 820	3 040	3 200
Frankrijk	1 230	1 250	1 130	1 140	1 350
Italië	860	850	770	740	900
Spanje	840	970	780	730	890
Zwitserland	390	380	310	340	370
Denemarken	370	340	310	290	320
Zweden		220	210	180	210
Overig Europa	2 390	2 460	2 360	2 340	2 290
Amerika	2 380	2 300	1 950	1 860	2 220
Azië	1 090	1 120	1 010	1 020	1 150
Australië en Oceanië	240	250	220	220	290
Afrika	180	180	160	170	210
Totaal buitenland	26 890	27 950	25 270	25 010	26 800

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2010.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.16 Buitenlandse gasten in Nederlandse hotels en pensions ¹⁾ naar land van herkomst

Foreign tourists in Dutch hotels and boarding houses by country of residence

	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>					
Groot-Brittannië	1 820	1 780	1 540	1 330	1 480
Duitsland	1 400	1 420	1 350	1 360	1 490
België	600	680	690	710	800
Frankrijk	520	500	500	500	580
Italië	350	350	340	340	410
Spanje	370	400	350	340	420
Denemarken	150	140	130	120	140
Zwitserland	150	160	140	150	160
Zweden	100	110	110	90	110
Ierland	110	110	110	110	110
Noorwegen	90	90	90	90	100
Rusland	80	90	100	100	110
Oostenrijk	60	70	70	60	70
Polen	70	80	80	70	80
Finland	50	50	50	40	50
Portugal	50	50	50	50	50
Griekenland	40	40	40	50	40
Luxemburg	30	40	30	30	40
Tsjechië	30	30	30	30	30
Turkije	40	40	40	40	50
Hongarije	30	30	30	20	30
Roemenie		20	30	30	30
Overig Europa	310	370	330	350	270
Verenigde Staten	1 040	980	790	760	890
Canada	130	130	120	100	130
Overig Amerika	100	100	90	90	110
Brazilië	40	60	60	60	80
Japan	140	130	110	100	120
China	100	110	110	120	100
Israël	60	50	60	60	70
Indonesië	10	10	10	10	20
India	40	40	50	50	60
Zuid Korea	20	30	20	20	20
Taiwan	20	20	20	10	10
Hongkong	10	10	20	20	20
Overig Azië	200	210	150	150	180
Australië	90	90	90	90	120
Nieuw-Zeeland en overig Oceanië	20	30	20	20	30
Zuid Afrika	30	30	30	20	30
Overig Afrika	70	60	80	60	70
Totaal buitenland	8 570	8 710	8 040	7 750	8 700

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

¹⁾ Incl. jeugdaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2010.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.17 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse hotels en pensions ¹⁾ naar land van herkomst

Overnight stays of foreign tourists in Dutch hotels and boarding houses by country of residence

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>						
Groot-Brittannië	3 190	3 280	3 210	2 840	2 400	2 660
Duitsland	2 840	2 880	2 980	2 740	2 750	3 030
België	960	1 010	1 130	1 120	1 180	1 300
Frankrijk	810	890	870	850	880	1 020
Italië	680	710	710	680	680	820
Spanje	610	760	830	720	680	830
Denemarken	240	280	260	240	220	260
Zwitserland	230	270	290	250	270	300
Zweden	180	190	200	180	160	190
Ierland	200	200	210	210	200	190
Noorwegen	150	160	160	160	160	180
Rusland	130	160	170	200	190	220
Oostenrijk	120	120	150	160	130	130
Polen	130	130	150	150	130	150
Finland	90	90	90	90	80	90
Portugal	90	90	90	90	100	100
Griekenland	70	80	80	80	90	90
Luxemburg	50	60	80	60	60	80
Tsjechië	50	60	60	60	50	60
Turkije	60	70	70	80	80	90
Hongarije		50	60	50	40	50
Roemenie			50	60	60	60
Overig Europa	650	630	720	650	640	520
Verenigde Staten	1 670	1 810	1 710	1 400	1 350	1 570
Canada	230	260	240	220	190	240
Overig Amerika	170	200	190	160	170	200
Brazilië	50	80	120	120	120	170
Japan	270	250	220	200	160	200
China	150	150	180	180	200	170
Israël	120	120	100	110	120	150
Indonesië	30	20	20	20	30	40
India	70	80	90	100	100	130
Zuid Korea	40	50	50	40	40	40
Taiwan	30	30	30	30	30	30
Hongkong		20	30	30	40	40
Overig Azië	390	340	360	280	280	330
Australië	150	180	170	160	170	220
Nieuw Zeeland en overig Oceanië	50	50	50	40	40	50
Zuid Afrika	50	50	50	50	50	50
Overig Afrika	130	120	120	150	120	140
Totaal buitenland	15 140	15 980	16 330	14 960	14 430	16 180

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

¹⁾ Incl. jeugdaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2010.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.18 Buitenlandse gasten in Nederlandse overige logiesaccommodaties naar land van herkomst ¹⁾
Foreign tourists in Dutch other types of accommodation by country of residence

	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x 1 000</i>					
Duitsland	1 410	1 420	1 320	1 390	1 360
België	380	430	420	460	460
Groot-Brittannië	90	120	100	80	80
Italië	50	50	30	30	30
Frankrijk	90	110	80	80	90
Spanje	20	30	20	20	10
Zwitserland	20	20	10	10	20
Denemarken	20	20	20	20	10
Overig Europa	60	80	60	80	70
Amerika	10	10	10	10	10
Azië	10	10	10	10	10
Australië en Oceanië	0	10	0	0	0
Afrika	0	0	0	0	0
Totaal buitenland	2 170	2 300	2 070	2 170	2 160

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

¹⁾ Onder overige logiesaccommodaties vallen campings, bungalowparken en groepsaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2010.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.19 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse overige logiesaccommodaties naar land van herkomst ¹⁾

Overnight stays of foreign tourists in Dutch other types of accommodation by country of residence

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>× 1 000</i>						
Duitsland	7 210	7 750	8 000	7 180	7 420	7 370
België	1 440	1 530	1 740	1 690	1 860	1 900
Groot-Brittannië	470	460	590	480	370	370
Frankrijk	210	340	140	280	260	330
Italië	160	150	380	80	60	80
Spanje	100	80	140	60	50	50
Denemarken	60	90	90	70	70	60
Zwitserland	60	110	80	60	70	60
Overig Europa	260	310	350	290	330	300
Amerika	20	40	50	40	40	40
Azië	20	30	40	40	30	40
Australië en Oceanië	10	10	20	10	10	10
Afrika	50	10	10	20	10	10
Totaal buitenland	10 070	10 910	11 620	10 310	10 590	10 620

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

¹⁾ Onder overige logiesaccommodaties vallen campings, bungalowparken en groepsaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2010.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.20 Buitenlandse gasten en overnachtingen per type logiesaccommodatie naar land van herkomst, 2005/2006

Foreign tourists and overnight stays by type of accommodation and country of residence, 2005/2006

	Totaal		Hotels		Overige accommodaties	
	gasten	overnachtingen	gasten	overnachtingen	gasten	overnachtingen
%						
Duitsland	26	38	16	15	68	72
België	9	9	7	6	17	14
Groot-Brittannië	19	16	22	23	6	7
Frankrijk	5	4	6	5	3	2
Italië en Spanje	7	6	8	8	3	2
Oost Europa ¹⁾	1	1	1	1	0	0
Overige landen in Europa	12	11	15	16	3	3
Verenigde Staten	9	6	11	10	0	0
Overige landen	12	10	15	17	0	0
x 1 000						
Totaal=100% ²⁾	10 010	25 210	8 080	15 140	1 930	10 070

Bron: Statistiek Inkomend Toerisme.

¹⁾ Polen, Rusland/GOS, Slowakije, Tsjechië.

²⁾ Door afronding kan de optelling van de onderliggende categorieën afwijken van 100%.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Buitenlandse toeristen in Nederland 2005/2006.

Frequentie: vijfjaarlijks.

4.1.21 Buitenlandse gasten en overnachtingen per type logiesaccommodatie naar motief van verblijf, 2005/2006

Foreign tourists and overnight stays by type of accommodation and reason for stay, 2005/2006

	Totaal		Hotels		Overige accommodaties	
	gasten	over nachtingen	gasten	over nachtingen	gasten	over nachtingen
%						
Vakantie	59	73	51	58	94	95
Zakenreis	30	19	37	30	3	3
Familie- en vriendenbezoek	3	2	3	3	1	1
Overig	8	6	9	9	2	2
<i>x 1 000</i>						
Totaal=100% ¹⁾	10 010	25 210	8 080	15 140	1 930	10 070

Bron: Statistiek Inkomend Toerisme.

¹⁾ Door afronding kan de optelling van de onderliggende categorieën afwijken van 100%.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Buitenlandse toeristen in Nederland 2005/2006.

Frequentie: vijfjaarlijks.

4.1.22 Buitenlandse gasten en overnachtingen per type logiesaccommodatie naar vervoermiddel, 2005/2006

Foreign tourists and overnight stays by type of accommodation and means of transport, 2005/2006

	Totaal		Hotels		Overige accommodaties	
	gasten	over nachtingen	gasten	over nachtingen	gasten	over nachtingen
%						
Auto, motor en camper	42	54	30	27	93	94
Vliegtuig	44	35	54	57	2	2
Bus en touringcar	4	4	5	6	1	0
Trein	7	5	8	7	2	1
Overig	3	3	3	3	3	3
<i>x 1 000</i>						
Totaal=100% ¹⁾	10 010	25 210	8 080	15 140	1 930	10 070

Bron: Statistiek Inkomend Toerisme.

¹⁾ Door afronding kan de optelling van de onderliggende categorieën afwijken van 100%.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Buitenlandse toeristen in Nederland 2005/2006.

Frequentie: vijfjaarlijks.

4.1.23 Buitenlandse gasten en overnachtingen per type logiesaccommodatie naar wijze van reserveren, 2005/2006

Foreign tourists and overnight stays by type of accommodation, by way of reservation, 2005/2006

	Totaal		Hotels		Overige accommodaties	
	gasten	over-nachtingen	gasten	over-nachtingen	gasten	over-nachtingen
%						
Bij de accommodatie	34	39	31	31	48	51
Via een instantie	28	29	28	29	26	28
Niet gereserveerd	19	18	18	20	22	17
Op andere wijze	4	3	5	5	1	1
Onbekend	15	11	18	16	4	2
x 1 000						
Totaal=100% ¹⁾	10 010	25 210	8 080	15 140	1 930	10 070

Bron: Statistiek Inkomend Toerisme.

¹⁾ Door afronding kan de optelling van de onderliggende categorieën afwijken van 100%.

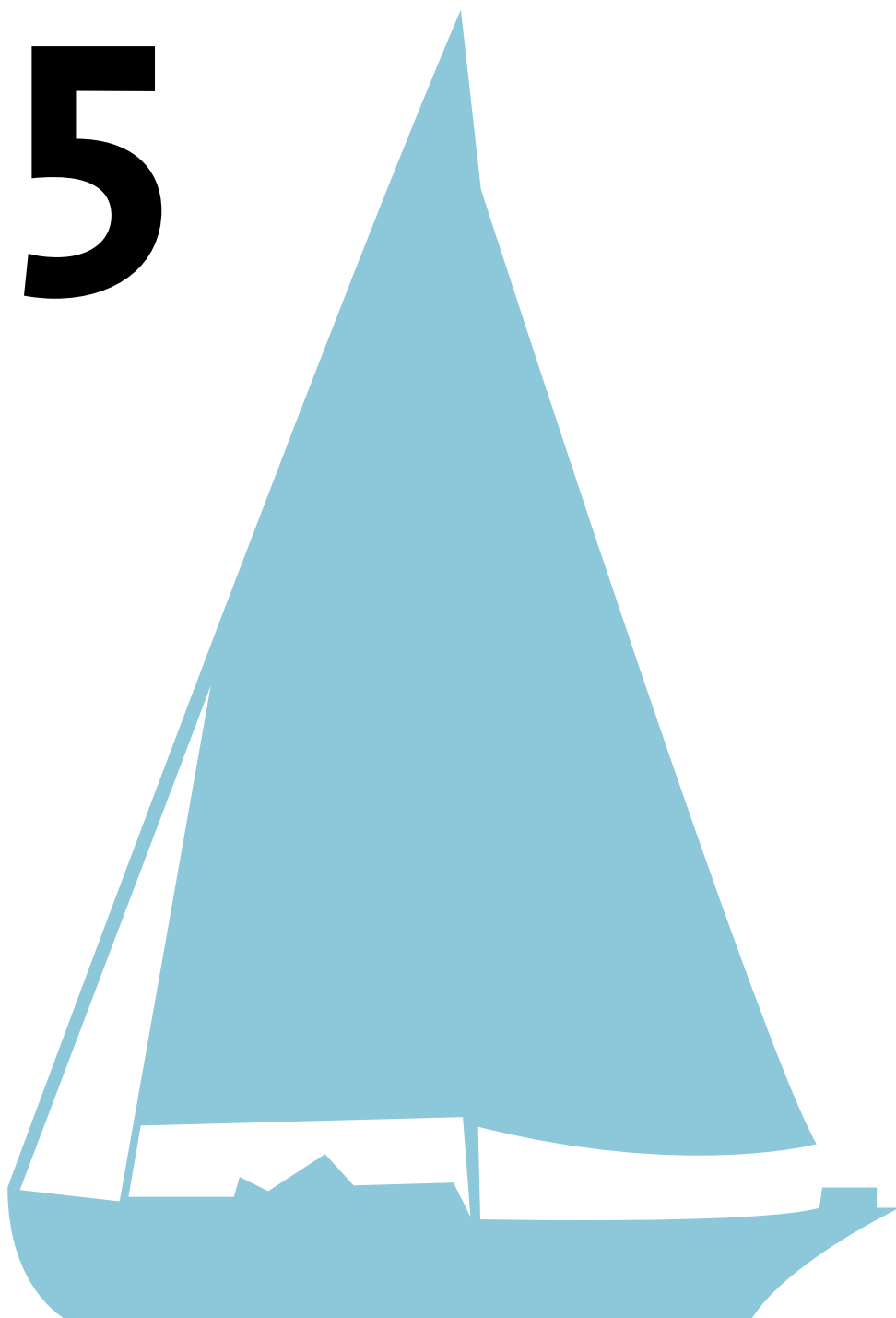
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Buitenlandse toeristen in Nederland 2005/2006.

Frequentie: vijfjaarlijks.

Gebruik van Nederlandse logies accommoda- ties

5

Gebruik Nederlandse logiesaccommodaties

5.1 Algemeen

5.1 Algemeen

5.1.1 Overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties

Overnight stays in Dutch tourist accommodations

	2006	2007	2008	2009	2010
	<i>x mln</i>				
Hotels en pensions	31,8	34,2	32,6	31,5	33,7
Jeugdaccommodaties					
Groepsaccommodaties	4,1	4,0	3,8	3,9	3,9
Huisjescomplexen	26,8	29,3	29,2	29,1	28,0
Kampeerterreinen	21,3	20,8	18,8	20,1	19,3
Totaal	83,9	88,3	84,5	84,5	84,9

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2010.

Frequentie: jaarlijks.

5.1.2 Slaapplaats-bezettingsgraad in Nederlandse logiesaccommodaties

Bedplace occupancy rate for Dutch tourist accommodations

	2006	2007	2008	2009	2010
	<i>%</i>				
Hotels en pensions	46,6	47,8	46,0	43,2	44,4
Jeugdaccommodaties					
Groepsaccommodaties	23,1	22,6	22,8	23,7	24,1
Huisjescomplexen	35,8	38,6	38,5	36,8	35,6
Kampeerterreinen	12,5	11,9	10,6	11,7	11,4

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2010.

Frequentie: jaarlijks.

5.1.3 Gemiddelde verblijfsduur in Nederlandse logiesaccommodaties ¹⁾

Average length of stay (in nights) in Dutch tourist accommodations

	2006	2007	2008	2009	2010
<i>nachten</i>					
Hotels en pensions	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
Jeugdaccommodaties					
Groepsaccommodaties	2,9	2,8	2,7	2,7	2,8
Huisjescomplexen	4,9	4,9	4,9	4,7	4,7
Kampeerterreinen	6,0	5,8	5,9	5,7	5,5

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

¹⁾ Betreft het gemiddelde aantal overnachtingen per gast in één accommodatie.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2010.

Frequentie: jaarlijks.

5.1.4 Overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties per maand van vertrek

Overnight stays in Dutch tourist accommodations per month of departure

	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x mln</i>					
Januari	3,3	3,7	3,7	3,5	3,5
Februari	3,4	4,0	4,2	3,9	3,9
Maart	3,9	4,5	4,9	4,1	4,2
April	6,4	7,0	5,9	6,6	6,6
Mei	8,2	9,6	9,5	9,0	9,6
Juni	9,8	8,8	8,3	8,9	8,0
Juli	11,9	11,9	11,8	12,1	12,4
Augustus	13,8	14,5	13,6	13,8	13,8
September	8,1	7,9	7,2	7,5	7,5
Oktober	6,9	7,2	7,1	6,8	6,9
November	4,3	4,8	4,3	4,4	4,6
December	4,1	4,4	4,1	4,1	3,9
Totaal	83,9	88,3	84,5	84,5	84,9

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

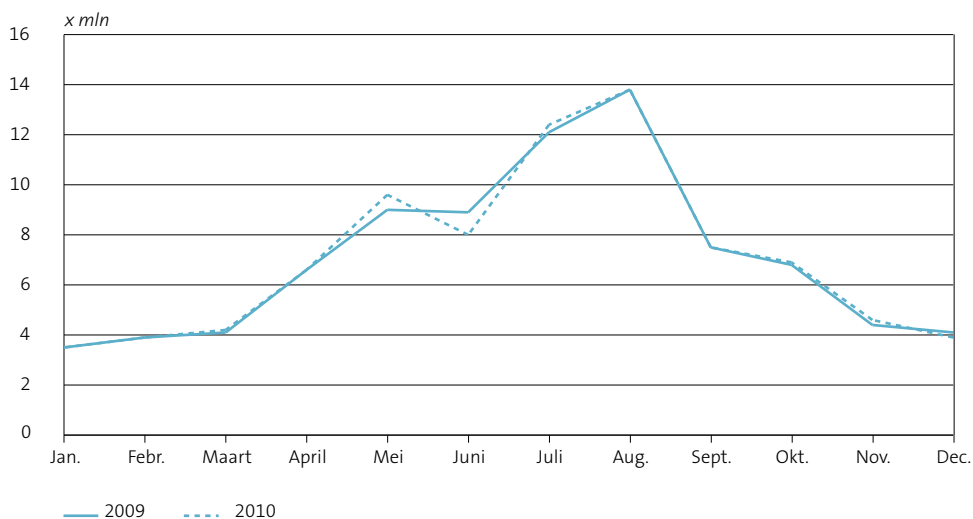
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2010.

Frequentie: jaarlijks.

5.1.5 Overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties per maand van vertrek

Overnight stays in Dutch tourist accommodations per month of departure

Bron: Statistiek Logiesaccommodaties.

5.1.6 Overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties per provincie

Overnight stays in Dutch tourist accommodations per province

	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x mln</i>					
Groningen	1,4	1,3	1,3	1,5	1,2
Friesland	4,6	4,7	4,6	5,1	4,7
Drenthe	5,7	5,7	5,6	5,8	5,7
Overijssel	5,1	5,2	5,3	5,6	5,3
Flevoland	1,7	1,6	1,6	1,7	1,6
Gelderland	9,4	10,2	9,8	9,5	9,5
Utrecht	2,4	2,4	2,4	2,4	2,2
Noord-Holland	19,2	19,8	18,7	18,9	20,2
Zuid-Holland	7,9	8,6	8,6	8,3	8,2
Zeeland	8,2	9,1	7,5	7,6	8,0
Noord-Brabant	8,2	9,0	8,9	8,4	8,8
Limburg	10,1	10,5	10,0	9,7	9,4
Nederland	83,9	88,3	84,5	84,5	84,9

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

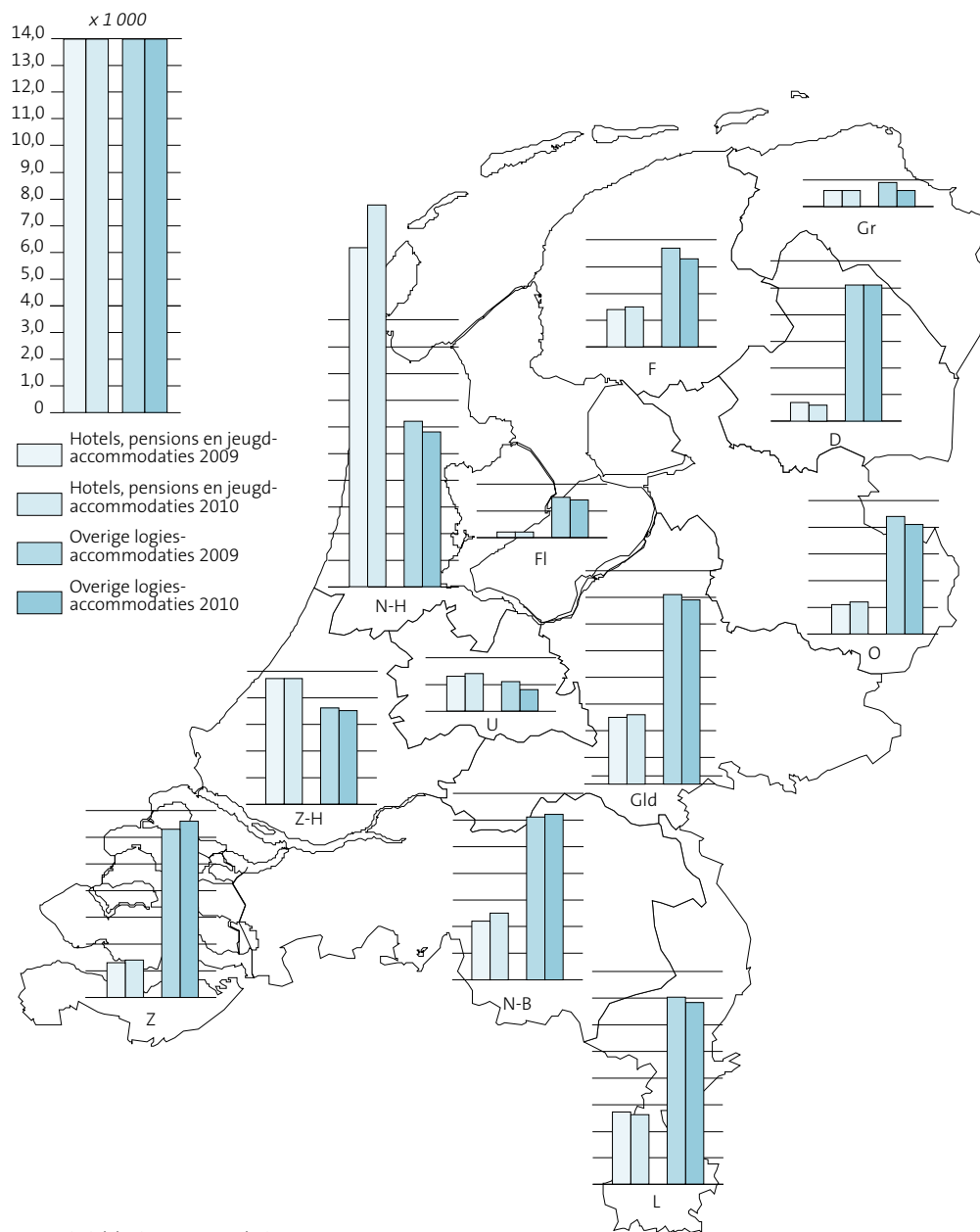
Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2010.

Frequentie: jaarlijks.

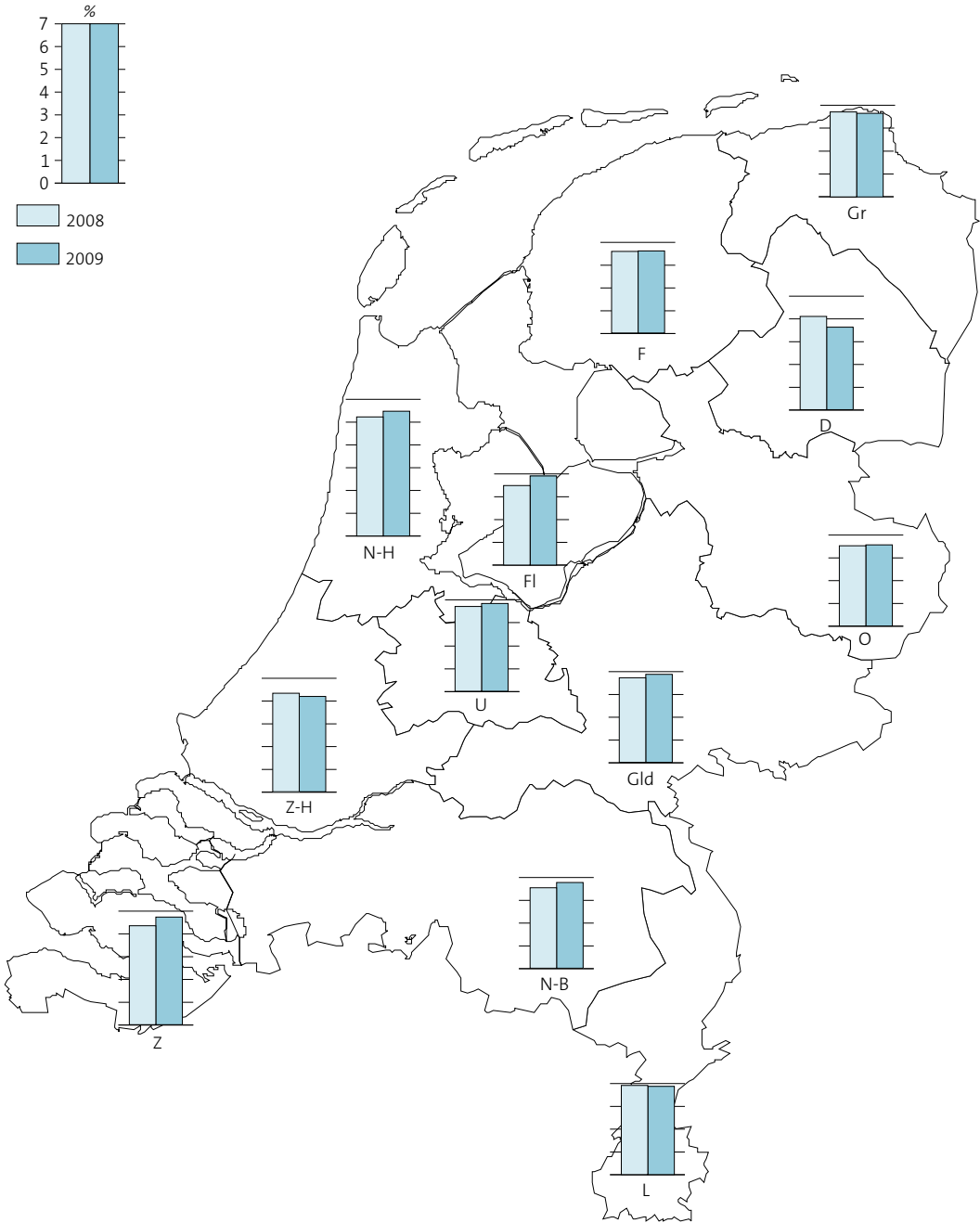
5.1.7 Overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties per provincie

Overnight stays in Dutch tourist accommodations per province

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

5.1.8 Bedbezettingsgraden in Nederlandse hotels, pensions en jeugdaccommodaties, per provincie
Bedplace occupancy rates in Dutch hotels, boarding houses and youth accommodations, per province

Bron: Statistiek logiesaccommodaties

5.1.9 Overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties naar land van herkomst

Overnight stays in Dutch tourist accommodations by country of residence

	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x mln</i>					
Nederland	57,1	60,3	59,2	59,5	58,1
Buitenland	26,9	28,0	25,3	25,0	26,8
Totaal	83,9	88,3	84,5	84,5	84,9

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2010.

Frequentie: jaarlijks.

5.1.10 Overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties naar land van herkomst en type accommodatie

Overnight stays in Dutch tourist accommodations by country of residence and type of accommodation

	2006	2007	2008	2009	2010
<i>x mln</i>					
Nederland					
Hotels en pensions ¹⁾	15,8	17,8	17,7	17,1	17,5
Groepsaccommodaties	3,5	3,5	3,4	3,4	3,3
Huisjescomplexen	20,4	22,1	22,4	22,4	21,2
Kampeerterreinen	17,4	16,8	15,7	16,6	16,0
Totaal	57,1	60,3	59,2	59,5	58,1
Buitenland					
Hotels en pensions ¹⁾	16,0	16,3	15,0	14,4	16,2
Groepsaccommodaties	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6
Huisjescomplexen	6,4	7,2	6,7	6,6	6,8
Kampeerterreinen	3,9	4,0	3,1	3,5	3,3
Totaal	26,9	28,0	25,3	25,0	26,8
Totaal Nederland + buitenland	83,9	88,3	84,5	84,5	84,9

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

¹⁾ Incl. jeugdaccommodaties.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2010.

Frequentie: jaarlijks.

Vrijetijds besteding van Nederlanders

6

Vrijetijdsbesteding van Nederlanders

6.1 Algemeen

6.1 Algemeen

6.1.1 Vrijtijdsbesteding door de bevolking naar leeftijd, 2008

Leisure activities of the population by age, 2008

	Totaal	0-14 jaar	15-19 jaar	20-24 jaar	25-34 jaar	35-44 jaar	45-54 jaar	55-64 jaar	65-74 jaar	75-84 jaar	85 jaar en ouder
	%										
Sport											
Lichamelijke sport ¹⁾											
1-4 uur per week	42	60	40	41	46	46	41	35	31	21	14
5 uur of meer per week	18	30	36	28	14	11	14	16	16	9	0
Cultuur											
Bezoek aan museum ¹⁾											
12 maal per jaar	1	0	0	1	1	1	1	3	2	1	0
3-11 maal per jaar	15	19	13	10	10	13	16	20	21	13	5
Uitgaan											
Cafébezoek											
minstens 1 maal per week	10	1	22	31	14	7	6	6	5	4	1
1-3 maal per maand	18	5	29	40	30	21	13	9	6	4	0
Frequentie vakantie											
1 maal per jaar	30	36	35	33	33	31	31	23	21	23	13
meer dan 1 maal per jaar	47	49	47	45	48	48	49	53	44	23	8
Mediagebruik											
TV kijken											
20 uur of meer per week	30	12	23	22	23	26	33	41	52	60	58
10-19 uur per week	37	37	34	41	40	43	39	35	31	28	22
5-9 uur per week	19	28	25	22	21	18	17	14	11	6	5
1-4 uur per week	11	16	16	13	14	10	9	8	4	5	7
minder dan 1 uur per week	3	7	3	2	1	2	1	2	1	1	8

CBS: Permanent Onderzoek LeefSituatie.

¹⁾ Cijfers hebben betrekking op personen vanaf 4 jaar oud.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

6.1.2 Bestedingen van huishoudens aan ontspanning als percentage van hun totale bestedingen

Expenditure of households on leisure as a percentage of their total expenditure

	2004	2005	2006	2007	2008*	2009*
%						
Ontspanning	11,2	10,8	.			
Sport, spel en vakantie	6,9	7,3	7,2	7,6	7,5	8,0
Sport en spel	1,3	1,2	.			
Vakanties, kamperen en weekendbesteding w.o.	5,6	5,5				
vakantie binnenland	0,5	0,5	.			
vakantie buitenland	3,8	3,7	.			
Overige ontspanning ¹⁾	4,3	3,9	4,0	4,2	4,0	4,0
Totale bestedingen per huishouden ²⁾	28 214	28 743	29 218	30 065	31 421	31 097

¹⁾ Muziek, zang, toneel, film, fotografie, radio, tv, cd-spelers en speelgoed.

²⁾ Gemiddelde besteding per huishouden per jaar.

Zie voor meer informatie in de Toelichting op gebruikte begrippen.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

6.1.3 Consumentenprijsindices van enkele artikelgroepen op het terrein van vrijetijdsbesteding

Consumer price indices of some leisure commodities

	2006 = 100	2007	2008	2009	2010
%					
Diensten recreatie en cultuur	100,0	103,1	107,2	110,9	113,9
Kranten, boeken en schrijfwaren	100,0	101,1	98,8	101,8	103,8
Restaurants, café's en kantines	100,0	103,4	107,8	111,9	114,9
Pakketreizen	100,0	102,3	104,4	109,4	110,2
Totale bestedingen per huishouden	100,0	101,6	104,1	105,4	106,8

Bron: Statistiek van de consumentenprijzen.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Voornaamste publicatie: Maandstatistiek van de prijzen.

Frequentie: maandelijks.

6.1.4 Sportdeelname (= ten minste 1 keer per jaar) naar takken van sport, naar geslacht en leeftijd, 2007, bevolking 6 jaar en ouder (in procenten)

Sportparticipation (= at least 1 time a year) to sports, sex and age, 2007, population 6 years and older (percentage)

	totaal	geslacht		leeftijd (jaren)				
		man	vrouw	6–15 jaar	16–34 jaar	35–49 jaar	50–64 jaar	65 jaar en ouder
	%							
geen enkele	24	24	24	5	15	22	30	52
enige tak van sport	76	76	76	95	85	78	70	48
Solosport								
atletiek	2	2	2	5	2	1	1	1
auto/motorsport	2	4	0	1	3	2	2	0
fitness, aerobics	22	19	26	6	36	25	21	8
golf	4	5	3	3	4	4	5	3
gymnastiek, turnen	6	3	9	24	3	1	4	9
paardrijden	4	2	5	11	5	3	1	1
schaatsen	6	6	6	15	7	6	3	1
skaten, skeeleren	8	6	10	25	10	6	2	0
wielrennen, fietssport	22	26	19	14	18	24	30	21
hardlopen, joggen, trimmen	18	20	17	20	30	21	10	2
wandelsport, nordic walking	15	12	18	3	8	17	27	16
zeilen, roeien, kanoën, surfen	8	8	7	12	11	7	5	2
zwemmen	35	31	38	67	41	35	22	15
Duosport								
badminton	6	6	7	17	7	5	3	1
squash	3	4	2	1	7	3	1	0
tafeltennis	6	7	5	16	8	4	1	1
tennis	10	11	9	15	12	9	9	5
vecht- of verdedigingssport	3	5	2	11	5	2	1	0
Teamsport								
basketbal	4	4	3	14	5	1	1	0
handbal	2	2	2	7	2	1	1	0
hockey	3	3	3	12	4	1	1	0
korfbal	2	2	2	8	2	1	0	0
softbal, honkbal	2	2	2	6	3	0	0	0
veldvoetbal	13	20	6	40	20	8	2	1
volleybal	5	4	6	10	7	4	3	1
zaalvoetbal	6	10	2	14	11	3	1	0
Overig	8	7	8	12	8	7	5	6

Bron: SCP (Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek 2007).

a) Getallen tellen niet op tot 100%, want mensen kunnen aan meerdere sporten doen.

6.1.5 Bezit duurzame recreatiegoederen, 2009*

*Ownership of durable recreational items, 2009**

	2001	2002	2003	2004	2008 ¹⁾	2009
	%					
Tweede woning, vakantiehuisje of -bungalow	2	3	3	3	3,1	3,3
Stacaravan	2	2	2	2	1,6	1,7
Tourcaravan, vouwwagen	12	11	10	10	8,1	10,7
Bromfiets	6	6	.	3	4,2	4,9
Motor, scooter	9	9	.	9	10,9	10,4
Auto	73	74	76	78	76,4	79,7
Surfplank	5	4	.	3	.	.
Zeilboot of motorboot	3	3	.	4	3,3	2,5
Solarium, zonnebank	18	18	.	16	13,8	13,8

Bron: Sociaal-Economisch Panelonderzoek (2000–2004).

¹⁾ Vanaf 2008 cijfers uit het CBS Budgetonderzoek, deze zijn niet vergelijkbaar met eerdere jaren in deze tabel.

Inlichtingen: CBS (088) 570 70 70.

Frequentie: jaarlijks.

Dagtochten van Nederlanders

7

Dagtochten van Nederlanders

7.1 Algemeen

7.1 Algemeen

7.1.1 Dagtochten naar belangrijkste activiteit *Day trips by most important activity*

	1995/'96	2001/'02	2006/'07	Ontwikkeling 2006/'07 ten opzichte van 2001/'02
	<i>x mln</i>			%
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	53,2	58,0	41,4	-29
Sport en sportieve recreatie				
Wandelen	59,4	65,9	48,1	-27
Fietsen	43,0	47,9	34,8	-27
Golfen	3,8	6,2	6,8	9
Trimmen, hardlopen, fitness, e.d.	31,2	33,4	28,4	-15
Overig	160,4	150,7	130,4	-13
Onbekend	0,0	0,3	2,2	
Toeschouwer/begeleider bij sport	33,1	36,3	38,0	5
Toeren	17,4	21,5	10,9	-49
Bezoek attractiepunt, bezienswaardigheid, evenement	89,8	109,8	119,0	8
Recreatief winkelen	129,1	112,8	134,3	19
Uitgaan				
Film, toneel, concert e.d.	41,3	58,0	56,7	-2
Uit eten, café, disco e.d.	144,9	165,6	159,6	-4
Overig (verenigingen, hobby's)	129,3	115,0	96,0	-17
Totaal	935,8	981,6	906,6	-8

Bron: Onderzoek dagrecreatie 1995/'96, 2001/'02, 2006/'07.

Frequentie: vijfjaarlijks.

7.1.2 Dagtochten naar jaargetijde en belangrijkste activiteit, 2006/'07

Day trips by season and main activity, 2006/'07

	Winter	Voorjaar	Zomer	Herfst	Totaal
<i>x mln</i>					
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	7,2	11,7	14,7	7,7	41,4
Sport en sportieve recreatie					
Wandelen	11,9	14,1	9,0	13,0	48,1
Fietsen	2,8	13,6	12,3	6,1	34,8
Golfen	0,7	1,9	2,3	1,8	6,8
Trimmen, hardlopen, fitness, e.d.	9,1	7,2	3,2	9,0	28,4
Overig	32,7	35,8	20,9	41,0	130,4
Onbekend	0,4	0,3	0,4	1,2	2,2
Toeschouwer/begeleider bij sport	8,5	11,8	5,2	12,5	38,0
Toeren	1,1	3,0	4,1	2,7	10,9
Bezoek attractiepunt, bezienswaardigheid, evenement	22,4	31,9	35,6	29,1	119,0
Recreatief winkelen	38,7	30,3	26,0	39,3	134,3
Uitgaan					
Film, toneel, concert e.d.	15,6	13,4	13,2	14,4	56,7
Uit eten, café, disco e.d.	44,4	37,4	36,3	41,5	159,6
Overig (verenigingen, hobby's)	27,1	26,9	12,3	29,7	96,0
Totaal	1,0	239,5	195,4	248,9	906,6

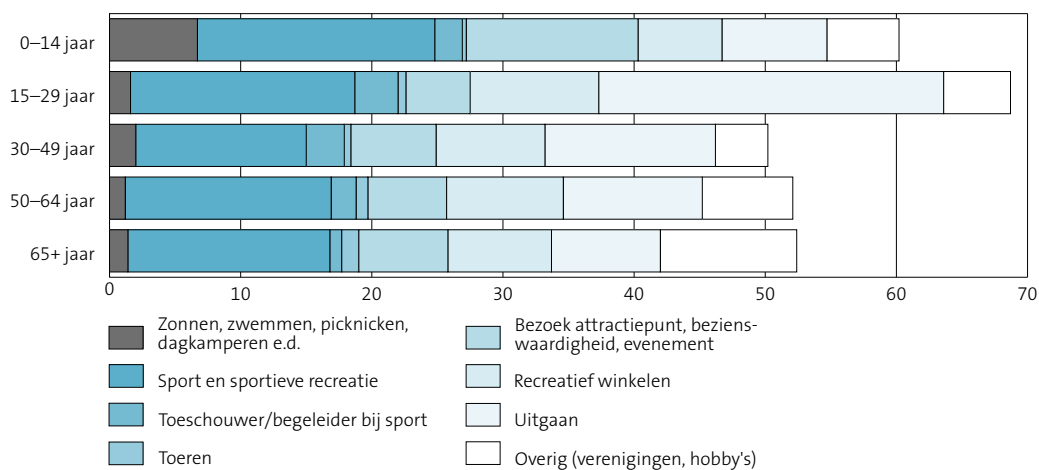
Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

N.B: Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.

Frequentie: vijfjaarlijks.

7.1.3 Gemiddeld aantal dagtochten per persoon naar leeftijd en belangrijkste activiteit, 2006/'07

Average number of day trips per person by age and main activity, 2006/'07

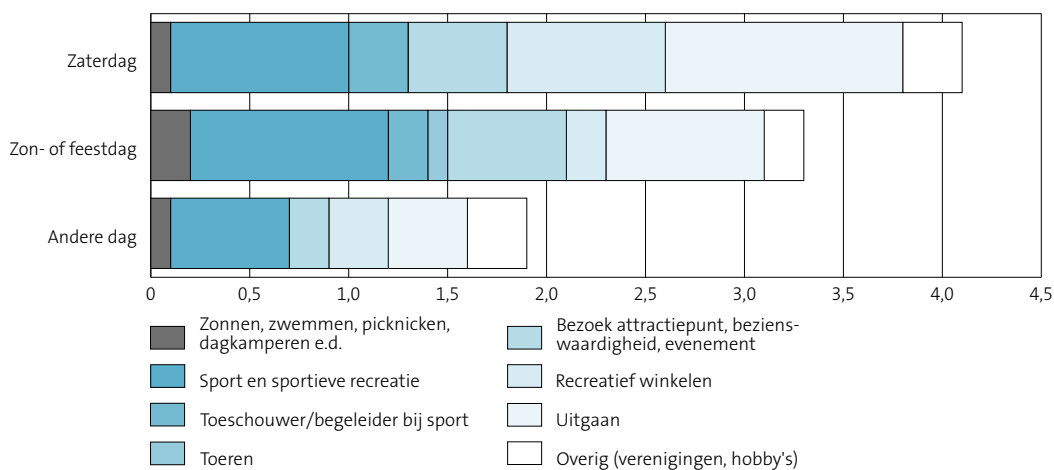

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

N.B. Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres

7.1.4 Aantal dagtochten naar weekdag en belangrijkste activiteit, 2006/'07

Number of day trips by day of the week and main activity, 2006/'07

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

N.B. Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres

7.1.5 Dagtochten naar provincie van bestemming en belangrijkste activiteit, 2006/'07

Day trips by main activity and province of destination, 2006/'07

	Nederland						
	Groningen	Friesland	Drenthe	Overijssel	Flevoland	Gelderland	Utrecht
<i>x mln</i>							
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	1,5	1,0	1,6	2,8	0,7	3,9	2,3
Sport en sportieve recreatie	7,6	10,7	6,9	16,0	3,2	30,9	18,8
Toeschouwer/begeleider bij sport	1,6	1,5	1,5	2,8	0,5	3,8	2,6
Toeren	0,7	0,5	0,5	0,7	0,2	1,4	0,5
Bezoek attractiepunt, bezienswaardigheid, evenement	3,6	3,6	4,0	6,4	2,2	13,3	10,6
Recreatief winkelen	5,5	3,9	3,9	8,5	3,0	14,4	10,2
Uitgaan	6,4	7,0	4,2	13,5	2,7	21,4	17,4
Overig (verenigingen, hobby's)	4,8	3,2	2,8	4,6	1,7	11,2	7,3
Totaal	31,7	31,4	25,3	55,3	14,2	100,2	69,7

	Nederland					Buitenland	Totaal
	Noord-Holland	Zuid-Holland	Zeeland	Noord-Brabant	Limburg		
<i>x mln</i>							
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	7,6	10,3	1,9	4,6	2,4	0,8	41,4
Sport en sportieve recreatie	42,1	50,5	5,0	36,8	18,1	4,3	250,8
Toeschouwer/begeleider bij sport	6,4	7,1	0,3	6,7	2,9	0,4	38,0
Toeren	1,8	1,7	0,3	1,3	0,8	0,6	10,9
Bezoek attractiepunt, bezienswaardigheid, evenement	21,2	22,2	2,5	17,3	7,5	4,6	119,0
Recreatief winkelen	22,0	27,2	2,8	18,9	9,3	4,8	134,3
Uitgaan	40,2	46,7	3,8	34,7	15,0	3,4	216,3
Overig (verenigingen, hobby's)	14,0	19,6	2,2	13,7	10,2	0,6	96,0
Totaal	155,3	185,2	18,9	134,0	66,2	19,4	906,6

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

N.B. Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.

Frequentie: vijfjaarlijks.

7.1.6 Dagtochten naar vervoermiddel en belangrijkste activiteit, 2006/'07

Day trips by means of transport and main activity, 2006/'07

	Fiets	Auto	Openbaar vervoer	Overige vervoer middelen	Geen vervoer middel	Totaal (abs.= 100%)
	%					x mln
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	22	70	2	0	5	41,4
Sport en sportieve recreatie						
Wandelen	7	62	4	0	26	48,1
Fietsen	89	11	1	0	0	34,8
Golfen	4	95	0	0	1	6,8
Trimmen, hardlopen, fitness, e.d.	31	56	1	1	11	28,4
Overig	35	54	2	1	7	130,4
Onbekend	.	.	.	.	.	2,2
Toeschouwer/begeleider bij sport	25	63	6	0	6	38,0
Toeren	5	59	16	15	6	10,9
Bezoek attractiepunt, bezienswaardigheid, evenement	14	63	12	0	10	119,0
Recreatief winkelen	13	67	15	0	5	134,3
Uitgaan						
Film, toneel, concert e.d.	17	62	14	0	7	56,7
Uit eten, café, disco e.d.	24	53	9	0	13	159,6
Overig (verenigingen, hobby's)	24	57	4	1	15	96,0
Totaal	24	58	8	1	10	906,6

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

N.B. Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres. Als tijdens de dagtocht meer dan één vervoermiddel is gebruikt, is het vervoermiddel genomen waarmee de langste afstand is afgelegd.

Frequentie: vijfjaarlijks.

7.1.7 Dagtochten naar reisafstand en belangrijkste activiteit, 2006/'07

Day trips by trip distance and main activity, 2006/'07

	Minder dan 5 km	5 tot 15 km	15 tot 30 km	30 km of meer	Totaal (abs.= 100%)
	%				x mln
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	36	31	15	17	41,4
Sport en sportieve recreatie					
Wandelen	40	24	17	19	48,1
Fietsen	4	33	40	23	34,8
Golfen	17	43	19	21	6,8
Trimmen, hardlopen, fitness, e.d.	55	31	7	7	28,4
Overig	53	27	11	9	130,4
Onbekend	.	.	.	.	2,2
Toeschouwer/begeleider bij sport	38	24	17	20	38,0
Toeren	12	8	15	64	10,9
Bezoek attractiepunt, bezienswaardigheid, evenement	28	20	17	36	119,0
Recreatief winkelen	24	29	22	25	134,3
Uitgaan					
Film, toneel, concert e.d.	33	26	19	22	56,7
Uit eten, café, disco e.d.	45	27	14	15	159,6
Overig (verenigingen, hobby's)	53	24	12	11	96,0
Totaal	38	26	16	20	906,6

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

N.B. Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres. De reisafstand is de helft van het in totaal tijdens de dagtocht afgelegde aantal kilometers.

Frequentie: vijfjaarlijks.

7.1.8 Dagtochten naar duur van de dagtocht en belangrijkste activiteit, 2006/'07

Day trips by duration of the trip and main activity, 2006/'07

	2-3 uur	4-5 uur	6-7 uur	8 uur of meer	Totaal (abs.= 100%)
	%				x mln
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	54	27	10	9	41,4
Sport en sportieve recreatie					
Wandelen	66	20	6	8	48,1
Fietsen	60	22	9	9	34,8
Golfen	23	36	23	18	6,8
Trimmen, hardlopen, fitness, e.d.	81	8	4	6	28,4
Overig	66	22	5	6	130,4
Onbekend	.	.	.	.	2,2
Toeschouwer/begeleider bij sport	52	28	10	9	38,0
Toeren	31	27	15	28	10,9
Bezoek attractiepunt, bezienswaardigheid, evenement	36	25	17	23	119,0
Recreatief winkelen	51	28	11	10	134,3
Uitgaan					
Film, toneel, concert e.d.	40	35	14	11	56,7
Uit eten, café, disco e.d.	38	35	16	11	159,6
Overig (verenigingen, hobby's)	55	28	9	8	96,0
Totaal	50	27	11	11	906,6

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

N.B. Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.

Frequentie: vijfjaarlijks.

7.1.9 Dagtochten naar bestemmingsprovincie en woonprovincie, 2006/'07

Day trips: province of residence and of destination, 2006/'07

Woonprovincie	Bestemming	Provincie					
	Totaal Nederland	Groningen	Friesland	Drenthe	Overijssel	Flevoland	Gelderland
<i>x 1000</i>							
Groningen	31 090	24 010	1 420	3 570	520	90	620
Friesland	33 710	1 690	27 510	1 140	860	300	850
Drenthe	25 130	3 450	510	17 690	1 570	110	320
Overijssel	55 680	270	290	1 390	45 070	600	3 570
Flevoland	16 200	90	320	180	620	10 150	1 170
Gelderland	103 950	280	250	370	3 830	540	79 240
Utrecht	67 990	90	110	250	600	610	4 040
Noord-Holland	148 210	790	640	260	690	1 230	1 710
Zuid-Holland	190 460	750	280	200	860	330	2 510
Zeeland	18 630	40	40	30	60	60	100
Noord-Brabant	140 010	180	30	140	470	70	4 230
Limburg	75 580	50	0	60	130	100	1 800
Totaal	906 640	31 690	31 390	25 290	55 300	14 200	100 160
<i>x 1000</i>							
	Utrecht	Noord- Holland	Zuid- Holland	Zeeland	Noord- Brabant	Limburg	Buitenland, onbekend
Groningen	170	230	70	0	100	0	300
Friesland	250	700	180	30	140	0	60
Drenthe	190	360	100	0	180	30	610
Overijssel	700	890	930	100	500	160	1 200
Flevoland	1 210	1 740	420	0	120	130	70
Gelderland	6 480	3 570	2 480	250	3 700	690	2 260
Utrecht	49 380	6 550	3 670	70	1 610	600	410
Noord-Holland	4 340	130 370	6 150	310	1 120	230	350
Zuid-Holland	5 160	7 380	164 700	1 370	5 500	590	810
Zeeland	130	240	930	14 610	1 430	0	950
Noord-Brabant	1 340	2 490	4 960	1 880	115 960	3 310	4 960
Limburg	360	810	610	230	3 610	60 420	7 390
Totaal	69 730	155 330	185 200	18 860	133 980	66 160	19 370

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

N.B. Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.

Frequentie: vijfjaarlijks.

7.1.10 Dagtochten naar toeristengebied, 2006/'07

Day trips: tourist area, 2006/'07

Toeristengebied	Totaal
	<i>x 1000</i>
Waddeneilanden	1 626
Noordzeepadplaatsen	45 985
IJsselmeerkust	39 936
Deltagebied	35 463
Meren in Groningen, Friesland, N-W Overijssel	16 363
Hollands-Utrechtse meren	10 213
Utrechtse Heuvelrug en t Gooi	34 134
Veluwe en Veluwerand	41 703
Gelders rivierengebied	15 122
Achterhoek	24 701
Twente, Salland en Vechtstreek	49 729
Groningse, Friese en Drentse zandgronden	33 824
West- en Midden Brabant	100 820
Oost-Brabant, Noord- en Midden-Limburg en Rijk van Nijmegen	73 651
Zuid-Limburg	34 767
Vier grote steden	151 490
Overig Nederland	177 744
Buitenland	19 369
Totaal	906 640

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

N.B. Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.

Frequentie: vijfjaarlijks.

7.1.11 De 10 meest bezochte attractiepunten

Top ten of most visited attractions

	2008	2009	2010
<i>1000 bezoekers</i>			
De Efteling	3 290	4 000	3 900
Diergaarde Blijdorp	1 608	1 562	1 552
Burgers Zoo	1 520	1 525	1 470
Attractiepark Slagharen	1 438	1 572	1 470
Van Gogh Museum	1 475	1 451	1 430
Attractiepark Duinrell	1 356	1 349	1 358
Natura Artis Magistra	1 238	1 208	1 135
Anne Frank Huis	999	986	1 050
Ouwehands Dierenpark	910	930	905
Rijksmuseum Amsterdam	970	880	893

Bron: Respons / NBTC.

Inlichtingen: NBTC (070) 370 57 05

Om een plaats in de Top 10 Dagattracties te kunnen verwerven gelden de volgende criteria:

- een dagattractie heeft een permanente eigen collectie waar bezoekers primair voor komen: zoals attracties, klimtoestellen, dieren en schilderijen;
- een dagattractie moet onlosmakelijk verbonden zijn met haar locatie(s);
- een dagattractie heft entree;
- een dagattractie heeft een bovenregionale betekenis: minimaal 10% van de bezoekers is speciaal van buiten de regio naar de dagattractie gekomen.

7.2.1 Uitgaven voor dagtochten, 2006/'07

Expenditure on day trips, 2006/'07

	Totaal van alle dagtochten				Gemiddeld per persoon per dagtocht			
	entree- en deel- name- kosten	con- sump- tiekos- ten	reis kosten	totaal	entrée- en deel- name- kosten	con sump tiekos ten	reis kosten	totaal
	<i>mln euro</i>				<i>euro</i>			
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	137	156	64	357	3,30	3,78	1,54	8,62
Sport en sportieve recreatie	719	969	350	2 038	2,87	3,86	1,39	8,12
w.o. wandelen	31	183	114	328	0,64	3,80	2,38	6,82
fietsen	20	171	24	215	0,58	4,91	0,69	6,18
golfen	105	57	17	180	15,55	8,41	2,58	26,53
trimmen, hardlopen, fitness, e.d.	193	73	29	296	6,81	2,58	1,02	10,41
overig	355	477	160	992	2,72	3,65	1,23	7,61
onbekend	14	8	4	27	.	.	.	.
Toeschouwer/begeleider bij sport	140	194	81	416	3,69	5,12	2,14	10,95
Toeren	77	106	80	262	7,02	9,68	7,32	24,02
Bezoek attractiepunt, bezienswaardigheid, evenement	540	914	420	1 874	4,54	7,68	3,53	15,75
Recreatief winkelen	45	991	423	1 459	0,34	7,38	3,15	10,87
Uitgaan	1 111	3 875	500	5 486	5,13	17,92	2,31	25,36
Film, toneel, concert e.d.	752	441	138	1 331	13,26	7,78	2,44	23,48
Uit eten, café, disco e.d.	359	3 434	362	4 155	2,25	21,51	2,27	26,03
Overig (verenigingen, hobby's)	347	321	155	823	3,62	3,34	1,62	8,58
Totaal	3 116	7 526	2 073	12 715	3,44	8,30	2,29	14,02

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

N.B. Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.

Frequentie: vijfjaarlijks.

8

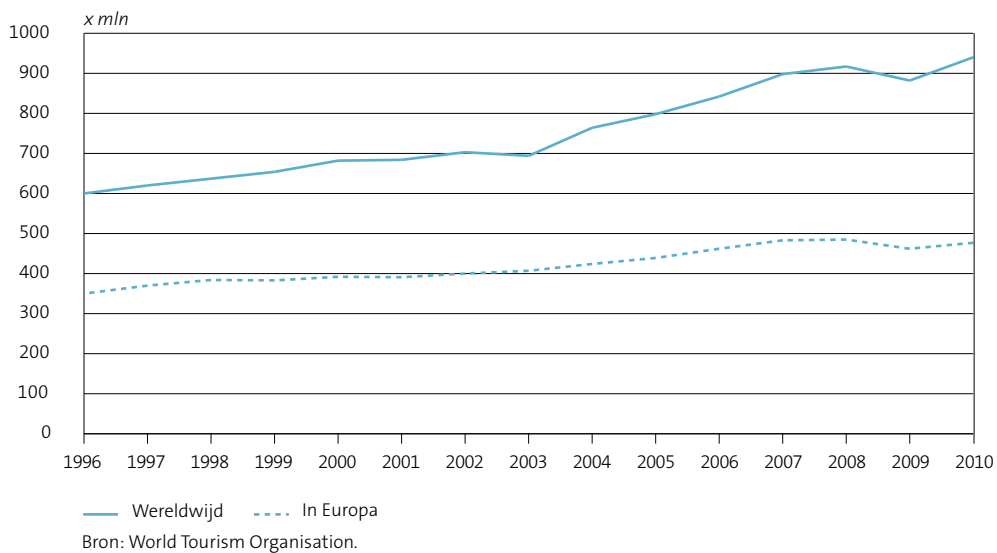
Internationaal toerisme

8.1 Algemeen

8.2 Financieel

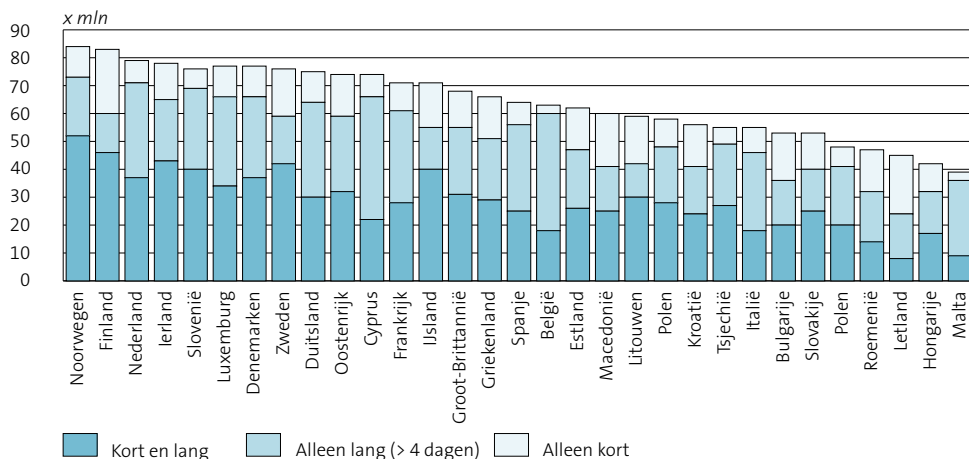
8.1 Algemeen

8.1.1 Geregistreerde aankomsten van buitenlandse reizigers in logiesaccommodaties, wereldwijd en in Europa *Registered arrivals of foreign travelers in tourist accommodations, world wide and in Europe*

8.1.2 Deelname van de bevolking aan vakanties in de EU, 2009

Participation of the population in holidays in the EU, 2009

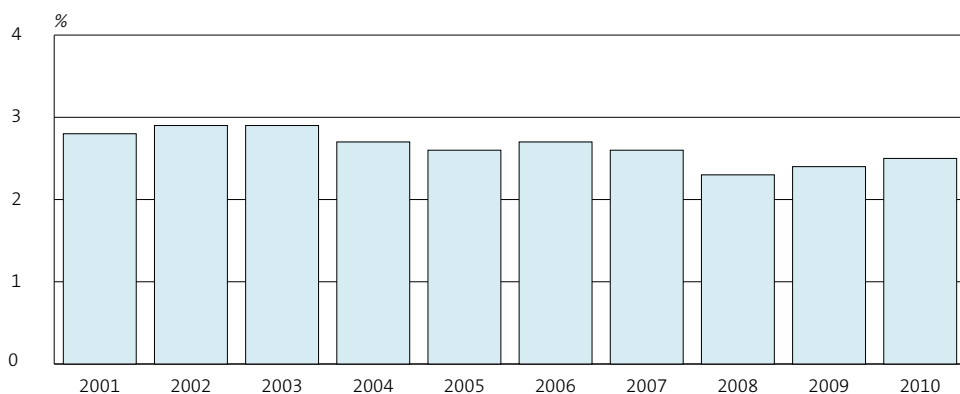
Bron: Europese Commissie

Inlichtingen: NBTC (070) 370 57 05.

Voornaamste publicatie: Survey on the attitudes of Europeans towards tourism.

8.1.3 Marktaandeel van Nederland in het Europese uitgaande toerisme ¹⁾

Market share of the Netherlands in the European outbound tourism

Bron: ETM.

¹⁾ Het aandeel van alle uitgaande reizen van Europese landen dat naar Nederland gaat.

Inlichtingen: NBTC (070) 370 57 05.

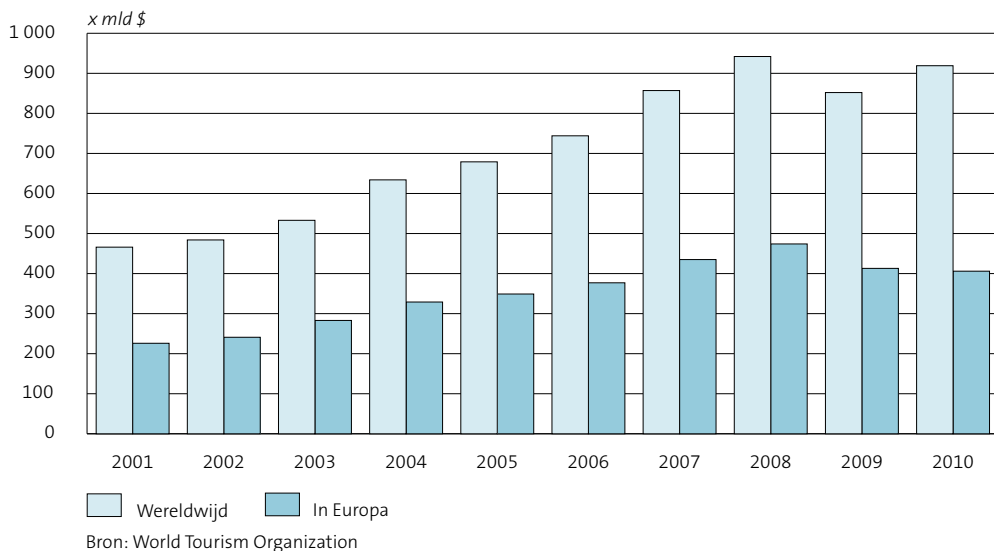
Voornaamste publicatie: European Travel Monitor

Frequentie: jaarlijks.

8.2 Financieel

8.2.1 Ontvangsten uit het reisverkeer

International tourists receipts

8.2.2 Top 10 landen belangrijkste besteders internationaal reisverkeer in 2010

Top 10 countries on international tourism expenditure in 2010

	2009	2010
<i>miljarden dollars</i>		
1. Duitsland	81,2	77,7
2. Verenigde Staten	74,1	75,5
3. China	43,7	54,9
4. Groot-Brittannië	50,1	48,6
5. Frankrijk	38,5	39,4
6. Canada	24,2	29,5
7. Japan	25,1	27,9
8. Italië	27,9	27,1
9. Rusland	20,9	26,5
10. Australië	17,6	22,5
Nederland	20,7	19,6

Bron: World Tourism Organization.

Voornaamste publicatie: UNWTO Tourism Highlights.

Frequentie: jaarlijks.

8.2.3 Top 10 landen belangrijkste ontvangers internationaal reisverkeer in 2010

Top 10 countries on international tourism receipts in 2010

	2009	2010
<i>miljarden dollars</i>		
1. Verenigde Staten	94,2	103,5
2. Spanje	53,2	52,5
3. Frankrijk	49,4	46,3
4. China	39,7	45,8
5. Italië	40,2	38,8
6. Duitsland	34,6	34,7
7. Groot-Brittannië	30,1	30,4
8. Australië	25,4	30,1
9. Hong Kong (china)	16,4	23
10. Turkije	21,3	20,8
Nederland	12,4	13,1

Bron: World Tourism Organization.

Voornaamste publicatie: UNWTO Tourism Highlights.

Frequentie: jaarlijks.

9

De economische betekenis van toerisme in Nederland

9.1 Algemeen

9.1 Algemeen

9.1.1 Ontvangsten uit het reisverkeer naar land van herkomst *International tourist receipts by country of residence*

	2006	2007	2008	2009	2010**
<i>mln euro</i>					
EU euro-zone	5 530	6 018	5 718	5 791	6 343
EU alle landen	7 178	7 743	7 284	7 133	7 824
België	873	1 012	1 024	1 102	1 187
Denemarken	124	118	113	101	113
Duitsland	3 404	3 631	3 414	3 423	3 631
Finland	34	37	39	34	39
Frankrijk	421	446	413	423	510
Griekenland	32	35	36	40	39
Groot-Brittannië	1 317	1 380	1 243	1 031	1 150
Ierland	82	88	90	88	84
Italië	291	301	283	272	342
Luxemburg	23	29	25	25	33
Oostenrijk	48	62	65	55	56
Portugal	37	37	37	41	45
Spanje	284	333	276	262	329
Zweden	77	79	76	66	76
Zwitserland	124	128	112	118	133
Verenigde Staten	647	633	540	502	611
Canada	87	85	83	70	89
Japan	90	83	75	62	77
Overige landen	850	964	903	982	1 069
Totaal	9 037	9 710	9 094	8 867	9 803

Bron: CBS.

** betreft nader voorlopige cijfers; jaarcijfers over 2010 komen in september 2011 beschikbaar.

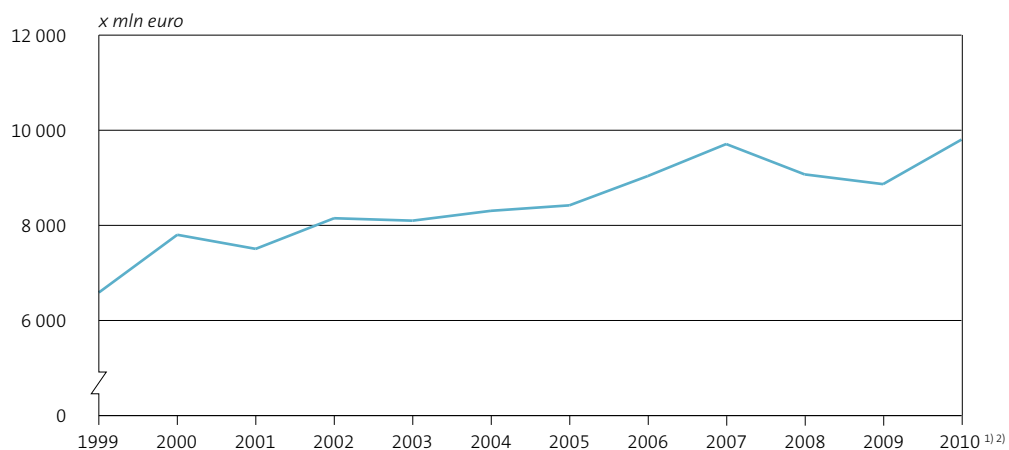
Inlichtingen: NBTC (070) 370 57 05.

Voornaamste publicatie: CBS / Statline.

Frequentie: per kwartaal.

9.1.2 Ontvangsten uit het reisverkeer

International tourist receipts

Bron: De Nederlandsche Bank / CBS.

¹⁾ Betreft nader voorlopige cijfers.

²⁾ Jaarcijfers over 2010 zijn in september 2011 beschikbaar.

9.1.3 Kerncijfers Satellietrekening Toerisme in lopende prijzen

	Eenheid	2004	2005
Toeristische indicatoren			
Interne toeristische bestedingen ¹⁾	<i>mln euro</i>	30 976	32 163
Toeristisch BBP	<i>mln euro</i>	14 931	15 379
% van het totale BBP	%	3,0	3,0
Toeristische toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen) ²⁾	<i>mln euro</i>	12 541	12 848
% van totale toegevoegde waarde	%	2,9	2,8
Toeristische banen	<i>x 1 000 banen</i>	374	377
% van het totale aantal banen	%	4,3	4,3
Toeristisch werkzame personen	<i>x 1 000 personen</i>	334	336
% van het totale aantal werkzame personen	%	4,1	4,1
Toeristisch arbeidsvolume	<i>x 1 000 vte's</i>	237	237
% van het totale arbeidsvolume	%	3,7	3,7
Recreatieve bestedingen van ingezetenen	<i>mln euro</i>	30 454	31 077
% van de totale consumptieve bestedingen van huishoudens	%	12,8	12,6
<i>mln euro</i>			
Verschillende soorten toeristische consumptie			
Intern toerisme ¹⁾		30 976	32 163
Inkomend toerisme ²⁾		5 989	6 166
Binnenlands toerisme ³⁾		20 767	21 698
bestemming binnenland		17 265	17 972
bestemming buitenland ⁴⁾		3 502	3 725
Duurzame recreatiegoederen ⁵⁾		2 643	2 670
Sociale overdrachten ⁶⁾		1 577	1 629
<i>waarde-indexcijfers (2001=100)</i>			
Toeristische indicatoren			
Interne toeristische bestedingen ¹⁾		104,4	108,4
Toeristisch BBP ⁸⁾		104,9	108,1
Toeristische toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen) ²⁾		105,7	108,3
Recreatieve bestedingen van ingezetenen		102,6	104,7
Verschillende soorten toeristische consumptie			
Intern toerisme ¹⁾		104,4	108,4
Inkomend toerisme ²⁾		104,6	107,7
Binnenlands toerisme ³⁾		104,9	109,6
bestemming binnenland		104,3	108,6
bestemming buitenland ⁴⁾		107,9	114,8
Duurzame recreatiegoederen ⁵⁾		100,5	101,5
Sociale overdrachten ⁶⁾		104,3	107,7

Bron: Satellietrekening Toerisme (SRT).

¹⁾ Intern toerisme is het toerisme van niet-ingezetene en ingezetene bezoekers binnen het economische territorium van Nederland. De interne toeristische bestedingen zijn de som van bestedingen ten behoeve van inkomend toerisme, binnenlands toerisme. (inclusief de binnenlandse uitgaven aan reizen met een buitenlandse bestemming), duurzame recreatiegoederen en sociale overdrachten (incl btw)

²⁾ Inkomend toerisme is het toerisme van niet-ingezetene bezoekers binnen het economische territorium van Nederland (excl. transferpassagiers).

³⁾ Binnenlands toerisme is het toerisme van ingezetene bezoekers binnen het economische territorium van Nederland. Hier wordt alleen de component van het binnenlandse toerisme bedoeld die betrekking heeft op bestemmingen binnen Nederland, omdat de component die betrekking heeft op bestemmingen in het buitenland apart wordt weergegeven

⁴⁾ Dit betreft het binnenlandse toerisme dat betrekking heeft op bestemmingen in het buitenland (binnenlandse uitgaven aan reizen met een buitenlandse bestemming).

⁵⁾ De duurzame recreatiegoederen zijn duurzame goederen die hoofdzakelijk voor recreatieve doeleinden worden gebruikt (zoals caravans, kampeerspullen en sportartikelen) Deze kunnen herhaaldelijk worden gebruikt en zijn daarom niet eenduidig aan één soort bezoeker of toerisme toe te wijzen.

2006	2007	2008	2009*	2010*
33 973	35 875	37 087	34 983	35 805
16 096	16 624	17 257	16 417	17 071
3,0	2,9	3,0	2,9	2,9
13 403	13 717	14 041	13 509	13 986
2,8	2,7	2,7	2,7	2,7
385	397	401	402	408
4,3	4,3	4,3	4,4	4,4
346	355	358	358	364
4,1	4,1	4,1	4,1	4,2
242	249	250	249	253
3,7	3,7	3,7	3,7	3,8
32 615	34 124	35 476	34 075	34 369
12,8	12,9	13,1	13,0	12,9
33 973	35 875	37 087	34 983	35 805
6 637	7 034	7 340	6 987	7 357
22 869	24 193	25 028	23 573	24 038
18 981	20 017	20 536	19 608	19 984
3 888	4 176	4 492	3 965	4 054
2 752	2 872	2 883	2 591	2 544
1 714	1 775	1 835	1 832	1 866
114,5	120,9	125,0	117,9	120,7
113,1	116,8	121,2	115,3	119,9
113,0	115,6	118,3	113,8	117,9
109,9	115,0	119,5	114,8	115,8
114,5	120,9	125,0	117,9	120,7
115,9	122,9	128,2	122,0	128,5
115,5	122,2	126,4	119,1	121,4
114,7	121,0	124,1	118,5	120,8
119,8	128,7	138,4	122,2	124,9
104,6	109,2	109,6	98,5	96,7
113,4	117,4	121,3	121,1	123,4

⁶⁾ Overheidssubsidies leiden er soms toe dat een bezoeker niet de volledige kosten van een dienst op zich neemt. (voorbeelden zijn subsidies aan musea, bijstandssubsidies voor recreatieve activiteiten; of studenten OV-kaarten die voor toeristische doeleinden worden gebruikt). In deze gevallen worden de subsidies in de TSA geregistreerd als sociale overdrachten. Daarnaast worden ook de toeristische consumptieve bestedingen van IZWh's (instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens) meegeteld in de sociale overdrachten. Voorbeelden van zulke instellingen zijn sport en hobbyverenigingen.

9.1.4 Gebruik van kenmerkende toeristische diensten in Nederland, 2010

Use of characteristic tourism products of the Netherlands, 2010

	Zakelijke reizigers		Recreatieve toeristen		Overig gebruik ¹⁾
Diensten	zonder overnachting	met	zonder overnachting	met	
mln euro					
A. Gebruik door niet-ingezetenen.					
Accommodatiediensten		318		537	
Maaltijd- en drankverstrekking	28	223	104	580	
Passagiersvervoer	6	326	35	943	
Reisbemiddeling en reisorganisatie	0	0	0	1	
Culturele diensten	0	6	14	193	
Sport en overige recreatie	0	0	11	87	
Totaal karakteristieke toeristische diensten	34	873	164	2 341	
B. Gebruik door ingezetenen					
Accommodatiediensten		479		1 332	0
Maaltijd- en drankverstrekking	523	245	6 658	752	0
Passagiersvervoer	325	30	715	48	2 817
Reisbemiddeling en reisorganisatie	9	4	9	12	963
Culturele diensten	20	0	1 202	63	1 123
Sport en overige recreatie	21	0	2 115	12	569
Totaal karakteristieke toeristische diensten	898	758	10 699	2 219	5 472
Niet Ingezetenen		Ingezetenen		Interne toeristische bestedingen ²⁾	
mln euro					
Accommodatiediensten	855		1 811		2 666
Maaltijd- en drankverstrekking	935		8 178		9 113
Passagiersvervoer	1 310		3 935		5 245
Reisbemiddeling en reisorganisatie	1		997		998
Culturele diensten	213		2 408		2 621
Sport en overige recreatie	98		2 717		2 815
Totaal karakteristieke toeristische diensten	3 412		20 046		23 458

¹⁾ Overig gebruik omvat sociale overdrachten en binnenlandse consumptie m.b.t. reizen naar het buitenland.

²⁾ Bestedingen van niet-ingezetene en ingezetene bezoekers binnen het economische territorium van Nederland. Merk op dat de hier genoemde interne toeristische bestedingen alleen de karakteristieke goederen en diensten omvatten, terwijl deze in tabel 9.4 ook de niet-karakteristieke goederen en diensten omvatten.

Bron: Satellietrekening Toerisme (SRT)

9.1.5 Toeristische bestedingen naar bedrijfsklasse (2001=100)

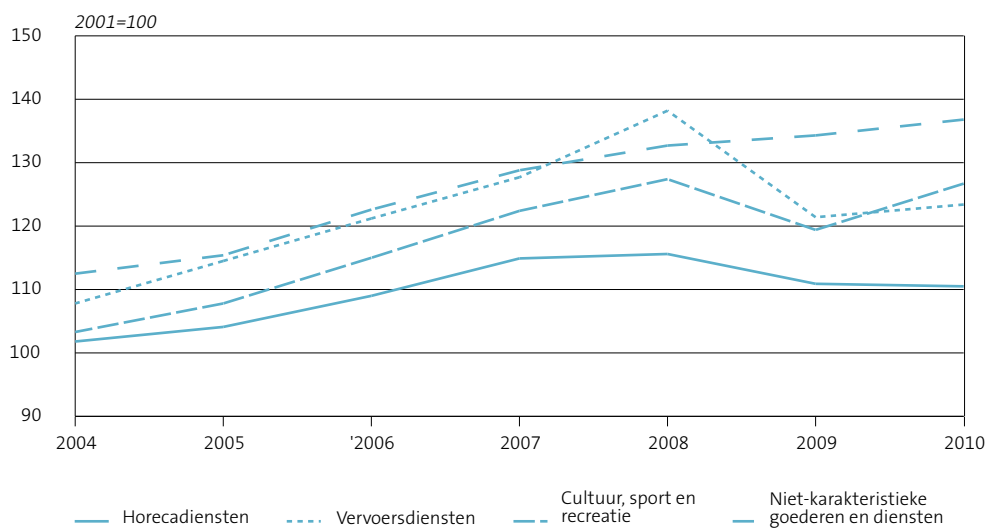
Touristic consumption by line of business

	2004	2005	2006	2007	2008	2009*	2010*
Horecadiensten	101,8	104,1	109,0	114,9	115,6	110,9	110,5
Vervoersdiensten	107,8	114,5	121,2	127,7	138,2	121,4	123,4
Cultuur, sport en recreatie	112,5	115,4	122,6	128,8	132,7	134,3	136,8
Niet-karakteristieke goederen en diensten	103,3	107,8	115,0	122,4	127,4	119,4	126,7

Bron: Satellietrekening Toerisme (SRT).

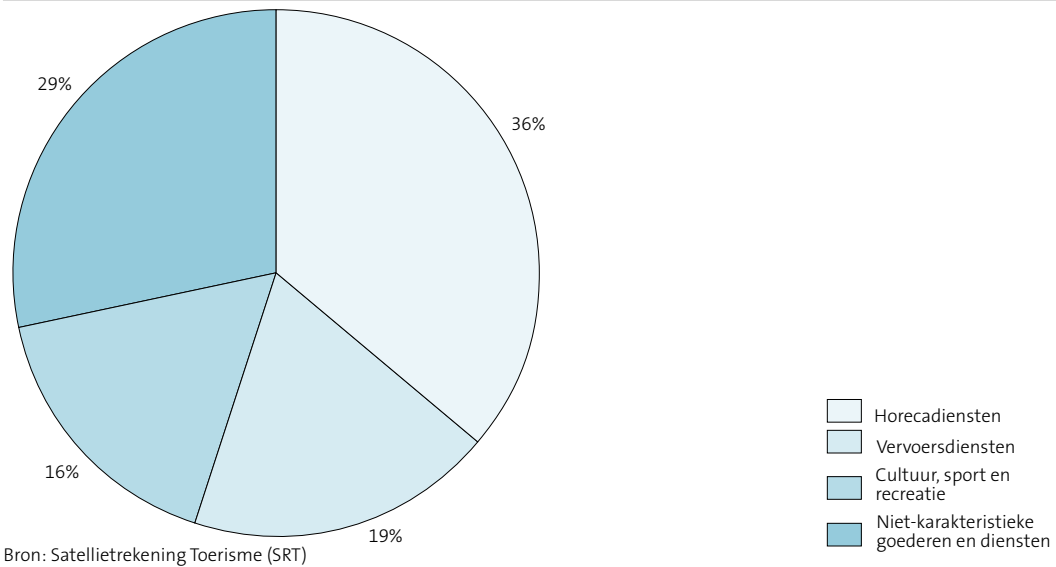
9.1.6 Toeristische bestedingen naar bedrijfsklasse

Touristic consumption by line of business

Bron: Satellietrekening Toerisme (SRT)

9.1.7 Bijdrage bedrijfsklassen aan de Interne Toeristische Bestedingen in LP
Contribution per line of business to internal touristic consumption in CP

9.1.8 Werkgelegenheid in de sector toerisme en recreatie, 31 december 2009 *

*Employment in the tourism and recreation sector, December 31st 2009 **

SBI-code	Bedrijfsklasse, -subklasse	Banen van werknemers		
		Totaal	Mannen	Vrouwen
x 1 000				
551	Hotels, pensions en conferentie-oorden	47,5	21,8	25,7
552	Kampeerterreinen en overige logiesvormen ¹⁾	14,7	5,9	8,9
553,554	Café's en restaurants	210,6	106,2	104,5
555	Kantines en catering	36,1	13,9	22,2
6010	Passagiersvervoer per spoor ²⁾	38,7	31,2	7,5
6022, 6023	Passagiersvervoer over de weg ³⁾	38,2	27,2	11,1
61102, 61204	Passagiersvervoer over water	4,0	2,8	1,1
620	Passagiersvervoer door de lucht	26,7	15,8	10,9
632	Dienstverlening voor het (personen)vervoer	14,5	10,6	3,8
633	Reisorganisatie en -bemiddeling; informatieverstrekking voor toerisme	20,4	5	15,4
711,712	Verhuur van personenauto's en andere transportmiddelen ⁴⁾	7,3	5,4	2
9231	Beoefening van kunst	9,0	4,3	4,7
9232	Theaters e.d.; dienstverlening voor kunstbeoefening			
9252	Kunstgalerieën en -expositieruimten, musea en monumentenzorg	7,5	3,4	4,1
9253	Dieren- en plantentuinen; natuurbehoud	4,6	2,6	2
926	Sport	51,8	27,7	24,1
9233,927	Recreatie	18,5	9,8	8,7
** ⁵⁾	Overige ⁵⁾	12,5	6,8	5,7

CBS: Statistiek Werkgelegenheid en lonen.

¹⁾ Jeugdherbergen, kampeerterreinen, vakantiehuysjes, -bungalowparken enz.

²⁾ Inclusief openbaar personenvervoer over de weg.

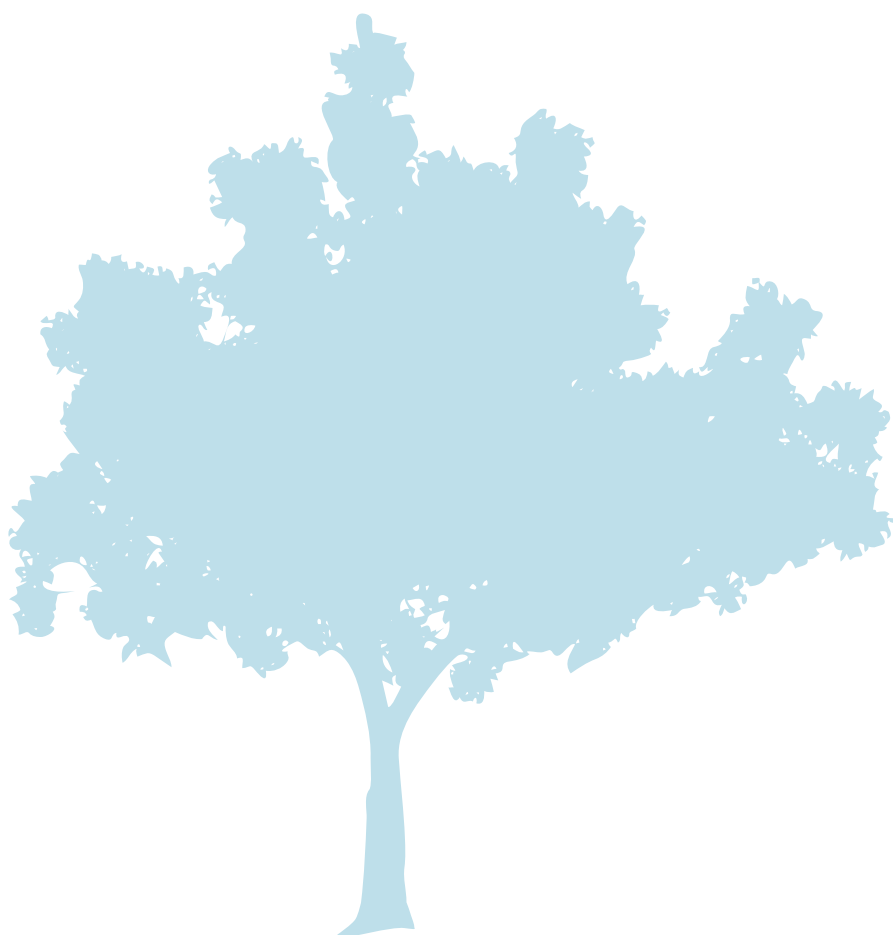
³⁾ Exclusief openbaar personenvervoer over de weg.

⁴⁾ Inclusief verhuur van vrachtauto's, schepen voor beroepsvaart (niet voor pleziervaart) en vliegtuigen.

⁵⁾ **: 71402, Overig: Verhuur van sport- en recreatie-artikelen,
71405 Verhuur van overige roerende goederen (niet videotheken, verhuur van leesportefeuilles, kleding, huisraad),
7481 Fotografie en ontwikkelen van foto's en films,
74872 Organiseren van beurzen, tentoonstellingen e.d.,
9305 Overige dienstverlening, n.e.g.: dierenasielen, sexindustrie, gidsen, paragnosten, enz.

Duurzaam-
heid in relatie
tot toerisme
en recreatie

10

Duurzaamheid in relatie tot toerisme en recreatie

10.1 Toelichting

10.2 Recreatiedruk per provincie

- Dagrecreatie
- Verblijfsrecreatie
- Relevantie
- Referenties
- Relevante informatie

10.3 Milieulabels van Nederlandse logiesaccommodaties

10.4 De 'Carbon Footprint' van de Nederlandse vakantieganger

- Achtergrond en methode
- Overzicht voor 2010

10.1 Toelichting

Hoofdstuk 10 behandelt het onderwerp duurzaamheid binnen de toerisme- en recreatiesector. Mondiale opwarming en effecten op het klimaat hebben het afgelopen jaar nadrukkelijk in de belangstelling gestaan. De toerisme- en recreatiesector is een sector die op velerlei manieren een effect heeft op haar omgeving. Zo betekenen recreëren en reizen CO₂ uitstoot en zodoende, zo leeft de overtuiging, een effect op het klimaat. Veelvuldig bezoek aan een gebied resulteert in een hogere druk op het milieu en leefomgeving en kan schade toebrengen aan ecosystemen of de aantrekkelijkheid van een gebied teniet doen. Duurzaamheid betekent meer. Duurzaamheid behelst zorgvuldige omgang met bronnen en middelen zodat activiteiten zoals reizen en recreëren kunnen blijven bestaan. Dit hoofdstuk probeert aandacht te schenken aan een aantal aspecten van reizen en recreëren in relatie tot duurzaamheid. Daarmee wordt gepoogd een voorzichtige aanzet in cijfers te geven voor de discussie op het gebied van duurzaamheid in relatie tot deze sector. Zo wordt in dit hoofdstuk de toerisme- en recreatiedruk die Nederlandse gebieden te verduren krijgen, weergegeven en er wordt aandacht besteed aan certificering van logiesaccommodaties in Nederland en de daarmee gepaard gaande capaciteit. Tevens wordt de *Carbon footprint* voor de Nederlandse toerist besproken als een benadering in de discussie over effecten die Nederlandse toeristen hebben met hun reisgedrag. Deze paragraaf is wederom geschreven in samenwerking met het NHTV door dhr. Paul Peeters en partners en wordt gevolgd door meer specifieke cijfers ten aanzien van CO₂ emissies en eco- efficiency.

10.2 Recreatiedruk per provincie

Recreatie geeft een verhoogde druk op milieu en natuur in een bepaald gebied. De recreatiedruk verschilt sterk per provincie. Zo is de druk door dagrecreatie hoog in Zuid-Holland, Utrecht en Noord-Holland. In Limburg en Noord-Holland echter is de druk door verblijfsrecreatie het hoogst. Diverse vormen van recreatiedruk worden hierna nader uitgelicht.

Dagrecreatie

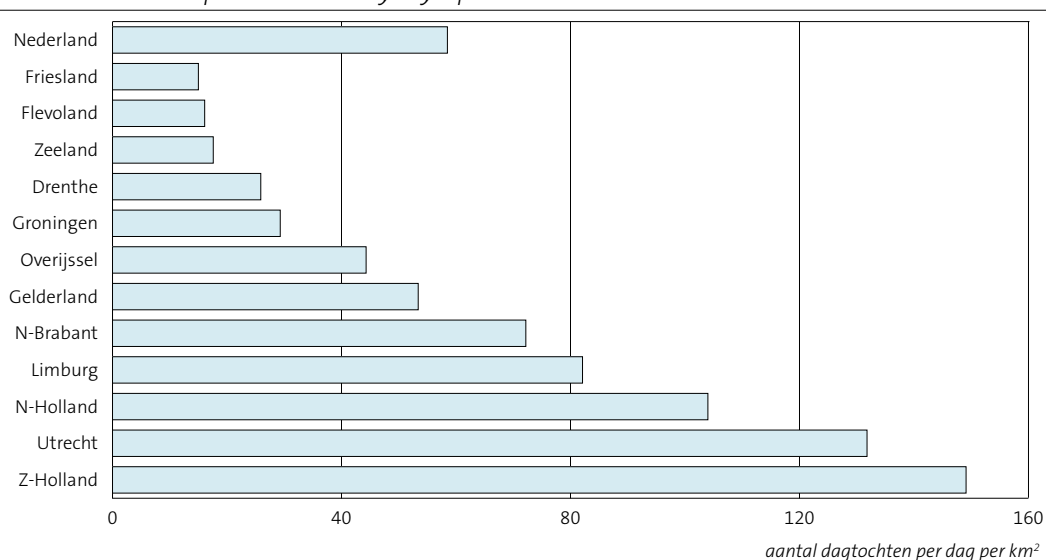
In 2006/2007 maakten Nederlanders 887 miljoen dagtochten binnen het eigen land en 19,4 miljoen dagtochten naar het buitenland. Dit zijn er 75, respectievelijk 0,4 miljoen minder dan in 2001/2002 (CBS, 2008d).

Populaire bestemmingen liggen in de provincies Zuid-Holland, Noord-Holland, Noord-Brabant en Gelderland (respectievelijk 21, 18, 15 en 11 procent van de dagtochten). De meeste dagtochten worden gemaakt voor het beoefenen van sport en sportieve recreatie (28 procent van de dagtochten; o.a. wandelen, fietsen, hardlopen en trimmen). Daarnaast is uitgaan een belangrijke reden voor het maken van een dagtocht (24 procent van de dagtochten). Voor 58 procent van de dagtochten is de auto gebruikt.

Het aantal dagtochten per dag en per km² (recreatiedruk) is in 2006/2007 het hoogst in Zuid-Holland, gevolgd door Utrecht, Noord-Holland, Limburg en Noord-Brabant. Voor alle provincies geldt dat de recreatiedruk door dagrecreatie aanzienlijk hoger dan door verblijfsrecreatie.

10.2.1 Recreatiedruk door dagrecreatie

Recreational pressure caused by daytrips

Verblijfsrecreatie

Recreatiedruk veroorzaakt door verblijfsrecreanten in Nederland, waarvan 96,2 miljoen door Nederlanders (CBS, 2008a, 2008b) en 28,0 miljoen door buitenlanders (CBS, 2008c).

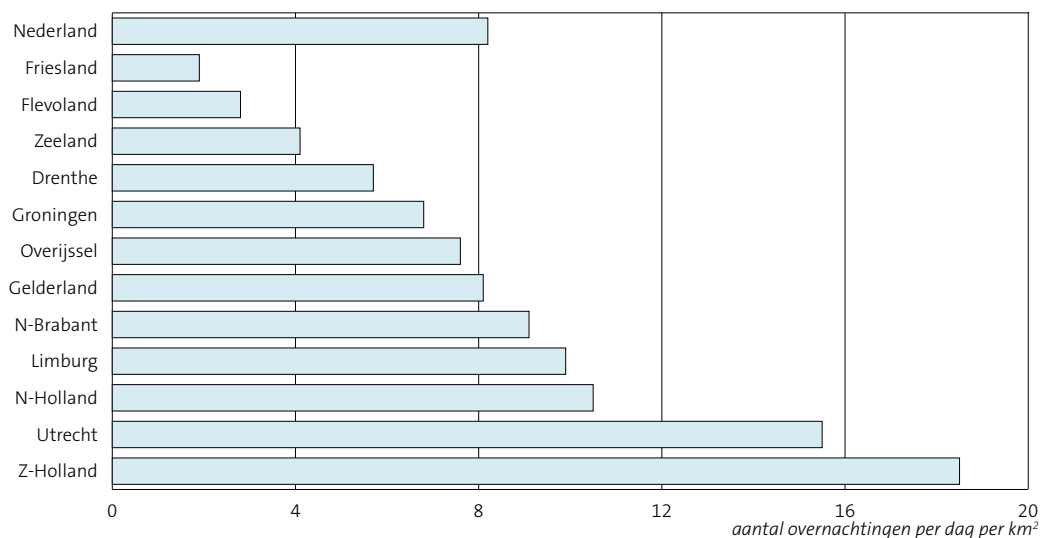
De meeste overnachtingen vinden plaats in Noord-Holland (19 procent) en Gelderland (14 procent), gevolgd door Limburg (12 procent), Noord-Brabant (10 procent) en Zeeland (9 procent). Van de Nederlanders die in Nederland op vakantie gaan doet ruim 90 procent dit met de auto.

Het aantal overnachtingen per dag en per km² (recreatiedruk) is het hoogst in Limburg en Noord-Holland.

Ofschoon het onderzoek Logiesaccommodaties ook informatie geeft over het aantal overnachtingen door Nederlanders, is er voor de gegevens over het aantal overnachtingen door Nederlanders gekozen voor de informatie uit het Continu Vakantie Onderzoek (CBS, 2008a, 2008b). Het Continu Vakantie Onderzoek geeft een vollediger beeld van het aantal overnachtingen door Nederlanders dan het onderzoek Logiesaccommodaties.

10.2.2 Recreatiedruk door verblijfsrecreatie

Recreational pressure caused by overnight stays

Relevantie

Recreatie is een belangrijke vorm van actief gebruik van de natuur door de mens. De invloed van recreatie op milieu en natuur is erg complex en hangt o.a. af van het type activiteit en de wijze van verplaatsing. Directe negatieve gevolgen van recreatie voor natuur en milieu omvatten o.a. de verstoring van planten en dieren, de toename van ver-

keer en luchtverontreiniging door verplaatsing naar de recreatiebestemming en het ontstaan van zwerfafval. Daarnaast heeft recreatie ook indirecte negatieve gevolgen voor milieu en natuur zoals het ruimtegebruik door recreatieve voorzieningen en de toename van het verkeer om recreatieve voorzieningen te bevoorraden.

Referenties

- CBS (2005a). Dagrecreatie. CBS, Den Haag/Heerlen.
- CBS (2005b). Logiesaccommodaties. CBS, Den Haag/Heerlen.
- CBS (2005c). Continu Vakantie Onderzoek (CVO). Den Haag/Heerlen.
- CBS (2006a). StatLine: Bodemgebruik in Nederland 1996–2003. CBS, Den Haag/Heerlen.
- CBS (2006b). Bodemgebruik. CBS, Den Haag/Heerlen.
- CBS (2008a). StatLine: Korte vakanties in Nederland naar achtergrondkenmerken. CBS, Den Haag/Heerlen.
- CBS (2008b). StatLine: Lange vakanties in Nederland naar achtergrondkenmerken. CBS, Den Haag/Heerlen.
- CBS (2008c). StatLine: Logiesaccommodaties: gasten en overnachtingen naar land van herkomst. CBS, Den Haag/Heerlen.
- CBS (2008d). StatLine: Dagtochten per woonprovincie naar bestemmingsprovincie. CBS, Den Haag/Heerlen.
- CBS (2008e). StatLine: Dagtochten naar kenmerken. CBS, Den Haag/Heerlen.
- CBS, PBL en WUR (2009). Recreatiedruk per provincie. In: Milieu- en Natuurcompendium. CBS, Den Haag/Heerlen.
- Laimer, P. en P. Öhlbock (2004). Indicators measuring the sustainability of tourism; several considerations and results from the austrian perspective, 7th International Forum on Tourism Statistics Stockholm, Sweden, 9–11 June 2004.

Relevante informatie

Meer informatie over dag- en verblijfsrecreatie is te vinden op StatLine (CBS) en in de publicatie Toerisme en recreatie in cijfers 2010 (CBS).

10.3 Milieulabels van Nederlandse logiesaccommodaties

Milieulabels vormen voor toeristische bedrijven een manier om hun betrokkenheid bij het milieu te profileren. De toerist kan zodoende haar voorkeur voor haar verblijf afstemmen

10.3.1 Logiesaccommodaties gecertificeerd met eco-¹⁾ of Greenkey-¹⁾label en gepaard gaande capaciteit

Lodging accommodation certified with Eco or Green Key label and their capacity

Label	Type logiesaccommodaties				Capaciteit in slaappleatsen			
	Hotels	Bungalow- parken	Campings	Groeps- accommo- daties	Hotels	Bungalow- parken	Campings	Groeps- accommo- daties
2010	<i>accommodaties</i>				<i>slaappleatsen</i>			
Totaal	3 175	807	2 259	719	211 740	222 093	717 009	49 882
w.o.								
GreenKey	105	54	93	26	28 714	32 544	75 080	1 778
Eco-label	34	1	0	4	6 579	955	0	454
	%							
Totaal	4,4	6,8	4,1	4,2	16,7	15,1	10,5	4,5
w.v.								
GreenKey	3,3	6,7	4,1	3,6	13,6	14,7	10,5	3,6
Eco-label	1,1	0,1	0,0	0,6	3,1	0,4	0,0	0,9
2011	<i>accommodaties</i>				<i>slaappleatsen</i>			
Totaal	3 196	856	2 214	703	213 973	241 688	701 880	48 752
w.o.								
GreenKey	175	62	88	27	46 666	32 875	70 699	1 688
Eco-label	30	1	0	2	5 495	8	0	280
Totaal	6,4	7,4	4,0	4,1	24,4	13,6	10,1	4,0
w.v.								
GreenKey	5,5	7,2	4,0	3,8	21,8	13,6	10,1	3,5
Eco-label	0,9	0,1	0,0	0,3	2,6	0,0	0,0	0,6

Bron: CBS, statistiek logiesaccommodaties 2010 en 2011 (bewerking o.b.v. internet informatie eco-label en Greenkey).

¹⁾ Standen genomen in juli 2010 en juni 2011.

op bedrijven met een dergelijke doelstelling. Tabel 10.3.1 geeft een overzicht van de twee door Nederlandse logiesaccommodaties gevoerde milieulabels en de daarmee gepaard gaande bed- dan wel slaappleatscapaciteit.

10.4 De 'Carbon Footprint' van de Nederlandse vakantieganger

Auteurs: Paul Peeters, Eke Eijgelaar, Kim de Bruijn en Rob Dirven.

Het Centre for Sustainable Tourism and Transport (CSTT) van NHTV internationaal hoger onderwijs Breda publiceerde in samenwerking met NRIT Onderzoek en NBTC-NIPO research in 2008 (Zie de Bruijn et al. 2008) een eerste onderzoek naar de ecologische voetafdruk van de Nederlandse vakantieganger. Hierin werden de resultaten gepresenteerd van berekeningen van de ecologische voetafdruk en de emissies van kooldioxide (de carbon footprint) veroorzaakt door Nederlandse vakantiegangers in binnen- en buitenland op basis van cijfers uit het ContinuVakantieOnderzoek (CVO). Inmiddels hebben we analyses uitgevoerd voor de carbonfootprint (CF) in 2002, 2005, 2008, 2009 en 2010 (zie de Bruijn et al. 2010 voor een uitgebreide rapportage over 2009 en de jaren ervoor). In deze bijdrage presenteren we resultaten over 2010.

Achtergrond en methode

Toerisme levert een belangrijke bijdrage aan de (Nederlandse) economie, maar vormt tegelijk een belasting voor het milieu. Deze belasting kan allerlei vormen aannemen: van geluidhinder en watervervuiling tot luchtvervuiling en klimaatverandering. Uit eerder onderzoek is gebleken dat de milieubelasting door toerisme voor een belangrijk deel wordt bepaald door de bijdrage aan klimaatverandering als gevolg van het verbranden van fossiele brandstoffen (zie bijvoorbeeld Peeters et al. 2007). In 2005 bedroeg het aandeel van al het toerisme in de wereld in de kooldioxide (CO₂)emissies door de mens 5% (UNWTO-UNEP-WMO 2008). De emissies nemen met ruim 3% per jaar toe, terwijl steeds duidelijker wordt dat ze op korte termijn wereldwijd sterk zullen moeten dalen om de meest ernstige gevolgen van klimaatverandering te voorkomen (Rockstrom et al. 2009).

Deze gevolgen kunnen ook de toerismesector forse schade toebrengen (zie bijvoorbeeld UNWTO-UNEP-WMO 2008). Daarom is het voor zowel de sector als de overheid belangrijk om een goed beeld te hebben van de herkomst van emissies en de oorzaak (van de groei) ervan.

De *carbonfootprint* ontstaat door verbranding van fossiele brandstoffen voor onder meer vervoer, elektriciteit en verwarming. CO₂-emissies veroorzaken een toename van de concentratie van CO₂ in de atmosfeer. De CO₂ concentratie is sinds de industriële revolutie toegenomen van 280 ppm (*parts per million*) tot 385 ppm (Hansen et al. 2008) en is de oorzaak van het opwarmen van de atmosfeer.

Bij de opwarming van de aarde spelen ook andere emissies een rol. Vaak wordt het *global warming potential* (GWP) gebruikt als omrekenfactor om alle broeikasgassen in kool-dioxide-equivalenten (CO₂-e) uit te drukken. Voor de sector toerisme is deze factor met 1,05 vrij klein (zie Peeters et al. 2007). Waarbij de volgende kanttekening moet worden gemaakt. Het GWP kan namelijk (nog) niet voor alle omstandigheden goed bepaald worden. Een uitzondering vormt bijvoorbeeld de luchtvaart. Op grote hoogte zijn de omstandigheden waaronder broeikasgassen hun effect kunnen hebben erg complex. Het effect op de opwarming van de door vliegtuigen uitgestoten broeikasgassen op grote hoogte is zodoende moeilijk te schatten. Daarom beperken we ons in deze publicatie tot de emissies van CO₂ en geven we geen berekeningen voor het GWP. Bovendien geven we alleen de directe emissies weer en laten de meeste emissies als gevolg van de productie van vervoermiddelen en de bouw van hotels en infrastructuur buiten beschouwing. Alleen de productie van brandstoffen in de berekeningen voor de emissies van vervoerwijken worden meegenomen.

De emissies zijn berekend op basis van emissiefactoren voor accommodaties, vervoerwijken, soort vakanties en vakantieactiviteiten als excursies, uitgaan en vervoer op de bestemming. Zo gebruiken we voor accommodaties per soort accommodatie een emissiefactor voor het aantal kg CO₂ per nacht en per vervoerwijze een factor uitgedrukt in het aantal kg CO₂ per personenkilometer. Door veranderingen in techniek, vlootsamenstelling en bezettingsgraden veranderen de meeste emissiefactoren voor alle jaren (2002, 2005, 2008, 2009 en 2010). Door nu deze emissiefactoren per vakantie te vermenigvuldigen met gegevens uit het ContinuVakantieOnderzoek (CVO) over het gebruikte accommodatietype, de ondernomen activiteiten en de gebruikte vervoerwijken en vervolgens op te tellen krijgen we de totale emissies van die reis. Het CVO bevat geen informatie over de afstanden die vakantiegangers afleggen. Deze zijn berekend op basis van het wel in het CVO opgenomen bestemmingsland van de vakantieganger. Met behulp van de uit het CVO bekende duur van de vakantie is naast de emissie per vakantie ook de emissie per vakantiedag bepaald. Ten slotte zijn gegevens over uitgaven aan de vakantie gerelateerd aan de CO₂-emissies waardoor de eco-efficiency in kg CO₂ per uitgegeven euro kon worden bepaald.

In 2009 en 2010 zijn in het CVO extra vragen gesteld met betrekking tot het gebruik van de auto (eigen of huur) op de bestemming, het gebruik van het vliegtuig op de bestemming en de gebruikte routes voor vliegreizen (waardoor omwegen en extra emissies vanwege korte reissegmenten ontstaan). Doordat we op basis van deze gegevens onze methode hebben aangepast zijn de gegevens over 2010 in dit rapport niet direct vergelijkbaar met die gepubliceerd in 2009 en 2010 (CBS 2009, CBS 2010). De hieronder aangegeven trends zijn allemaal op basis van de nieuwe 'methode 2010' uitgevoerd.

Overzicht voor 2010

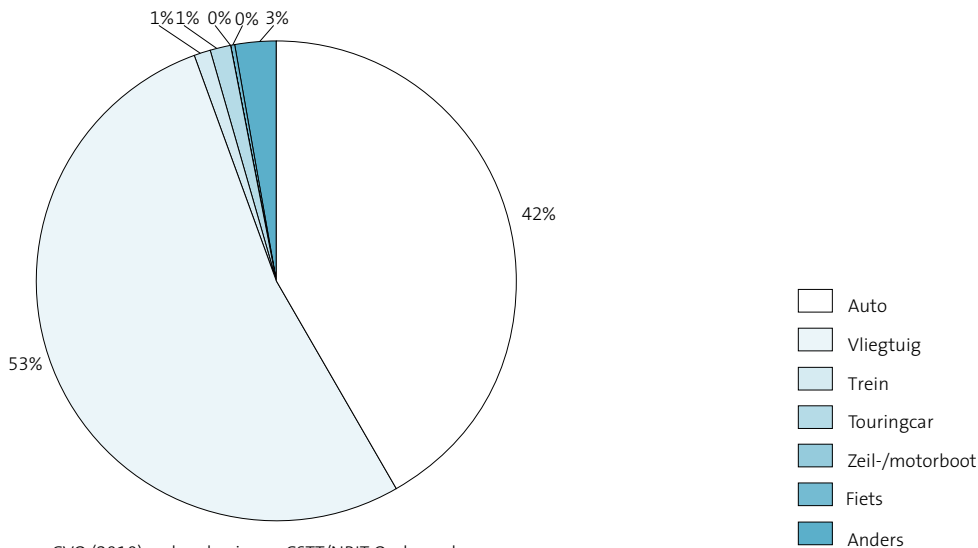
Toerisme draagt in toenemende mate bij aan de emissies van kooldioxide, het belangrijkste broeikasgas. De tabellen 10.4.4 t/m 10.4.14 geven een overzicht van kooldioxide emissies veroorzaakt door de Nederlandse vakantieganger in 2010. In 2010 bedroegen de totale CO₂ emissies van de Nederlandse vakantieganger 15,3 Mton (zie tabel 10.4.4). Ter vergelijking: de gehele Nederlandse samenleving stootte in 2010 182 Mton CO₂ uit (voorlopige cijfers van RIVM 2011).

Zoals de figuren 10.4.6 en 10.4.7 laten zien, is in 2010 wederom sprake van een toename, na de kortstondige afname in 2009. De emissies voor binnenlandse vakanties dalen weer na de kleine groei in 2009. De buitenlandse vakanties en de erbij horende emissies vertonen weer een toename zoals dit vóór 2009 het geval was. Deze tegenbeweging tussen binnenlands en buitenlands is consistent over de jaren.

Toename van CO₂ emissies van Nederlandse vakantiegangers met 1,9 procent

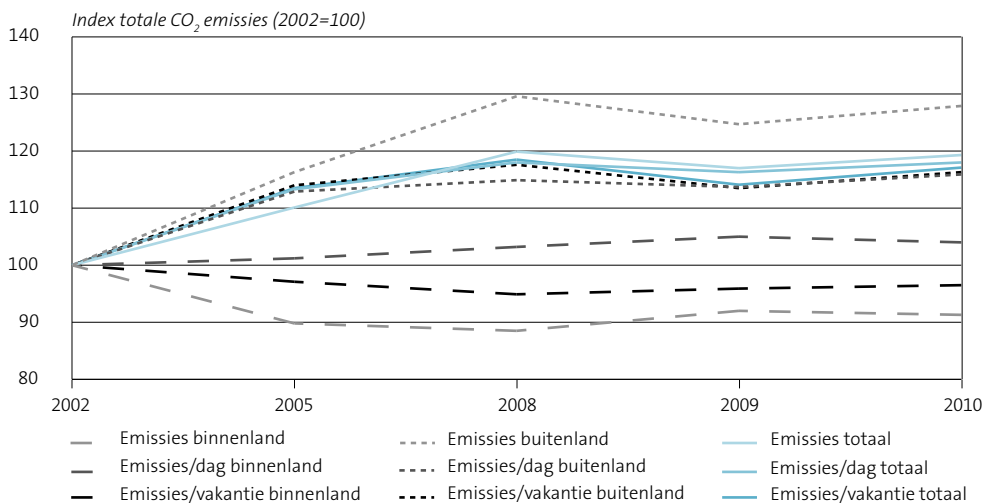
Ten opzichte van 2009 zijn de totale emissies in 2010 met 1,95% gestegen. Deze stijging is vooral een gevolg van een toename van de totaal afgelegde afstand met 5,2% (zie tabel 10.4.14 afstanden vervoerwijzen). Binnen die toename van het aantal afgelegde km, nam het aandeel van vervoer per vliegtuig toe tot 53 procent en nam het aandeel van milieuvriendelijk vervoer af van 7,6 procent in 2009 naar 7,3 procent in 2010 (zie tabel 10.4.14 afstanden vervoerwijzen 10.4.6). De toename van de CO₂ emissie wordt wat getemperd door een kleine verbetering van de energie efficiency van de luchtvaart en het autoverkeer.

10.4.1 Verdeling van de totale CO₂ emissies voor vakanties per vervoermiddel Distribution of total CO₂ emissions for holidays per mode of transport

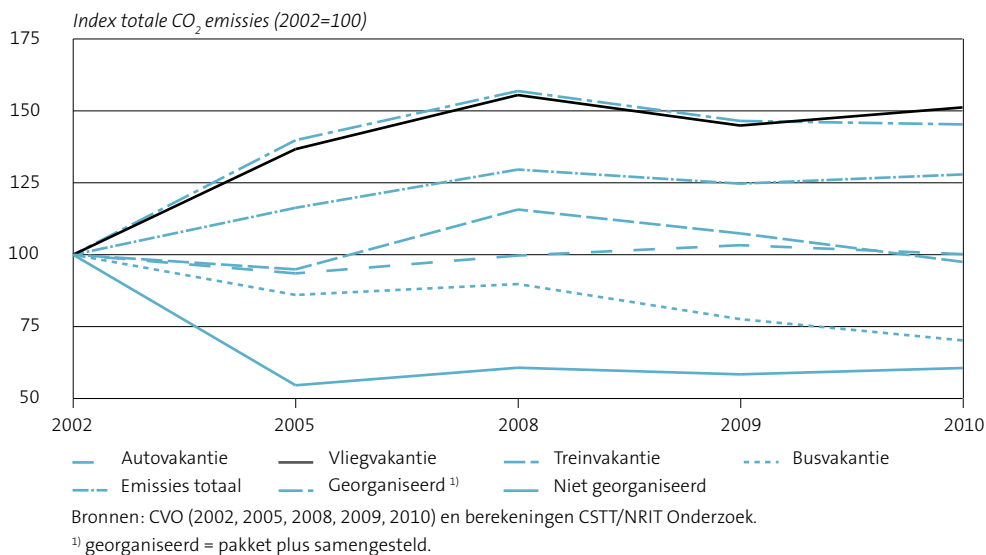
Bronnen: CVO (2010) en berekeningen CSTT/NRIT Onderzoek.

10.4.2 Emissietrends voor binnenlandse, buitenlandse en alle vakanties; totale emissies per vakantie en per vakantiedag Emission trends for domestic, international and all holidays; total holiday emissions per trip and per day

Bronnen: CVO (2002, 2005, 2008, 2009, 2010) en berekeningen CSTT/NRIT Onderzoek.

10.4.3 Emissietrends voor buitenlandse vakanties; totale emissies per vakantie en per vakantiedag Emission trends for international holidays; total holiday emissions per trip and per day

Referenties

- CBS (2009) *Toerisme en recreatie in cijfers 2009*. ISBN 978-90-357-2088-6 Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- CBS (2010) *Toerisme en recreatie in cijfers 2010*. ISBN 978-90-357-2109-8 Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- de Bruijn, K., Dirven, R., Eijgelaar, E. & Peeters, P. (2008) *Reizen op grote voet 2005*. De milieubelasting van vakanties van Nederlanders. Een pilot-project in samenwerking met NBTC-NIPO Research. Breda: NHTV University for Applied Sciences.
- de Bruijn, K., Dirven, R., Eijgelaar, E. & Peeters, P. (2010) *Travelling large in 2009. The carbon footprint of Dutch holidaymakers in 2009 and the development since 2002*. Breda: NHTV University for Applied Sciences in collaboration with NBTC-NIPO Research.
- Forster, P. M. d. F., Shine, K. P. & Stuber, N. (2006) It is premature to include non-CO₂ effects of aviation in emission trading schemes. *Atmospheric Environment*, 40 (6), 1117–1121.
- Hansen, J., Sato, M., Kharecha, P., Beerling, D., Masson-Delmotte, V., Pagani, M., Raymo, M., Royer, D. L. & Zachos, J. C. (2008) Target Atmospheric CO₂: Where Should Humanity Aim? *The Open Atmospheric Science Journal*, 2 (15), 217–231.
- Lee, D. S., Fahey, D. W., Forster, P. M., Newton, P. J., Wit, R. C. N., Lim, L. L., Owen, B. & Sausen, R. (2009) Aviation and global climate change in the 21st century. *Atmospheric Environment*, 43, 3520–3537.
- Peeters, P., Szimba, E. & Duijnisveld, M. (2007) Major environmental impacts of European tourist transport. *Journal of Transport Geography*, 15, 83–93.

RIVM (2011) *Emissieregistratie*. Online documents at URL <http://www.emissieregistratie.nl/erpubliek/bumper.nl.aspx> [01-09-2011].

Rockstrom, J., Steffen, W., Noone, K., Persson, A., Chapin, F. S., Lambin, E. F., Lenton, T. M., Scheffer, M., Folke, C., Schellnhuber, H. J., Nykvist, B., de Wit, C. A., Hughes, T., van der Leeuw, S., Rodhe, H., Sorlin, S., Snyder, P. K., Costanza, R., Svedin, U., Falkenmark, M., Karlberg, L., Corell, R. W., Fabry, V. J., Hansen, J., Walker, B., Liverman, D., Richardson, K., Crutzen, P. & Foley, J. A. (2009) A safe operating space for humanity. *Nature*, 461 (7263), 472–475.

UNWTO-UNEP-WMO (2008) Climate change and tourism: Responding to global challenges. Madrid: UNWTO.

10.4.4 CO₂¹⁾ per dag, per vakantie en totaal, naar vakantieland, 2010

CO₂ per day, per holiday trip and total, by country of destination, 2010

	Korte vakantie			Lange vakantie			Totaal		
	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal
Nederland	29	92	851 181	23	223	1 891 186	24	155	2 742 367
België	34	104	121 658	26	226	187 501	29	155	309 159
Luxemburg	41	142	8 816	29	302	46 320	31	256	55 135
Frankrijk	52	182	97 237	32	472	1 095 160	33	418	1 192 398
Spanje	137	509	37 581	62	836	1 252 477	63	821	1 290 058
Portugal	173	653	8 077	73	864	263 408	74	856	271 485
Oostenrijk	90	351	13 426	38	408	461 173	38	406	474 599
Zwitserland	56	218	7 514	30	362	101 215	31	346	108 729
Groot-Brittannië	74	257	78 696	41	408	195 422	47	349	274 118
Ierland	104	394	4 081	49	502	28 246	53	485	32 328
Noorwegen	106	426	5 932	46	720	92 320	47	692	98 252
Zweden	123	426	10 205	42	510	66 992	46	497	77 197
Finland	—	—	—	55	740	27 424	55	740	27 424
Denemarken	77	285	6 303	34	395	64 677	36	382	70 981
Duitsland	44	145	163 633	31	294	617 356	33	242	780 989
Italië	130	488	46 500	46	628	573 950	48	615	620 450
Griekenland	170	678	2 069	77	972	595 816	77	970	597 885
Turkije	199	797	2 307	83	990	792 637	83	990	794 945
voorm.Joegoslavië	111	392	6 328	37	625	134 630	38	608	140 958
Hongarije	119	478	7 629	40	534	69 800	43	528	77 428
Tsjechië	54	214	4 174	36	416	90 548	36	400	94 723
overig Europa	133	477	9 251	66	765	219 452	67	747	228 704
Afrika	306	1 148	17 809	97	1 431	825 286	98	1 423	843 095
Azie	—	—	—	140	2 866	1 498 235	140	2 866	1 498 235
VS en Canada	531	2 126	3 949	139	2 493	1 250 363	140	2 492	1 254 312
overig Amerika	885	2 655	8 100	162	2 884	1 092 663	163	2 882	1 100 763
Australië, Oceanië	—	—	—	140	5 469	209 977	140	5 469	209 977
Totaal	37	118	1 522 456	50	590	13 744 233	49	422	15 266 690

Bron: CVO, 2010 (berekening CSTT/NRIT Onderzoek).

¹⁾ Carbon footprint in kg CO₂.

Frequentie: jaarlijks.

10.4.5 CO₂¹⁾ per dag, per vakantie en totaal, naar vakantieduur, 2010

CO₂ per day, per holiday trip, by duration of holiday trip, 2010

	In Nederland			In het buitenland			Totaal		
	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal
2–4 dagen	29	92	851 181	56	185	671 275	37	118	1 522 456
5–8 dagen	26	164	932 869	65	446	2 475 416	46	303	3 408 285
9 dagen of meer	21	343	958 316	61	1 013	9 377 632	52	858	10 335 949
Totaal	24	155	2 742 367	62	680	12 524 323	49	422	15 266 690

Bron: CVO, 2010 (berekening CSTT/NRIT Onderzoek).

¹⁾ Carbon footprint in kg CO₂.

Frequentie: jaarlijks.

10.4.6 CO₂¹⁾ per dag, per vakantie en totaal, naar vervoermiddel, Nederland en buitenland, 2010

CO₂ per day, per holiday trip and total, by mode of transport, The Netherlands and abroad, 2010

	2–4 dagen			5–8 dagen			9 dagen of meer			Totaal		
	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal
Nederland												
Auto	30	96	800 157	26	168	881 317	21	358	896 906	25	160	2 578 380
Trein	21	64	34 310	19	118	21 604	15	220	20 514	19	94	76 428
Touringcar / pendelbus	19	59	3 168	20	123	5 900	7	156	636	17	92	9 704
Boot	9	25	1 064	8	53	1 751	9	182	6 716	9	85	9 531
Fiets	12	33	4 187	13	88	6 695	12	203	15 882	12	96	26 764
Anders	19	56	8 297	26	173	15 603	14	242	17 661	18	134	41 561
Totaal	29	92	851 181	26	164	932 869	21	343	958 316	24	155	2 742 367
Buitenland												
Auto	43	139	344 239	37	251	753 044	34	569	2 725 375	35	373	3 822 658
Vliegtuig	122	445	257 761	112	805	1 555 466	99	1 655	6 223 845	102	1 281	8 037 073
Trein	31	98	29 676	28	174	36 503	21	294	44 144	26	166	110 322
Touringcar / pendelbus	32	104	15 805	30	189	52 998	30	368	123 761	30	250	192 565
Zeil-/motorboot	–	–	–	7	47	128	3	45	112	4	46	240
Anders	58	204	23 795	95	593	77 276	76	1 240	260 394	78	791	361 465
Totaal	56	185	671 275	65	446	2 475 416	61	1 013	9 377 632	62	680	12 524 323

Bron: CVO, 2010 (berekening CSTT/NRIT Onderzoek).

¹⁾ Carbon footprint in kg CO₂.

Frequentie: jaarlijks.

10.4.7 CO₂¹⁾ per vakantie en totaal, naar organisatievorm buitenland, 2010

CO₂ per holiday trip and total, by type of organised holiday trip, 2010

	Georganiseerd auto			Georganiseerd touringcar			Georganiseerd vliegtuig		
	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal
België	29	229	80 759	25	145	1 339	—	—	—
Luxemburg	29	294	15 027	—	—	—	—	—	—
Frankrijk	33	436	325 322	24	215	20 890	60	579	43 531
Spanje	45	741	64 561	31	417	48 579	75	896	971 943
Portugal	73	758	5 094	—	—	—	76	885	240 696
Oostenrijk	38	412	153 121	27	231	17 900	77	516	18 770
Zwitserland	33	369	34 263	27	229	3 225	34	371	9 180
Groot-Brittannië	41	486	24 918	26	185	10 039	47	420	59 214
Ierland	95	569	435	32	279	554	55	479	22 351
Noorwegen	45	743	31 050	32	327	1 455	73	742	25 637
Zweden	40	642	8 191	—	—	—	76	516	15 482
Finland	—	—	—	—	—	—	56	662	18 017
Denemarken	33	373	23 484	35	174	791	53	467	4 965
Duitsland	34	296	233 846	32	214	20 806	51	373	6 175
Italië	39	573	173 752	48	496	19 289	73	693	200 186
Griekenland	68	1 505	7 434	—	—	—	78	956	549 719
Turkije	116	925	1 744	—	—	—	87	994	733 357
voorm.Joegoslavië	37	613	31 608	30	344	13 637	53	642	23 328
Hongarije	39	585	3 639	34	322	8 122	63	579	18 460
Tsjechië	36	409	36 007	24	231	5 290	76	450	8 202
overig Europa	50	801	13 739	26	268	2 777	76	807	153 795
Afrika	95	1 515	6 830	20	549	2 067	100	1 423	777 455
Azie	112	1 901	4 712	—	—	—	142	2 907	1 479 956
VS en Canada	105	2 413	83 347	—	—	—	143	2 482	1 137 051
overig Amerika	99	2 147	20 872	—	—	—	158	2 851	953 338
Australië, Oceanië	232	8 130	14 701	—	—	—	136	5 337	195 276
Totaal	38	438	1 398 454	30	286	176 760	103	1 378	7 666 080

Bron: CVO, 2010 (berekening CSTT/NRIT Onderzoek).

¹⁾ Carbon footprint in kg CO₂.

Frequentie: jaarlijks.

Georganiseerd overig			Niet-georganiseerd			Totaal		
per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal
20	148	4 858	24	231	100 545	26	226	187 501
–	–	–	30	306	31 293	29	302	46 320
26	235	18 160	32	520	687 258	32	472	1 095 160
82	1 057	22 720	37	771	144 674	62	836	1 252 477
19	174	1 051	47	824	16 567	73	864	263 408
27	353	13 979	38	426	257 403	38	408	461 173
22	220	2 061	28	379	52 485	30	362	101 215
51	387	46 657	34	489	54 594	41	408	195 422
41	814	1 101	31	683	3 805	49	502	28 246
60	1 350	11 171	31	589	23 007	46	720	92 320
28	346	5 445	37	519	37 875	42	510	66 992
57	1 254	2 187	50	891	7 220	55	740	27 424
7	47	128	33	426	35 310	34	395	64 677
26	239	29 495	29	304	327 034	31	294	617 356
51	603	15 594	36	642	165 129	46	628	573 950
80	1 310	15 403	57	1 075	23 260	77	972	595 816
116	1 136	5 481	51	927	52 056	83	990	792 637
–	–	–	34	750	66 056	37	625	134 630
24	274	3 023	38	648	36 555	40	534	69 800
41	272	2 996	33	492	38 054	36	416	90 548
87	1 338	18 347	43	560	30 794	66	765	219 452
75	1 589	20 434	72	1 981	18 501	97	1 431	825 286
32	779	3 883	78	1 569	9 685	140	2 866	1 498 235
169	3 574	27 179	46	2 100	2 787	139	2 493	1 250 363
147	3 472	16 838	260	3 400	101 616	162	2 884	1 092 663
–	–	–	–	–	–	140	5 469	209 977
48	506	288 192	35	478	2 323 561	62	801	11 853 048

10.4.8 CO₂¹⁾ per vakantie en totaal, naar logiesvorm uitgebreid, 2010
CO₂ per holiday trip and total, by type of accommodation, 2010

	Korte vakantie			Lange vakantie			Totaal		
	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal
Woning van familie / vrienden of kennissen	44	143	51 936	65	857	1 052 548	64	694	1 104 485
Woning van particulier	22	68	36 915	27	303	439 238	26	239	476 153
Hotel / Motel	50	152	727 926	90	976	5 549 070	82	599	6 276 996
Pension / Bed & Breakfast	34	105	37 097	55	592	310 911	52	397	348 008
Appartement	59	202	49 022	59	702	1 489 735	59	650	1 538 757
Zomerhuisje of vakantiebungalow; in een park met meerdere huisjes	30	107	313 563	32	277	1 318 726	31	212	1 632 288
Zomerhuisje of vakantiebungalow; niet in een park met meerdere huisjes	33	105	30 052	35	422	492 992	35	360	523 045
Tent / bungalowtent op vaste seizoen- of jaarplaats	14	43	3 945	17	208	41 168	17	155	45 113
Tent / bungalowtent niet op vaste seizoen- of jaarplaats	23	72	31 574	24	361	383 632	24	277	415 206
Tourcaravan, vouwcaravan, vouwwagen op vaste seizoen- of jaarplaats	23	73	47 150	20	285	155 426	20	171	202 576
Tourcaravan, vouwcaravan, vouwwagen niet op vaste seizoen- of jaarplaats	32	110	24 744	32	530	990 707	32	485	1 015 451
Stacaravan	26	89	83 208	28	363	495 304	28	251	578 513
Camper	44	150	25 116	65	1 043	360 904	63	752	386 020
Boot; zeecruise	184	575	8 611	203	2 768	265 074	203	2 472	273 685
Boot; riviercruise	63	250	542	93	994	51 579	92	964	52 121
Boot; zeilboot / motorjacht	12	35	9 890	9	117	41 648	9	81	51 538
Jeugdherberg of andere groepsaccommodatie	24	76	29 869	72	845	218 714	58	381	248 583
Trekkershut	19	55	1 690	28	425	19 126	27	274	20 816
Volkstuinhuisje	14	41	1 524	8	124	4 906	9	84	6 430
Anders	35	97	8 083	47	560	62 824	45	363	70 907
Totaal	37	118	1 522 456	50	590	13 744 233	49	422	15 266 690

Bron: CVO, 2010 (berekening CSTT/NRIT Onderzoek).

¹⁾ Carbon footprint in kg CO₂.

Frequentie: jaarlijks.

10.4.9 CO₂ ¹⁾ per vakantie en totaal, naar afstand, 2010
CO₂ per holiday trip and total, by distance, 2010

	Korte vakantie			Lange vakantie			Totaal		
	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal
< 500 km	30,20886	95,46	1 057 973	23,66771	227,92	2 360 999	25,35135	159,46	3 418 972
500–1 000 km	50,98204	170,28	153 022	30,96605	300,99	345 742	35,2052	243,62	498 763
1 000–1 500 km	66,375	238,95	116 879	33,0321	401,34	1 035 733	34,82931	375,46	1 152 612
1 500–2 000 km	89,72441	341,85	37 160	36,57256	506,53	1 371 916	37,16048	500,18	1 409 076
> 2 000 km	152,5806	567,6	157 422	92,02766	1 330,72	8 629 845	92,68402	1 299,43	8 787 267
Totaal	36,89097	118,42	1 522 456	50,24255	590,35	13 744 233	48,50172	422,45	15 266 690

Bron: CVO, 2010 (berekening CSTT/NRIT Onderzoek).

¹⁾ Carbon footprint in kg CO₂.

Frequentie: jaarlijks.

10.4.10 Eco-efficiëntie ¹⁾, naar vakantieland, 2010

*Eco-efficiency, by country of destination,
2010*

	Korte vakantie	Lange vakantie	Totaal
<i>CO₂ per euro</i>			
Nederland	0,91	1,06	1,02
België	0,73	0,96	0,86
Luxemburg	0,75	1,11	1,04
Frankrijk	0,64	0,85	0,83
Spanje	1,17	1,01	1,01
Portugal	0,95	0,95	0,95
Oostenrijk	0,90	0,66	0,67
Zwitserland	0,68	0,60	0,60
Groot-Brittannië	0,85	0,64	0,69
Ierland	0,99	0,72	0,78
Noorwegen	0,84	0,60	0,62
Zweden	0,93	0,73	0,76
Finland	–	0,31	0,31
Denemarken	1,73	0,92	0,96
Duitsland	0,89	0,81	0,82
Italië	1,21	0,75	0,78
Griekenland	0,90	1,01	1,01
Turkije	5,69	1,30	1,31
voorm.Joegoslavië	0,33	0,74	0,71
Hongarije	0,56	0,84	0,80
Tsjechië	0,82	0,83	0,84
overig Europa	1,61	0,86	0,86
Afrika	1,31	1,09	1,09
Azie	–	1,43	1,43
VS en Canada	–	1,23	1,22
overig Amerika	0,82	1,42	1,41
Australië, Oceanië	–	1,39	1,39
Totaal	0,88	1,00	0,98

Bron: CVO, 2010 (berekening CSTT/NRIT Onderzoek).

¹⁾ Milieubelasting van een vakantie afgezet tegen de bestedingen tijdens de vakantie uitgedrukt in kg CO₂ per euro.

Frequentie: jaarlijks.

10.4.11 Eco-efficiëntie ¹⁾, naar vakantie duur, 2010

Eco-efficiency, by duration of holiday trips, 2010

	In Nederland	In het buitenland	Totaal
<i>CO₂ per euro</i>			
2-4 dagen	0,91	0,83	0,88
5-8 dagen	0,91	0,95	0,94
9 dagen of meer	1,25	1,01	1,02
Totaal	1,02	0,98	0,98

Bron: CVO, 2010 (berekening CSTT/NRIT Onderzoek).

¹⁾ Milieubelasting van een vakantie afgezet tegen de bestedingen tijdens de vakantie uitgedrukt in kg CO₂ per euro.

Frequentie: jaarlijks.

10.4.12 Eco-efficiëntie ¹⁾, naar toeristische logiesvormen, buitenland, 2010

Eco-efficiency, per holiday trip and total, by type of accommodation, abroad, 2010

	Korte vakantie	Lange vakantie	totaal
<i>CO₂ per euro</i>			
Woning van familie\ vrienden of kennissen	0,97	1,42	1,39
Woning van particulier	0,93	0,72	0,71
Hotel / Motel	0,78	0,98	0,96
Pension / Bed & Breakfast	0,53	0,85	0,81
Appartement	0,78	0,96	0,95
Zomerhuisje, vakantiebungalow	0,85	0,92	0,90
Tent, bungalowtent	1,02	0,69	0,70
Caravan, vouwwagen, camper	1,20	1,15	1,15
Boot	3,22	1,14	1,14
Jeugdherberg of andere groepsaccommodatie	0,67	1,06	1,05
Anders	0,91	0,80	0,78
Totaal	0,79	0,98	0,96
Eco-efficiency, naar logiesvorm verkort, 2010			
Hotel	0,73	0,96	0,92
Bungalow	1,07	1,00	1,00
Kamperen	1,60	1,15	1,23
Overig	0,81	1,00	0,99
Totaal	0,88	1,00	0,98

Bron: CVO, 2010 (berekening CSTT/NRIT Onderzoek).

¹⁾ Milieubelasting van een vakantie afgezet tegen de bestedingen tijdens de vakantie uitgedrukt in kg CO₂ per euro.

Frequentie: jaarlijks

10.4.13 Eco-efficiëntie ¹⁾, naar afstand, 2010

Eco-efficiency, by distance, 2010

	Korte vakantie	Lange vakantie	Totaal
<i>CO₂ per euro</i>			
< 500 km	0,88	1,01	0,97
500–1 000 km	0,75	0,88	0,84
1 000–1 500 km	0,87	0,74	0,75
1 500–2 000 km	0,98	0,74	0,75
> 2 000 km	1,01	1,14	1,13
Totaal	0,88	1,00	0,98

Bron: CVO, 2010 (berekening CSTT/NRIT Onderzoek).

¹⁾ Milieubelasting van een vakantie afgezet tegen de bestedingen tijdens de vakantie uitgedrukt in kg CO₂ per euro.

Frequentie: jaarlijks.

10.4.14 Afstanden ¹⁾ naar vervoermiddel, 2010

Distance covered by mode of transport, 2010

	Aantal vakanties		Totale afstand (heen en terug)		
	1 000	%	gemiddeld km	1 miljoen km	%
Auto	26 353	72,9	594	15 642	25,1
Vliegtuig	6 272	17,4	6 865	43 060	69
Trein	1 474	4,1	543	801	1,3
Touringcar/pendelbus	875	2,4	1 441	1 261	2
Boot	117	0,3	226	26	0
Fiets	280	0,8	200	56	0,1
Anders	767	2,1	2 005	1 538	2,5
Totaal	36 138	100	1 726	62 385	100

Bron: CVO, 2010 (berekening CSTT/NRIT Onderzoek).

¹⁾ Alle genoemde afstanden zijn gemeten in rechte lijn(great circle distance).In werkelijkheid ligt de afgelegde afstand tussen de 5% en 15% hoger, afhankelijk van vervoerswijze en afstandsklasse. Bij de berekening van de emissies is steeds een specifiek 'omwegfactor' toegepast voor de specifiek vervoerswijze en relatie.

Frequentie: jaarlijks.

Externe bronnen en relevante organisaties

Algemeen of meerdere terreinen omvattend

Internationaal

Eurostat
Bâtiment Jean Monnet
Rue Alcide de Gasperi
L-2920 Luxemburg
Luxemburg
Tel. 00 – 800 – 6789–1011
Fax 00 – 352 – 4301–35349
<http://europa.eu.int/comm/eurostat>
estat-infodesk@cec.eu.int

Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)
Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)
2, rue André-Pascal
75775 Paris Cedex 16
Frankrijk
Tel. 00 – 33 – 1 – 45 24 82 00
Fax 00 – 33 – 1 – 45 24 85 00
<http://www.oecd.org>

World Tourism Organization (WTO-OMT)
Capitán Haya, 42
28020 Madrid
Spanje
Tel. 00 – 34 – 91 – 5 67 81 00
Fax 00 – 34 – 91 – 57 13 733
<http://www.world-tourism.org>
omt@world-tourism.org

World Tourism and Travel Council (WTTC)
1-2 Queen Victoria Terrace
Sovereign Court
London E1W 3HA
Verenigd Koninkrijk
Tel. 00 – 44 – 870 727 9882
Fax 00 – 44 – 870 728 9882
www.wttc.org
enquiries@wttc.org

Nationaal

Sociaal en Cultureel Planbureau
Parnassusplein 5
Postbus 16164
2500 BD 's-Gravenhage
Tel. (070) 340 70 00
fax (070) 340 70 44
<http://www.scp.nl>

Stichting Recreatie
Raamweg 19
2596 HL 's-Gravenhage
Tel. (070) 312 49 70
Fax (070) 312 49 99
<http://www.stichtingrecreatie.nl>
secretariaat@kicrecreatie.agro.nl

Toerisme en recreatie

Algemeen Nederlands Verbond van Reisondernemingen (ANVR)
Rijnzathe 8d
Postbus 55
3454 ZH De Meern
Tel. (030) 669 70 33
Fax (030) 669 70 34
<http://www.anvr.nl>

Alterra
Afdeling Ecosystemen, of Afdeling Landschap
Droevendaalsesteeg 3
Postbus 47
6700 AA Wageningen
Tel. (0317) 48 07 00
Fax (0317) 419 000
<http://www.alterra.nl>
info@alterra.nl

ANWB Afdeling Toerisme en recreatie
Wassenaarseweg 220
Postbus 93200
2509 BA 's-Gravenhage
Tel. (088) 269 29 99
Fax (070) 314 69 69
<http://www.anwb.nl>

Bedrijfschap Horeca en Catering
Baron de Coubertinlaan 6
Postbus 121
2700 AC Zoetermeer
Tel. (079) 368 07 07
Fax (079) 361 73 12
<http://www.kenniscentrumhoreca.nl>
ish@kenniscentrumhoreca.nl

Koninklijk Horeca Nederland (KHN)
Pelmolenlaan 10
Postbus 566
3440 AN Woerden
Tel. (0348) 48 94 89
Fax (0348) 48 94 00
www.horeca.org
info@horeca.org

Ministerie van Economische Zaken
Directie Ruimtelijk Economisch Beleid
Bezuidenhoutseweg 30
Postbus 20101
2500 EC 's-Gravenhage
Tel. (070) 379 89 11
Fax (070) 347 40 81
<http://www.minez.nl>
ezinfo@postbus51.nl

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
Directie Groene Ruimte en Recreatie
Bezuidenhoutseweg 73
Postbus 20401
2500 EK 's-Gravenhage
Tel. (070) 378 68 68
Fax (070) 378 61 00
<http://www.minlnv.nl>

Nederlands Research Instituut voor Recreatie en Toerisme (NRIT)
Paardeweide 3L
4824 EH Breda
Tel. (076) 548 21 70
Fax (076) 548 21 79
<http://www.nrit.nl>
info@nritonderzoek.nl
info@nritmedia.nl
info@nritadvies.nl

Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen
Vlietweg 15
Postbus 458
2260 MG Leidschendam
Tel. (070) 370 57 05
Fax (070) 320 16 54
<http://www.holland.com>
<http://www.nbtc.nl>

Vereniging van Recreatie Ondernemers in Nederland (Recron)
Hoofdstraat 82
Postbus 102
3970 AC Driebergen
Tel. (0343) 52 47 00
Fax (0343) 52 47 01
<http://www.recron.nl/>
info@recron.nl

Sport en recreatie-instellingen

HISWA Vereniging
Hoofdstraat 82
Postbus 102
3970 AC Driebergen-Rijsenburg
Tel. (0343) 52 47 24
Fax (0343) 52 47 25
<http://www.hiswa.nl/vereniging>
communicatie@hiswa.nl

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Directie Sport
Parnassusplein 5
Postbus 20350
2500 EJ 's-Gravenhage
Tel. (070) 340 79 11
Fax (070) 340 78 34
<http://www.minvws.nl>

Nederlands Olympisch Comité en de Nederlandse Sport Federatie (NOC*NSF)
Papendallaan 60
Postbus 302
6800 AH Arnhem
Tel. (026) 483 44 00
Fax (026) 482 12 45
<http://www.sport.nl>
info@noc-nsf.nl

Toelichting op enkele gebruikte begrippen en onderzoeken

Begrippen

Bestedingen van huishoudens

Bestedingen van huishoudens bestaan uit de waarden van goederen en diensten die in de onderzoeksperiode door ingezeten huishoudens zijn aangeschaft (totale aankoopprijs) in Nederland of in het buitenland ter bevrediging van individuele behoeften of wensen (niet-productieve doeleinden). Daartoe behoren ook de aan consumptie gerelateerde overdrachten aan de overheid en aan instellingen zonder winstoogmerk. Betalingen die al in mindering zijn gebracht op het inkomen (bijv. premie ziektekostenverzekeringen en alimentatie) worden niet tot de bestedingen gerekend. Uitgaven in de spaar- en beleggingsfeer zijn ook geen onderdeel van de bestedingen. Verder worden ook de hypotheeklasten en de aanschaf van de eigen woning niet tot de bestedingen gerekend; bij eigenaar-bewoners behoort in plaats daarvan wel de (bruto) huurwaarde van de eigen woning tot de bestedingen. De bruto huurwaarde is de huur die verschuldigd zou zijn als de betreffende woning zou worden gehuurd. De definitie van huurwaarde is m.i.v. het BudgetOnderzoek 2000 gewijzigd (zie hieronder).

De bestedingen zijn ingedeeld naar functie: goederen en diensten die in een bepaalde behoefte voorzien, zijn in dezelfde groep ingedeeld. Zo zijn bijv. bestedingen aan benzine ingedeeld bij verkeer en vervoer en bestedingen aan huur bij woning. In budgetonderzoeken worden de bestedingen aan bepaalde categorieën goederen en diensten systematisch onderschat. Voorbeelden hiervan zijn de categorieën horeca, vermaak, alcoholica en tabakswaaren.

In 2000 is in het Budgetonderzoek de component '*huurwaarde van de woning*' in de bestedingen veranderd. Hiervoor werd in de jaren '90 uitgegaan van taxaties van makelaars. Met ingang van 2000 wordt bij de raming van de huurwaarde van de woning aangesloten bij de methode van Nationale Rekeningen waarbij wordt uitgegaan van de huur van een vergelijkbare huurwoning volgens een negental kenmerken. Voor meer details hierover wordt verwezen naar de toelichting in de CBS Database StatLine: [www.cbs.nl/StatLine/ Arbeid, inkomen en sociale zekerheid/ Inkomen, bestedingen en vermogen/ Bestedingen/ Bestedingen uitgebreid huishoudkenmerken](http://www.cbs.nl/StatLine/Arbeid%2C%20inkomen%20en%20sociale%20zekerheid/Inkomen%2C%20bestedingen%20en%20vermogen/Bestedingen/Bestedingen%20uitgebreid%20huishoudkenmerken).

Bestemming

Bij vakanties is het land waar men het grootste aantal overnachtingen heeft doorgebracht aangemerkt als het vakantieland. Bij de binnenlandse vakanties is de bestemming met

behulp van gemeentecodes vastgelegd. Bij de buitenlandse vakanties zijn alle landen op de wereld afzonderlijk gecodeerd en is binnen een aantal landen onderscheid gemaakt naar toeristengebied. Bij een gelijk aantal overnachtingen op meerdere plaatsen is die locatie genoteerd, welke het verst van de woonplaats van de respondent ligt.

Bij dagtochten is de bestemming de plaats waar men is geweest of, indien meerdere plaatsen zijn aangedaan, de plaats die het verst van het vertrekadres ligt. Wanneer een respondent geen plaatsnaam kon noemen is gevraagd naar de provincie.

Dagtocht

Iedere recreatieve activiteit waarvoor men twee uur of langer van huis is, zonder dat daarbij een overnachting plaatsvindt.

Tot dagtochten worden gerekend: uitstapjes vanuit de eigen woning, school, kantoor of fabriek, en uitstapjes vanuit de woning van familie, kennissen of vrienden – waar men al dan niet logeert – indien deze zelf aanwezig zijn. Tot dagtochten worden niet gerekend: bezoek aan familie, kennissen of vrienden, en uitstapjes vanuit een vakantieadres: hotel, pension, recreatiebungalow, camping, tweede woning, (sta)caravan, 'geruilde' woning e.d.

Een dagtocht kan bestaan uit maximaal drie opeenvolgende recreatieve activiteiten, bijv. museumbezoek, een rondvaart maken, uit eten. Als tijdens een dagtocht meer dan één activiteit is ondernomen, wordt de activiteit die het langste heeft geduurd als de belangrijkste aangemerkt.

Iedere 'dagtocht' staat voor één dagrecreant. Als een gezin van vier personen gezamenlijk een dagje naar een attractiepark gaat, dan zijn dat vier dagtochten.

Duur van de dagtocht

De duur van dagtochten is berekend met behulp van de door de respondent opgegeven vertrek- en terugkomsttijden. Een dagtocht duurt minimaal twee uur.

Gast

Voor de hoofdstukken 4 en 5:

Een gast is een bezoeker die één of meer nachten achtereen in een logiesaccommodatie verblijft.

Navolgende personen tellen niet mee voor de statistiek logiesaccommodaties:

- Vaste gasten, d.w.z. bezoekers die meer dan twee maanden in een hotel of pension verblijven.
- Bezoekers die een vaste standplaats op een kampeerterrein of een huisje voor langer dan twee maanden hebben gehuurd.
- Asielzoekers, ook niet als ze korter dan twee maanden in een accommodatie verblijven.

Per maand worden de in die maand vertrokken gasten waargenomen, ongeacht in welke maand de gast aangekomen is. Het is mogelijk dat een persoon twee of meerdere malen

in een maand in dezelfde accommodatie of in verschillende accommodaties als gast wordt geteld.

Georganiseerde reis

Een reis in het kader van een vakantie waarbij logies en/of vervoer geboekt zijn bij:

- een reisbureau of ANWB-kantoor;
- een bank, warenhuis, postkantoor, VVV-kantoor, vakantieboekingscentrale van de VVV;
- een boekingscentrale van een hotel- of bungalowketen;
- rechtstreeks bij een reisorganisatie (vervoersmaatschappij, accommodatieverschaffer of andere bemiddelende instantie).

Groepsaccommodatie

Voor hoofdstuk 5:

Een accommodatie met ten minste 20 slaapplekken die logies overwegend aan personen in groepsverband (geen gezinsverband zijnde) verstrekt, met slaapgelegenheid in kamers, zalen, huisjes, tenthuisjes, appartementen en/of tenten, die gasten mogelijk met 'vreemden' moeten delen. Tot groepsaccommodaties worden gerekend: kampeerboerderijen, vakantiehuizen, kindervakantiehuizen, scoutinghuizen, natuurvriendenhuizen, tentenkampen en logiesaccommodaties behorende tot watersportcentra en maneges.

Hotel

Voor de hoofdstukken 4 en 5:

Een accommodatie met slaapplekken voor logiesverstrekking in overwegend één- en tweepersoons-kamers tegen boeking per nacht, waar afzonderlijke maaltijden, kleine etenswaren en dranken kunnen worden verstrekt aan gasten en aan passanten. Hierbij is een gast iemand die overnacht in de accommodatie, en een passant iemand die niet blijft overnachten. Ook appartementen met hoteldienstverlening behoren hiertoe.

Hoteldienstverlening

Dit is het gedurende het verblijf schoonhouden van kamers en opmaken van bedden. Verder kunnen nog andere diensten ter beschikking worden gesteld zoals receptie, room- en telefoonservice.

Huisjescomplex (of huisjesterrein)

Dit is een complex met slaapplekken, bestaande uit een aantal zomerhuisjes, (vakantie) bungalows of (vakantie)appartementen, die hoofdzakelijk voor verhuur door de exploitant of beheerder van het complex beschikbaar zijn. Als bungalow of zomerhuisje worden in dit verband ook appartementen zonder hoteldienstverlening beschouwd, die vaak deel uitmaken van een groter gebouw.

Niet als huisjescomplexen worden beschouwd:

- complexen tweede woningen waarvan de individuele woningen in eigendom zijn van afzonderlijke particulieren en die niet hoofdzakelijk beschikbaar zijn voor verhuur door de exploitant van het complex;
- complexen appartementen die verhuurd worden met hoteldienstverlening; deze worden beschouwd als (appartementen)hotel.

Inkomend Toerisme

Inkomend toerisme behelst de activiteiten van toeristen tijdens hun reizen in een ander land dan hun land van herkomst.

Jachthaven, exploitant van jachthavens

Een bedrijf of instelling met als hoofdactiviteit het exploiteren van één of meer jachthavens. Een jachthaven is een accommodatie met zomerligplaatsen of passantenligplaatsen voor pleziervaartuigen.

Jeugdaccommodatie

Voor hoofdstuk 5:

Als zodanig worden beschouwd jeugdhôtels en jeugdherbergen.

Jeugdherberg

Een accommodatie met ten minste vijf slaapplekken voor overwegend jeugdige gasten, met slaapgelegenheid in kamers en/of zalen die men mogelijk met 'vreemden' moet delen.

Jeugdhôtel

Hôtel met ten minste vijf slaapplekken voor overwegend jeugdige gasten, met slaapgelegenheid die men niet met 'vreemden' hoeft te delen.

Kampeerterrein

Voor hoofdstuk 5:

Terrein of een deel van een terrein met ten minste 20 toeristische slaapplekken en met wasgelegenheid en toiletten, waarop kan worden overnacht in tenten, toercaravans, kampeerauto's, stacaravans, tenthuisjes of trekkershutten.

Korte vakantie

Verblijf buiten de eigen woning voor ontspanning of plezier met ten minste één en ten hoogste drie opeenvolgende overnachtingen. Het gaat daarbij zowel om binnen- als buitenlandse vakanties. Ook het logeren bij familie, vrienden of kennissen in het buitenland valt onder het begrip vakantie. Een verblijf bij familie, vrienden of kennissen in Nederland telt echter niet mee, tenzij de bewoners de hele tijd of de meeste dagen afwezig waren.

Lange vakantie

Verblijf buiten de eigen woning voor ontspanning of plezier met ten minste vier opeenvolgende overnachtingen. Het gaat daarbij zowel om binnen- als buitenlandse vakanties. Ook het logeren bij familie, vrienden of kennissen in het buitenland valt onder het begrip vakantie. Een verblijf bij familie, vrienden of kennissen in Nederland telt echter niet mee, tenzij de bewoners de hele tijd of de meeste dagen afwezig waren.

Logiesaccommodatie

Voor de hoofdstukken 4 en 5:

Een ruimte, zowel overdekt als in de open lucht, die bestemd, ingericht en in gebruik is voor het tegen betaling overnachten door gasten. Een accommodatie kan meerdere logiesvormen aanbieden. In deze publicatie worden als logiesaccommodatie aangemerkt: hotels en pensions, jeugdaccommodaties (jeugdhotels en jeugdherbergen), groepsaccommodaties, huisjescomplexen, kampeerterreinen en mengvormen van deze accommodaties.

Mengvormen. In de praktijk komen de hierboven vermelde logiesvormen vaak in combinatie voor. Wordt een combinatie aangetroffen van hotel/pension met een andere logiesvorm, waarbij de slaappleatscapaciteit in beide sectoren boven de gestelde waarnemingsgrens ligt, dan wordt de accommodatie beschouwd en behandeld als twee accommodaties. Bij een mengvorm van kampeerterreinen, huisjescomplexen en/of groepsaccommodaties worden alleen die onderdelen waargenomen die boven de waarnemingsgrens liggen.

Logiesvorm

Voor de hoofdstukken 1, 2 en 3:

Als van meerdere logiesvormen gebruik is gemaakt, wordt die vorm genoteerd waarin de meeste nachten zijn doorgebracht.

Bij de *Seizoenrecreatieve logiesvormen* zijn ondergebracht: een zomerhuisje, vakantie-bungalow, tweede woning, stacaravan, kajuitboot of volkstuinthuisje of boot in het bezit van het huishouden en een eigen tent, bungalowtent, tourcaravan, vouwcaravan of vouwwagen of tent op een vaste seizoen- of jaarplaats.

Onder toeristische logiesvormen worden verstaan:

- Woning van familie, vrienden of kennissen,
- Woning van een andere particulier,
- Hotel,
- Pension, bed & breakfast,
- Appartement,
- Zomerhuisje, vakantiebungalow (gehuurd),
- Tent, bungalowtent,
- Caravan, vouwwagen, camper,
- Boot (cruiseschip en gehuurde zeilboot of motorjacht),

- Jeugdherberg of andere groepsaccommodatie,
- Overige logiesvormen.

Niet-georganiseerde reis

Een vakantiereis waarbij men:

- het logies rechtstreeks bij de eigenaar boekte;
- of zonder te reserveren op pad ging;
- of op een vaste seizoen- of jaarplaats verbleef;
- of in een eigen recreatief onderkomen verbleef.

Overnachting (of nacht)

Elke nacht die een gast doorbrengt in een logiesaccommodatie, voor zover dit er geen is van een vaste gast in een hotel of pension of van een vaste huurder van een huisje of vaste standplaats op een kampeerterrein.

Participatie, deelname

Het aandeel van de bevolking (of een categorie daaruit) dat in de periode waarop de analyse betrekking heeft ten minste eenmaal een vakantie heeft doorgebracht.

Passant

Een passant (in een hotel) overnacht niet.

Pension

Een accommodatie met tenminste vijf slaapplekken voor logiesverstrekking in overwegend één- en tweepersoons-kamers tegen boeking anders dan per nacht, waar afzonderlijke maaltijden, kleine etenswaren en dranken kunnen worden verstrekt aan gasten doch niet aan passanten. Hierbij is een gast iemand die overnacht in de accommodatie, en een passant iemand die niet blijft overnachten.

Recreatieve activiteiten (Dagrecreatie)

Dit zijn alle activiteiten die iemand voor zijn plezier onderneemt. Bijvoorbeeld: een dagje naar het strand of pretpark, wandelen, sporten, bezoek aan museum, theater of café, een rondvaart, de wekelijkse zangavond, uit eten gaan, winkelen voor het plezier.

Reisverkeer

Met ingang van 2002 worden financiële gegevens met betrekking tot inkomend en uitgaand reisverkeer niet meer samengesteld door De Nederlandsche Bank, maar door het CBS. Elk kwartaal publiceert het CBS voortaan in Statline cijfers over de invoer resp. de uitvoer van reisverkeersdiensten van Nederland uit/naar de belangrijkste partnerlanden, verbijzonderd naar privé dan wel zakelijk verkeer. Het onderdeel reisverkeer binnen de diensten verschilt van de meeste internationale diensten omdat de consument het

kenmerkende karakter geeft aan het reisverkeer. De consument (of de reiziger) gaat naar een andere economie om goederen en/of diensten te verkrijgen. Daarom is reisverkeer, in afwijking van de meeste overige diensten, geen specifiek product, maar veel meer een scala van goederen en diensten die de reiziger in het buitenland gebruikt. Het uitgaande reisverkeer is de invoer van de dienst: de Nederlandse reiziger in het buitenland. Het inkomende reisverkeer is de uitvoer van de dienst: de buitenlandse reiziger in Nederland. Een *reiziger* is een individu dat korter dan een jaar verblijft in een land waarvan hij/zij geen ingezetene is.

Reisverkeer omvat alle goederen en diensten die tijdens het reisverblijf zijn verkregen. De meest voorkomende goederen en diensten zijn logies, voedingsmiddelen, drank, amusement en vervoer binnen de bezochte landen, en cadeaus, souvenirs en andere artikelen die aangekocht zijn voor het eigen gebruik van de reiziger en die meegenomen worden uit het bezochte land. Uitgesloten is internationaal passagiersvervoer, een onderdeel van vervoersdiensten. Vakantiegers betalen vaak één prijs voor de gehele reis en kunnen vaak geen onderscheid maken tussen accommodatie-uitgaven en transportuitgaven. In overleg met de reisbranche heeft het CBS hiervoor correctiefactoren gekwantificeerd.

Inkomend reisverkeer.

Een eigen bron over het niveau van de bestedingen van buitenlanders in Nederland is nog niet voorhanden. Het CBS baseert zich daarom nog op de cijfers van De Nederlandsche Bank. Deze cijfers over 2001 zijn voor de jaren vanaf 2002 geëxtrapoleerd aan de hand van gegevens uit de Statistiek Logiesaccommodaties en de waardemutaties van privé-bestedingen van buitenlanders in Nederland volgens Nationale Rekeningen.

Seizoen

Bij het Continu Vakantie Onderzoek omvat de zomerperiode 22 weken in de maanden mei–september. De winterperiode omvat de overige 30 weken.

Winterperiode: oktober – april van het jaar daaropvolgend

Zomerperiode: mei – oktober

De dag waarop een vakantie begint is bepalend voor de toedeling aan een bepaald seizoen.

Voor het onderzoek Dagrecreatie is de volgende indeling gebruikt:

Winter: december 2010 – februari 2011;

Voorjaar: maart 2011 – mei 2011;

Zomer: juni 2010 – augustus 2010;

Herfst: september 2010 – november 2010.

Slaapplaats

Ieder bed of andere ruimte in een logiesaccommodatie waar één persoon kan slapen. Tweepersoonsbedden worden als twee slaapplaatsen geteld. Bijzetbedden in hotels worden niet meegeteld; bedden in dependances wel. Op kampeerterreinen telt een

standplaats voor vijf slaappleatsen. Vast verhuurde standplaatsen en vast verhuurde huisjes worden niet meegeteld.

Slaappleatsbezettingsgraad

Voor hoofdstuk 5:

Dit is het aantal overnachtingen in een bepaalde periode gedeeld door het product van het aantal slaappleatsen en het aantal dagen van de betreffende periode (bruto slaappleatsbezettingsgraad). De netto bezettingsgraad gaat uit van de capaciteit in accommodaties die op dat moment geopend zijn voor gasten. Een voorbeeld:

Stel dat het aantal overnachtingen in januari, februari en maart respectievelijk 1 000, 1 200 en 1 800 bedraagt en het aantal slaappleatsen in de geopende accommodaties respectievelijk 100, 120 en 150, dan is de netto bezettingsgraad in het eerste kwartaal 0,36 $(= (1\,000 + 1\,200 + 1\,800) / (31 \times 100 + 28 \times 120 + 31 \times 150))$, uitgedrukt als percentage: 36%. Bij het gebruik van de aldus berekende bezettingsgraad dient men zich te realiseren dat:

- de kamer-, huisjes- en standplaatsbezetting veelal aanmerkelijk hoger is dan de slaappleats-bezetting, omdat meestal niet alle slaappleatsen van deze verblijfseenheden bezet worden.
- bezetting door vaste gasten in hotels en pensions niet inbegrepen is.

Alleen de netto slaappleatsbezettingsgraad wordt gepubliceerd.

Sterindeling

In 2005 is het Bedrijfschap Horeca gestart met een herwaardering van de sterindeling volgens de Benelux. Deze overgang heeft in het bijzonder in 2006 en 2007 plaatsgevonden.

De indeling die het CBS hanteert in de statistiek logiesaccommodaties, is de indeling zoals de accommodatie deze hanteert dat jaar. Dit heeft tot gevolg dat de cijfers naar ster in 2006 en 2007 zowel bedrijven volgens de oude (Benelux) als de nieuwe (nationale) indeling in zich hebben. Dien ten gevolge zijn cijfers naar de sterindeling van 2006, 2007 en de sterindeling van daarvoor niet volledig vergelijkbaar. Zo geldt tevens dat de sterindeling van de jaren na 2007 niet vergelijkbaar zijn met de sterindeling van de jaren ervoor.

Toerisme

De activiteiten van personen die reizen naar en verblijven op plaatsen buiten hun normale omgeving, voor niet langer dan een (aaneengesloten) jaar, om redenen van vrijetijdsbesteding, zaken en andere doeleinden. Deze activiteiten houden geen verband met het uitoefenen van activiteiten die worden beloond vanuit de plaats die wordt bezocht.

Buitenlanders die in Nederland komen werken en betaald worden door mensen, organisaties of bedrijven in Nederland tellen dus niet mee als toerist. Zakelijke reizigers op dienstreis of congres tellen wel mee. Binnenlandse reizigers die forensen, vracht ver-

voeren, of als verkoper reizen tellen niet mee. Verder kunnen we eendaagse (of dag-) en meerdaagse toeristen onderscheiden.

De normale omgeving van een persoon is de directe nabijheid van zijn of haar huis en plaats van werk of studie en andere plaatsen die regelmatig worden bezocht.

Toelichting: deze definitie is weliswaar internationaal geaccepteerd, maar erg algemeen. Elk land vult het anders in met frequentie / tijd en/of afstandscriteria. In Nederland hanteren wij twee criteria waaraan samen moet zijn voldaan: bezoeken die 1) langer duren dan twee uur en 2) gedaan zijn vanuit een recreatief toeristisch of zakelijk toeristisch motief zijn bezoeken buiten de normale omgeving en dus toeristisch.

Toeristische logiesvorm

Zie onder: Logiesvorm.

Toeristische slaappleats

Slaappleats in een toeristische logiesvorm

Toeristische vakantie

Vakantie waarbij voornamelijk van toeristische logiesvormen gebruik is gemaakt.

Uitgaand toerisme

Uitgaand toerisme betreft de activiteiten van een inwoner van een bepaald land buiten zijn/haar land.

Uitgaven

Zie: Bestedingen, en Vakantie-uitgaven

Vakantieduur

De vakantieduur omvat de totale duur in dagen van een vakantie, inclusief de dag van vertrek en van terugkeer.

Vakantieganger

Een persoon die een lange of korte vakantie doorbrengt. Achter iedere vakantie staat één vakantieganger.

Vakantieland

Het land waar men het grootste aantal overnachtingen heeft doorgebracht.

Vakantie-uitgaven

Dit zijn de specifieke kosten, die gemaakt zijn voor de vakantie zelf, dat wil zeggen reiskosten, verblijfkosten, uitgaven aan voeding en overige kosten die rechtstreeks verband houden met de vakantie zoals verzekeringen, entrees, souvenirs, foto- en filmmateriaal.

De uitgaven aan duurzame recreatiegoederen, zoals caravan, tent, boot, kampeeruitrusting en dergelijke zijn buiten beschouwing gelaten, omdat ze niet aan één vakantie kunnen worden toegerekend. Dit geldt ook voor de huur van een vaste stand- of ligplaats, die eveneens voor een onbekend aantal vakanties wordt benut.

Als een respondent de vakantie-uitgaven niet meer wist, is gevraagd om dit aan de hand van een gedetailleerde klassenindeling zo goed mogelijk te schatten. Achteraf is bij deze vakanties voor de berekening van de gemiddelde uitgaven uitgegaan van het klassenmiddelen van de aangegeven categorie.

Vaste gast

Bezoeker die meer dan twee maanden in een hotel of pension verblijft.

Vervoermiddel

Bij het Continu Vakantie Onderzoek is uitsluitend gevraagd naar het vervoermiddel waarmee op de heenreis de langste afstand werd afgelegd.

Bij de indeling naar vervoermiddelen zijn in de categorie 'boot' zeilboten, motorjachten en schepen voor zee- of riviercruises ondergebracht. Veerboten en ferry's zijn als een afzonderlijke categorie vermeld of bij de 'overige vervoermiddelen' ondergebracht.

Watersportclubs en organisaties

Clubs waarvan de leden als hoofdactiviteit één of andere vorm van watersport beoefenen zoals zeilen, roeien, motorbootvaren, surfen of waterskiën. Watersportclubs kunnen bovendien het beheer voeren over een of meer jachthavens. Sporten als vissen, ijszeilen, zwemmen of duiken worden hier niet tot de watersport gerekend.

Werkgelegenheid

Voor een inzicht in de werkgelegenheid in de sector Toerisme en recreatie is tabel 9.6 samengesteld. De gegevens komen uit de Enquête Werkgelegenheid en Lonen (EWL). Met de EWL wordt informatie verzameld over het niveau, de ontwikkeling en de verdeling van het aantal banen, de verdiende lonen en de arbeidsduur van werknemers. In de CBS-database Statline zijn gedetailleerde gegevens beschikbaar over de economische activiteit van de werknemers. Uit deze gegevens is een selectie gemaakt van bedrijfsklassen en -subklassen op geleide van richtlijnen van de Tourism Satellite Accounts van de Europese Unie. Dat heeft geleid tot de indeling van de voorkolom van tabel 9.6.

Werknemers zijn mensen die arbeid verrichten tegen loon of salaris. Omdat een werknemer bij meerdere bedrijven kan werken, hebben de uitkomsten betrekking op het totaal aantal *banen van werknemers* (en niet op het aantal werknemers). In deze aantallen banen tellen alle banen mee, ongeacht hun arbeidsduur. Ook directeurs die tevens grootaandeelhouder zijn worden meegeteld.

Niet meegeteld worden zelfstandige ondernemers. Daarom geven de cijfers niet de totale werkgelegenheid weer.

Op grond van de regels m.b.t. geheimhouding van gegevens van afzonderlijke bedrijven zijn er geen cijfers over het aantal banen in het passagiersvervoer door de lucht en in de dienstverlening voor het (personen)vervoer.

Onderzoeken

In 'Toerisme en recreatie in cijfers' wordt gebruik gemaakt van cijfermateriaal uit verscheidene bronnen. Dit leidt soms tot verschillen in uitkomsten over hetzelfde onderwerp. Zo geven zowel de statistiek over het onderdeel reisverkeer van de betalingsbalans als de statistiek Inkomend Toerisme informatie over de bestedingen van de buitenlandse toeristen in Nederland. Dit laatste cijfer slaat op de buitenlandse toeristen die overnachten hebben in Nederlandse logiesaccommodaties. Het cijfer van het inkomend reisverkeer bevat ook de bestedingen van andere categorieën buitenlandse toeristen zoals de bestedingen van niet-ingezetenen in het bezit van een tweede woning of een boot, van buitenlandse passagiers op cruises en andere boottochten, van bezoek aan familie en vrienden door de buitenlandse toerist en van de buitenlandse toerist op doortocht. Definitieverschillen en verschillen in populatieafbakening en methoden van onderzoek verklaren in belangrijke mate de optredende variatie in uitkomsten. Dit geldt eveneens voor de cijfers over overnachtingen in logiesaccommodaties in Nederland van het Continu Vakantie Onderzoek en die van de Statistiek logiesaccommodaties.

Nauwkeurigheid

Omdat dit boekje een globaal beeld wil geven is de nauwkeurigheid vaak op het niveau van tienduizendtallen, waarbij als teleenheden 'x 1000' wordt vermeld. In andere publicaties worden nauwkeuriger cijfers over dezelfde onderwerpen verstrekt.

Het Continu Vakantie Onderzoek 2006

Doel van het onderzoek

Het Continu Vakantie Onderzoek (CVO) heeft tot doel om informatie te verstrekken over de lange en korte vakanties van Nederlanders.

Vanaf 2002 is het Continu Vakantie Onderzoek opnieuw opgezet. Een gevolg daarvan is dat de uitkomsten vanaf het vakantiejaar 2002 niet goed te vergelijken zijn met die van voorgaande onderzoeken. Het verschil met voorgaande jaren wordt onder meer veroorzaakt door een verruiming van de vakantiedefinitie. Zo worden vanaf 2002 ook de vakanties bij familie, vrienden of kennissen in het buitenland meegeteld. Daarnaast is ten opzichte van de vorige opzet de begindatum van het vakantiejaar twee maanden naar voren gehaald. Het verslagjaar 2002 begon daardoor op 1 oktober 2001.

Door wijzigingen in de vragenlijst is ook de indeling van enkele kenmerken van de vakanties en vakantiegevers aangepast, waardoor ook een verschil met de oude opzet ontstond. Een ander punt van verschil is de methode van waarneming. Bij het vernieuwde CVO wordt gebruik gemaakt van Capi@Home. De vragenlijsten worden daarbij via een eigen pc ingevuld en via een modem naar TNS-NIPO verzonden. In het vorige CVO vond de waarneming via een schriftelijke enquête plaats.

Het CVO wordt jaarlijks gehouden onder een steekproef van netto circa 6500 à 7000 personen. Ten opzicht van de CVO's t/m 2001 betekent dit bijna een verdubbeling, waardoor de betrouwbaarheid in gunstige zin is beïnvloed. Bij de interpretatie van de uitkomsten moet men er echter rekening mee houden dat een steekproef niet altijd exacte uitkomsten oplevert, maar dat de uitkomsten statistische marges kennen. De grootte daarvan is mede afhankelijk van het aantal personen of vakanties in de onderscheiden categorieën waar de uitkomsten betrekking op hebben. Voor meer informatie hierover kunt u de publicatie 'Vakanties van Nederlanders' raadplegen.

Onderzoek Dagrecreatie 2006–2007

Het Onderzoek Dagrecreatie heeft tot doel een beeld te schetsen van de dagrecreatie in Nederland in al zijn facetten. Het onderzoek is een vijfjaarlijkse telefonische enquête gehouden onder personen woonachtig in Nederland. Per dagtocht worden gegevens verzameld over datum en tijd, vertrekplaats en bestemming, activiteiten, reisgezelschap, vervoer en uitgaven. De dagtochten die worden gemaakt vanaf een vakantiebestemming vallen buiten het kader van het onderzoek. Het onderzoek van 2006/'07 vond plaats van 1 oktober 2006 tot en met 30 september 2007.

Populatie

De doelpopulatie voor het Onderzoek Dagrecreatie zijn alle personen woonachtig in Nederland, ongeacht de leeftijd. Personen woonachtig in institutionele huishoudens (verzorgingstehuizen, verpleeghuizen enz.) worden niet in het onderzoek meegenomen. Proefpersonen worden getrokken uit de Gemeentelijke Basis Administratie. Iedere twee weken word een nieuwe groep proefpersonen benaderd. Er word bij het bepalen van de grootte van de te trekken steekproef rekening gehouden met o.a. uitval door non-respons en selectieve uitval van proefpersonen (proefpersonen die bijvoorbeeld geen telefoonnummer of een geheim nummer hebben).

Bij dit onderzoek werden om en nabij 21 500 personen benaderd. 1100 personen namen uiteindelijk deel aan het onderzoek.

Deelname aan onderzoek

Het onderzoek bestaat uit twee delen: Allereerst vindt de werving plaats. Dat gebeurt middels een telefonisch vraaggesprek waarin aan de steekproefpersonen gevraagd wordt

of ze bereid zijn om gedurende ongeveer twee weken (van de 1e t/m de 15e of van de 16e t/m de laatste dag van de maand) bij te houden welke dagtochten ze hebben gemaakt. Als ze hiertoe bereid zijn wordt het vraaggesprek voortgezet met enkele algemene vragen over hun deelname aan recreatieactiviteiten en over hun achtergrondkenmerken.

Het tweede deel van het onderzoek bestaat uit tweetal telefonische peilingen van de ondernomen dagtochten: één over de eerste week en één over de tweede week van de onderzoeksperiode. Per dagtocht worden gegevens verzameld over datum en tijd, vertrekplaats en bestemming, activiteiten, reisgezelschap, vervoer en uitgaven.

Wanneer de proefpersoon jonger is dan 12 jaar, worden de vragen namens het kind beantwoord door een ouder of verzorger van het kind. Kinderen ouder dan 12, maar jonger dan 16 jaar mogen desgewenst zelf de vragen beantwoorden of dit door een ouder of verzorger laten doen.

Ophoging

Bij de ophoging van de uitkomsten van de steekproef naar de hele bevolking wordt de verdeling van personen naar leeftijd en geslacht, stedelijkheid en grootte van het huishouden aangepast aan die van de bevolking. De herweging vindt voor ieder van de 24 groepen plaats. Op die manier vindt een correctie plaats voor de lagere respons tijdens de vakantiemaanden.

Nauwkeurigheid

Het onderzoek betreft een steekproef. De uitkomsten kennen daarom nauwkeurigheidsmarges. Bij de interpretatie van de uitkomsten dient hiermee rekening te worden gehouden.

Vergelijkbaarheid met voorgaande onderzoeken

Het Onderzoek Dagrecreatief 2006/'07 is op dezelfde wijze uitgevoerd als de Onderzoeken Dagrecreatie uitgevoerd in 2001/'02, 1995/'96 en 1990/'91. De resultaten van deze onderzoeken zijn zodoende onderling vergelijkbaar.

Onderzoek logiesaccommodaties

Het onderzoek logiesaccommodaties heeft tot doel maandelijks het aantal gasten en hun overnachtingen naar nationaliteit te bepalen. Er zijn in Nederland om en nabij 7500 accommodaties die logies verstrekken, daarvan worden er om en nabij 2300 benaderd voor maandelijks deelname aan het onderzoek.

Satellietrekening Toerisme

De Satellietrekening Toerisme (SRT) beoogt als satellietrekening van de Nationale Rekeningen (NR) het toerisme te beschrijven in nauwe aansluiting op de concepten, definities

en uitkomsten van de NR. Daardoor is het mogelijk het toerisme met de rest van de economie te vergelijken. Door de methode van de Recommended Methodological Framework (RMF)¹⁾ te volgen worden ook internationale vergelijkingen mogelijk. De nadruk van de RMF methodiek ligt op het gebruik door toeristen van goederen en diensten. Om de bronnen op dit gebied te kunnen benutten, diende allereerst bepaald te worden wat onder een 'toerist' wordt verstaan.

Toerist/bezoeker

Het RMF definieert een toerist/bezoeker als 'iedereen die zich buiten zijn 'normale omgeving' (zoals huis en werk) begeeft voor minder dan twaalf maanden, waarbij het belangrijkste doel van de reis anders is dan het uitoefenen van activiteiten die vanuit de bezochte plaats beloond worden. In dit onderzoek werd gekozen om *motief* en *duur van de tocht* als criteria te gebruiken om te bepalen of iemand buiten zijn 'normale omgeving' reist. Iemand met een toeristisch motief, die een tocht langer dan 2 uur maakt, wordt gezien als toerist. Het RMF rekent naast recreatieve²⁾ uitstapjes ook zakelijke tochten tot het toerisme. In combinatie met de duur van de tocht worden in de SRT de volgende typen toeristen onderscheiden:

Onderscheiden typen toeristen

Eendaags		Meerdaags = met overnachting	
recreatief	zakelijk	recreatief	zakelijk

Diensten

Het RMF onderscheidt enkele soorten producten, al naar gelang het directe belang voor het toerisme. *Kenmerkende toeristische diensten* zijn essentieel voor het toerisme. De volgende hoofdcategorieën worden onderscheiden:

- Hotels en overige logiesaccommodaties;
- Maaltijd- en drankverstrekking;
- Vervoer;
- Reisbemiddeling en reisorganisaties;
- Amusement en cultuur;
- Sport, bioscoop en overige recreatie;
- Overige toeristische diensten.

¹⁾ UNSD et al., 2001, Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework, United Nations Statistics Division, World Tourism Organisation, Statistical Office of the European Communities (Eurostat) and Organisation for Economic Co-operation and Development, New York, Madrid, Luxemburg, Paris (RMF).

²⁾ Onder recreatieve uitstapjes wordt hiervoorstaant bestedingen zoals: vakanties, bezoeken aan vrienden en familie, gezondheidsbehandelingen of pelgrimstochten.

De tabel over het aanbod (9.1.4) geeft de productie van kenmerkende (karakteristieke) toeristische diensten weer. In de SRT wordt onderzocht wat de totale productie van die diensten is en welk deel daarvan daadwerkelijk door toeristen wordt geconsumeerd. Hoe groter het gebruik van een bepaalde dienst door toeristen is, hoe meer de productie van die dienst van het toerisme afhankelijk is. Met de gegevens van het gebruik kan vervolgens worden bepaald van welk type toerist het totale gebruik van de dienst het meest afhankelijk is.

De tabel over het gebruik (9.1.4) geeft de totale consumptie weer door Nederlandse en buitenlandse toeristen, binnen Nederland (en een klein deel buiten Nederland).

Het toeristisch bruto binnenlands product (table 9.1.4) is gelijk aan de toegevoegde waarde gegenereerd door toerisme, gegeven het feit dat ze deel uitmaken van de zogenaamde finale consumptie inclusief product gerelateerde belasting en subsidies.

Explanatory notes on definitions and studies used

Definitions

Bed-place

Every bed or space in a tourist accommodation where one person can sleep. Twin beds are counted as two bed-places. Occasional beds in hotels are not counted; beds in annexes are. A campsite pitch is counted as five bed-places. Fixed campsite pitches and permanently rented holiday cottages are not included.

Bed-place occupancy rate

Chapter 5:

The gross occupancy rate of bed-places is obtained by dividing total overnight stays in a period by the product of the bed-places and the number of days of that period for the same group of accommodations. The net occupancy rate of bed-places is obtained by dividing total overnight stays in a period by the product of the bed-places and the number of days on which the bed-places are actually available for guests, and multiplying the quotient by 100 to express the result as a percentage. Only the net occupancy rate is published.

Example: If the numbers of overnight stays in January, February and March are 1,000, 1,200 and 1,800, and the numbers of bed-places in open accommodations for each month are: 100, 120 and 150, the net occupancy rate in the first quarter is then 0.36 ($= (1,000 + 1,200 + 1,800) / (31 * 100 + 28 * 120 + 31 * 150)$), or 36%. When using this occupancy rate, one should be aware that:

- room, dwelling and site occupancy rates are usually much higher than the bed-place occupancy rate, because in general not every bed-place of these units is occupied;
- guests staying longer than two months are not included, because they are not considered to be tourists or visitors.

Boarding house

Chapters 4 and 5:

Tourist accommodation with at least five bed-places providing lodging accommodation, usually in single or double rooms, not on a night-to-night basis, where meals and other small consumptions may be provided for guests, but not for non-guests.

Campsites

Chapter 5

Campsites provide collective lodging facilities in enclosed areas for tents, caravans, trailers, mobile homes and shelters or cabins, with collective washroom and toilet facilities for. The figures cover tourist campsites with at least 20 bed-places.

Day trip

A day trip is a recreational activity for which a person is away from his or her usual environment for at least two hours, without an overnight stay.

Day trips include excursions departing from the usual environment (home, school, office, factory), and excursions departing from the homes of relatives or friends, if they are at home themselves, regardless of whether or not the night is also spent there. Day trips do not include visits to relatives or friends, and excursions starting from a holiday address: hotel, boarding house, bed & breakfast, apartment, holiday cottage, campsite, second home, caravan, camper.

A day trip may comprise at most three consecutive recreational activities, e.g. visiting a museum, making a round trip, dining. If there was more than one activity during the day trip, the activity that took the longest time is marked as the most important.

Each 'day trip' refers to one person. A family of four who visit an attraction together is counted as four day trips.

Destination

The holiday destination is the country where the largest number of nights was spent. The destination of domestic holidays is indicated by municipality codes. Holidays abroad (outbound holidays) use country codes, and tourist regions of some countries. If an equal number of nights is spent at two or more locations, the destination furthest away from the respondent's home is taken.

For day trips the destination is the place where the visitor has been. If the visitor went to more than one place, the place that is furthest away from the place of departure is used. If a respondent did not know the name of the place, the name of the province is used.

Domestic tourism

Domestic tourism comprises the activities of residents of a given country travelling to and staying in places only within that country but outside their usual environment.

Employment

Table 9.6 provides an insight into the employment situation in the tourism and recreation industry. The data are derived from the employment and earnings survey (*Enquête Werkgelegenheid en Lonen, EWL*). The purpose of this survey is to collect information on the level, development and distribution of jobs, wages earned and employee working

hours. Statistics Netherlands' StatLine database has detailed figures on economic activities of employees. Data were selected from this source on the number of jobs in various branches of industry based on the guidelines of the Tourism Satellite Accounts of the European Union. This selection resulted in the first column of the table.

Employees are persons working for a wage or salary. As an employee may work for more than one enterprise, the data present the total number of *jobs of employees*, not the total number of employees. All jobs are counted, irrespective of the weekly working hours. As manager-shareholders are also counted in these statistics, while self-employed persons are not, the figures do not represent the complete employment situation.

Data on several branches of the tourism industry are lacking because of confidentiality regulations.

Expenditure of households

See: Household expenditure.

Group accommodation

Chapter 5:

An establishment providing lodging accommodation mainly to groups of persons (not families), with at least 20 bed-places, arranged in rooms, dormitories, cottages, dwelling-type units and/or tents that tourists may have to share with "strangers". These include farmyard campsites, holiday homes (for children), holiday camps, scout camps, ecological/nature camps, marina lodgings, accommodations belonging to riding schools.

Guest

See: Tourist.

Holiday cottage park

Chapters 4 and 5:

Collective lodging facility with at least 20 bed-places under common management, such as a cluster of holiday cottages arranged as dwelling-type accommodation and providing limited hotel services (not including daily bed-making and cleaning). Also includes holiday apartments without hotel service, often located in an apartment building.

Not included in this definition are:

- Groups of individually owned second homes which are generally not for rent through a common manager.
- Holiday homes with full hotel service; these are included under hotels.

Holiday expenditure

This covers the spending specifically on the actual holiday, i.e. on transport, lodging, food, and other spending directly related to the holiday such as insurance, entrance fees, souvenirs, photo and film material. Spending on durable recreational consumer goods

such as caravans, boats, camping equipment, etc. is not included as it cannot be charged to one holiday. The same applies for the rent of a permanent campsite pitch or berth that may be used for an unknown number of holidays.

Holiday length

The total length of a holiday measured in days, including the days of departure and of return.

Holiday (long)

Until 2002: Stay away from home for leisure or recreation purposes with at least four consecutive nights spent away from home but not at the home of relatives or friends.

From 2002 onwards: Stay away from home for leisure or recreation purposes with at least four consecutive nights spent away from home. Stays at the home of relatives or friends abroad are also included. Stays at the homes of relatives or friends in the Netherlands are not included, unless the habitual occupants were away from home for all or most of the time.

Holidaymaker

A person who is on holiday. Every holiday has one holidaymaker.

Hotel

Chapters 4 and 5:

Tourist accommodation with at least 5 bed-places providing not only lodging accommodation, usually in single or double rooms, on a night-to-night basis, but also certain services including room service, daily bed-making and cleaning of sanitary facilities. A hotel may provide meals and other small consumptions to guests as well as to non-guests. This category includes apartment-hotels providing hotel services.

Hotel services

These comprise cleaning the room and making beds during a hotel stay. Other services may be reception, room and telephone services.

Household expenditure

Household expenditure consists of the value of goods and services purchased during the period under review by resident households (total retail price) in the Netherlands or abroad to satisfy individual needs and desires (non-productive ends). This includes consumption-related transfers to government and to non-profit institutions. Payments that are deductible from the gross income, such as premiums for health insurance and alimony, are not part of expenditure, nor are expenses for savings and investment. Moreover, mortgages and the purchase of a house are not part of household expenditure, but the gross economic rent value of owner-occupied houses is included. The gross rent

value is the rent that would be due if the house were rented. The definition of rental value was changed in the Budget Survey 2000 (see below).

Household expenditure is classified by function: goods and services satisfying specific needs are grouped together. Thus petrol expenses are grouped with transport and communication, and rents with housing. Budget surveys are subject to underreporting in some categories, e.g. hotels and restaurants, recreation, alcoholic beverages and tobacco consumption.

The definition of the *rental value of the house* was changed in the 2000 Budget Survey. In the 1990s these figures were based on valuations by real estate agents. From the 2000 Budget Survey, the calculation of rental value links up with that in the National Accounts; it is now calculated on the basis of the rent of a comparable rented house according to nine characteristics. More details on the method of calculation can be found in Statistics Netherlands' database StatLine: [www.cbs.nl/StatLine/ Labour, income and social security/ Consumption/ Actual individual consumption households](http://www.cbs.nl/StatLine/Labour,income%20and%20social%20security/Consumption/Actual%20individual%20consumption%20households).

Inbound tourism

Inbound tourism comprises the activities of non-residents in a country travelling to and staying in places in that country.

Length of a day trip

The length of day trips is calculated from the times of departure and arrival provided by the person making the day trip. A day trip lasts for at least two hours.

Long holiday

Absence from home for leisure or recreation purposes with at least four consecutive nights spent away from home. Stays at the home of relatives or friends abroad is also included. Stays at the home of relatives or friends in the Netherlands is not included unless the habitual occupants are away from home for all or most of the time.

Means of transport

The interview question in the Continuous Holiday Survey relates only to the means of transport used for the largest distance during the outward journey. In the classification of the means of transport the category 'boats' includes yachts, cabin cruisers, and sea and river cruise ships. Ferries either constitute a separate category, or are included in 'other means of transport'.

Occupancy rate

See: Bed-place occupancy rate.

Organised trip

A holiday for which lodging and/or transport was booked through a travel agent or tour

operator, the national motoring organisation ANWB, a bank, post office, tourist office, department store, booking agency of a chain of hotels or holiday cottages.

Outbound tourism

Outbound tourism comprises the activities of residents of a given country travelling to and staying in places outside that country.

Overnight stay

Chapters 4 and 5:

Each night that a tourist spends in a tourist accommodation; excludes regular hotel and boarding house guests, and persons renting a fixed campsite pitch or permanently renting a holiday cottage.

Participation

The proportion of the population (or a population category) who took at least one holiday during the period under review.

Non-guest

A hotel visitor who does not stay overnight.

Recreational activities (Day trips)

All leisure activities. Examples: a day trip to the beach or an amusement park, walking, playing sports, visiting a museum, theatre or bar, a boat trip, singing in a choir, dining, shopping.

Season

In the Continuous Holiday Survey, the summer encompasses 22 weeks in the months May up to and including September. The winter covers the remaining 30 weeks.

Winter: October – April of the following year

Summer: May – September

For the Day trip survey the following definition of seasons was used:

Winter: December 2010 – February 2011;

Spring: March 2011 – May 2011;

Summer: June 2010 – August 2010;

Autumn September 2010 – November 2010.

Short holiday

Stay away from home for leisure or recreational purposes with a minimum of one and a maximum of three consecutive nights spent away from home. Stays at the home of relatives or friends abroad are included. Stays at the homes of relatives or friends in the Netherlands are not included unless the habitual occupants were away from home for all or most of the time.

Tourism

The activities of persons travelling to and staying in places other than their usual environment for less than one consecutive year for leisure, business and other purposes, and whose main purpose of the trip is other than an activity remunerated from within the place visited.

Foreigners who come to the Netherlands to work and are paid by people, organisations or businesses in the Netherlands are not counted as tourists. Business travellers and conference visitors are counted as tourists. Travellers who commute or transport goods, and travelling salesmen are excluded. Day visitors can be distinguished from tourists who stay for more than one day.

A person's usual environment is the direct vicinity of his or her home and place of work or study and other places they regularly visit.

This definition is internationally accepted, but very general. Every country completes it with its own criteria of frequency, time and/or distance. In the Netherlands two criteria must be met: (1) trips take more than two hours, and (2) are made for leisure or business purposes outside the usual environment.

Tourist (guest)

Chapters 4 and 5:

A tourist is a visitor who spends one or more consecutive nights in a tourist accommodation.

The following persons are not included in the statistics:

- regular guests: visitors who spend more than two months in a hotel or boarding house;
- visitors who have rented a fixed campsite pitch or a holiday cottage for more than two months;
- asylumseekers, even if they stay in a lodging accommodation for less than two months.

Every month all tourists who departed in that month are counted, irrespective of the month in which they arrived. The same person may be counted more than once in the same tourist accommodation or in different accommodations.

Tourist accommodation

Chapters 4 and 5:

Any place, indoors or outdoors, equipped for and in use as a place where guest (tourists) can pay to stay overnight. One establishment may offer several types of accommodation. This publication includes the following types of tourist accommodation: hotels and boarding houses, including youth accommodations; other tourist accommodations comprising group accommodations, holiday dwellings, tourist campsites and combinations of these accommodations.

Mixed accommodation types

Tourist accommodations sometimes combine more than one type of accommodation. If in such cases the bed-place capacity exceeds the minimum required for any type of accommodation, each type in the combination is treated separately as hotel, holiday dwelling, campsite or group accommodation.

Tourist traffic

Since 2002 financial data on inbound and outbound tourism are no longer compiled by *De Nederlandsche Bank* (the Dutch central bank), but by Statistics Netherlands. Statistics Netherlands publishes quarterly data on tourist receipts and tourist expenses in relation to the main partner countries, broken down into travel for leisure and travel for business purposes. The item tourist traffic within the services classification differs from most international services in that the consumer defines the character of the traffic. The consumer or traveller/visitor enters another economy in order to acquire goods and/or services. Therefore, unlike most other services, tourist traffic is not a specific product, but a range of goods and services that the visitor uses abroad. Outbound tourism is the import of the service: the Dutch visitor abroad. Inbound tourism is the export of the service: the foreign visitor in the Netherlands.

A *visitor* is any person travelling to a place other than that of his/her usual environment for a period of less than 12 months.

Tourist traffic comprises all goods and services purchased during the trip. The most common goods and services are lodging, food, drinks, transport services and leisure within the countries visited, and presents, souvenirs and other articles bought for own use by the visitor or taken home from the visited country. International passenger traffic is excluded, as it is part of transport services. Holidaymakers often pay one price for the whole holiday package and thus cannot distinguish between spending on lodging and that on transport. Statistics Netherlands has quantified correction factors in consultation with the travel industry for this phenomenon.

Inbound tourist traffic

As there is as yet no proper source for data on the level of spending by visitors to the Netherlands, Statistics Netherlands uses data from the Dutch central bank. 2001 figures were extrapolated for 2002 using data from the statistics of accommodation establishments and value changes of private expenses of inbound visitors in the Netherlands according to the National Accounts.

Tourist holiday

Holiday in which mainly tourist accommodation is used.

Type of accommodation

Chapters 1, 2 and 3:

If a holidaymaker uses more than one type of lodging accommodation, the type in which he or she spends most nights is taken.

Seasonal types of accommodation include summer and holiday cottages, second homes, boats, caravans (touring and stationary), trailer tents and tents owned by the household.

Tourist accommodation is classified as follows:

- Home of relatives or friends
- Private home
- Hotel
- Boarding house, bed & breakfast
- Flat/apartment
- Holiday cottage/home (rented)
- Tent
- Caravan, trailer tent, camper
- Boat, ship (cruise vessel, rented yacht or cabin cruiser)
- Youth hostel or other group accommodation
- Other types of accommodation.

Unorganised trip

A holiday:

- for which accommodation is booked directly with the owner or manager;
- for which no accommodation or transport was booked before the day of departure;
- in a second home or permanently rented residence.

Water sport club and organisation

Club or organisation with members that practice a form of water sport such as sailing, rowing, surfing, waterskiing or motorboat sailing. Sports like fishing, ice sailing, swimming or diving are not included here.

Yacht-basin, developer of yacht-basins

Chapter 10:

A company or enterprise that exploits of one ore more yacht-basins as main purpose.

A yacht-basin is an accommodation with summer berths or passer-by berths.

Youth accommodation

Chapters 4 and 5:

Youth hotel or youth hostel.

Youth hostel

A tourist accommodation with at least five bed-places catering mainly for young guests, offering accommodation to groups as well as to individual persons in rooms or dormitories that may have to be shared with 'strangers'.

Youth hotel

A tourist accommodation with at least five bed-places catering mainly for young guests, offering accommodation to individual persons in rooms not shared with 'strangers'.

Surveys

As the figures in *Tourism and recreation in figures* are derived from several surveys, figures on the same subject may differ. Both the section on tourist traffic in the Balance of payments and the Inbound tourist survey, for example, publish figures on spending by foreign tourists in the Netherlands. The latter figure refers to foreign tourists in tourist accommodations in the Netherlands. The Balance of payment figures also include expenditure by other categories of foreign tourists, such as non-residents owning a second house or boat, people on cruises or other boat trips, foreigners visiting relatives and friends, and transit tourists. Differences in definitions and methods largely explain the observed variation in results. This is also the case for figures on overnight stays from the Continuous Holiday Survey and the Survey on tourist accommodations.

Break in the time series of the Continuous Holiday Survey 2002

The Continuous Holiday Survey aims to present a picture of short and long holidays taken by the Dutch population.

This survey was redesigned in 2002. As a consequence the results for the holiday year 2002 and later are not completely comparable with those of earlier surveys. The definition of holidays was broadened in the new design. One of the changes is that from 2002 onwards, stays with relatives or friends abroad are included. Moreover, the starting date of the holiday year was brought forward by two months: holiday year 2002 started on 1 October 2001.

Because of changes in the questionnaire, some characteristics of the holidays and holidaymakers were altered, creating a difference with the former design. Another difference is the method of data collection. The new Continuous Holiday Survey uses Capi@Home: respondents fill in the questionnaires on their own computers and send them to TNS-NIPO (the enterprise that carries out the survey). The former Continuous Holiday Survey used paper questionnaires.

Day Trip Survey 2006–2007

The Day Trip Survey aims to present a picture of same day visits in the Netherlands with all their aspects. The survey is a five yearly telephone survey held among a sample of the Dutch population. Information about date, time, place of departure and destination, activities, members of the group on the day trip, means of transport, and spending per are collected for each day trip. Day trips taken from a holiday location are not included in the survey. The 2006/'07 survey took place in the space of one year, from October 2006 to September 2007.

Population

The target population for the Day Trip Survey is the resident population of the Netherlands, irrespective of age, excluding persons in institutional households (e.g. nursing homes, homes for the elderly, prisons). Every two weeks a new sample is drawn from the municipal population registration. The sample size was determined taking into account losses as a result of non-response and non-availability of telephone numbers (unlisted numbers, mobile phones).

In the 2006/'07 survey, 21,500 persons were asked to participate; 1,100 persons actually took part.

Participation in the survey

The survey consists of two parts. First a recruitment interview is held in which persons from the sample are asked to keep a diary of their day trips for two weeks. If they are willing to participate, the interview is continued with general questions about their participation in recreational activities and about their background.

The second part comprises two measurements of the day trips made. Information about date, time, place of departure and destination, activities, members of the group on the day trip, means of transport, and spending per are collected for each day trip. Day trips taken from a holiday location are not included in the survey.

For respondents younger than 12 years, the questions were answered by a parent or guardian. Children aged between 12 and 16 were allowed to answer themselves, but they could also let their parents answer the questions.

Raising procedures

To raise the results to the overall population, the distribution in the sample was converted to conform with the overall population in terms of age, sex, degree of urbanisation and size of household. This reweighting took place for each of the 24 groups. In this way the lower response rate during the summer season was corrected for.

Accuracy

As the survey is sample based, the results are subject to margins of error. These should always be taken into account when interpreting the results.

Comparability with earlier surveys

The results of the Day Trip Survey 2006/'07 are comparable with the earlier surveys of 1990/'91 and 1995/'96 and 2001/'02.

Tourist accommodation survey

The tourist accommodation survey is a monthly survey that aims to present a picture of the number of guests and their overnight stays. There are around 7500 dwellings that provide accommodation in the Netherlands. 2300 of the dwellings are included in the survey and receive a questionnaire monthly.

Tourism Satellite Account

The Tourism Satellite Account (TSA) of the National Accounts (NA) aims to describe tourism in terms of the concepts, definitions and results of the National Accounts. This makes it possible to compare tourism with the rest of the economy. Using the methodology of the Recommended Methodological Framework (RMF)¹⁾ international comparisons are also possible. The emphasis of the RMF methodology is on the *use* of goods and services by tourists. In order to be able to use the available sources, it was first necessary to define 'tourism'.

Tourism/visitor

The RMF defines tourism as 'the activities of visitors travelling for leisure, business and other purposes'. This implies that a 'visitor' is 'any person travelling to a place other than that of his/her usual environment for less than 12 months and whose main purpose of the trip is other than the exercise of an activity remunerated from within the place visited'. In this project only reason and duration are taken into account as criteria to determine whether a person travels outside his/her 'usual environment'. If a person has a tourist motive to travel and the length of his/her trip exceeds 2 hours then that person is considered to be a visitor.

In accordance with the RMF, several types of tourism can be distinguished: leisure²⁾ trips (leisure tourist) and business trips (business tourist). If the duration of the trip, same-day or overnight stays, is also taken into account, the following combinations can be distinguished:

¹⁾ UNSD et al., 2001, Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework, United Nations Statistics Division, World Tourism Organisation, Statistical Office of the European Communities (Eurostat) and Organisation for Economic Co-operation and Development, New York, Madrid, Luxemburg, Paris (RMF).

²⁾ Leisure includes purposes such as recreation, holiday, visiting friends and relatives, health treatment or pilgrimages.

Types of tourism

Same-day visits		Overnight stays	
Leisure	Business	Leisure	Business

Tourism goods and services

Characteristic tourism goods and services are defined as ‘products and services, which, in the absence of visitors, in most countries would probably cease to exist in meaningful quantity or for which the level of consumption would be significantly reduced and for which it seems possible to obtain statistical information’. The main categories in this group are:

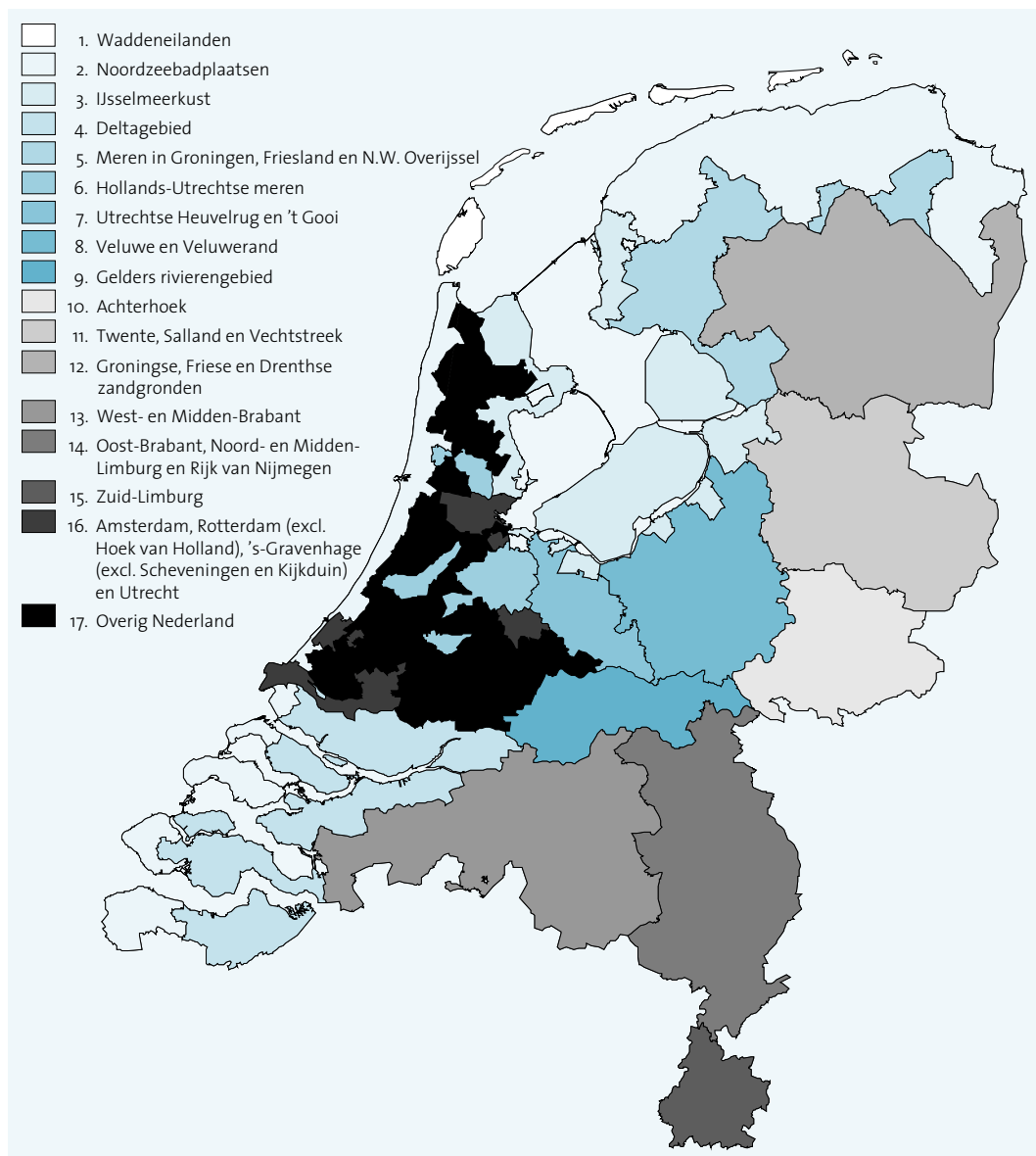
- Hotels, etc.
- Restaurants, etc.
- Transport services
- Travel agencies, etc.
- Cultural services
- Sports and other recreational services
- Other tourism services.

The supply table (9.1.4) presents the production of characteristic tourism goods and services. The TSA investigates total production of those (goods and) services and which part is consumed by tourists.

The use table (9.1.4) presents total consumption by domestic and inbound tourists within the Netherlands (and a small part outside the Netherlands).

The tourism Gross Domestic Product (table 9.1.4) is equal to the value added generated by tourism services, provided they are part of the final consumption, including the balance of product-related taxes and subsidies.

Cartogram Toeristengebieden in Nederland, 2010

Register

A

aanbod van toeristische diensten 151
aankomsten, geregistreerde 137
activiteit 122–128
Afrika 91–96
Amerika 91–96
amusement en cultuur 151
Anne Frank huis 131
appartement 32, 59, 60, 66
Artis, Aquarium, Planetarium 131
Attractie /-park bezoeken 122–128, 131, 132
Australië en Oceanië 91–96
auto 9, 98, 126
 bij binnenlandse vakanties 34–36
 bij buitenlandse vakanties 60–63, 66
Azië 91–96
 zie ook: Verre Oosten

B

banen van werknemers 151
bed & breakfast *zie:* pensions
bedrijfstakken, -klassen 151
België
 gasten uit 91–96
 internationaal toerisme 136–139
 Nederlanders op vakantie in 56–58, 62–65, 67, 70
 ontvangsten uit reisverkeer uit 144
beroepsbevolking 9
bestedingen
 aan ontspanning 115
 van buitenlandse gasten 9, 149
 zie ook: uitgaven
bevolking 9
bezettingsgraad 104, 108

bezit van duurzame gebruiksgoederen 117
binnenlands toerisme 148, 149
binnenlandse toeristische vakanties 28
binnenlandse vakanties hfds 1, 2
bioscoopbezoek 126–128
boot 32, 34, 35, 59, 117
bos, oppervlak 9
bruto binnenlands product 9, 146, 148
buitenlandse gasten hfds 4
 bestedingen van 9, 148
 land van herkomst 91–97
 naar soort vervoermiddel 98
 per maand 83–85
 per provincie 85–88
 per toeristengebied 89, 90
 type logiesaccommodatie 82, 83
buitenlandse vakanties 9–13, hfds 3
 naar land van bestemming 9, 57, 58, 62–65, 67–77
 naar soort verblijf 59, 60
 per seizoen 19–21, 56–58, 63, 64, 68–79
 uitgaven aan 15, 65, 66
buitensporten 116
Burgers' Zoo 131

C

cafébezoek 114, 122–128
Canada 93, 94, 144
caravan, vouwwagen, camper 117
 binnenlandse vakanties met 32–34, 36
 buitenlandse vakanties met 56, 59, 60
Carbon footprint
Caribisch gebied 57, 58, 62, 67
concertbezoek 114, 122–128
consumentenprijsindex 115
consumptiekosten 146

CO₂

cultuur 114

cultuur, sport en recreatie,
werkgelegenheid in 131

D

dagtochten 9, 151, hfd. 7

dans- en discoavonden, bezoek aan 114

deelname aan

vakanties 9, hfd. 2, 137

vrijtijdsactiviteiten, hfd. 7

Denemarken

gasten uit 91–96

internationaal toerisme 135–139

Nederlanders op vakantie in 57, 58, 62, 67

ontvangsten uit reisverkeer uit 144

zie ook: Scandinavië

denksport 114

Dierenpark Amersfoort 131

dierentuinen 127, 131, 151

Diergaarde Blijdorp 131

doorreis 102

Duitsland

gasten uit 91–97

internationaal toerisme 135–139

Nederlanders op vakantie in 56–58, 62–65, 67, 69

ontvangsten uit reisverkeer uit 144

duur van

binnenlandse vakanties 28, 32–37, 39–50

buitenlandse vakanties 56, 59, 60, 67–77

dagtochten 128

zie ook: korte vakanties, lange vakanties

duurzaamheid

E

eco-efficiency

eenpersoonshuishoudens 9

zie ook: alleengaanden

Efteling 131

Egypte 57, 58, 62, 67

entree- en deelnamekosten 132

F

familie- en vriendenbezoek 98

fiets 34, 35

fietsen als recreatie 116, 122–128

film, toneel, concert e.d. bezoeken 122–128

Finland 89, 90, 144

internationaal toerisme 135–139

zie ook: Noorwegen-Zweden-Finland,
Scandinavië

Frankrijk

gasten uit 91–97, 99

internationaal toerisme 135–139

Nederlanders op vakantie in 56–58, 62–65, 67, 68

ontvangsten uit reisverkeer uit 144

G

gasten hfd. 5

gebruik van toeristische diensten 151

georganiseerde reizen 35, 62, 63

geslacht 116, 151

gezellige middag of avond 9, 114

golven 116, 122–128

Griekenland

gasten uit 93, 94

internationaal toerisme 135–139

Nederlanders op vakantie in 57, 58, 62, 65, 67, 76

ontvangsten uit reisverkeer uit 144

groepsaccommodaties 9, 32, 59, 104, 105, 108

Groot-Brittannië

gasten uit 91–97

internationaal toerisme 135–139

Nederlanders op vakantie in 56–58, 62, 63, 65, 67, 75

ontvangsten uit reisverkeer uit 144

H

herfst 123

hobby's 114, 122–129

Hongarijë 57, 58, 62, 67

horeca-uitgaven 150, 151

hotels 32–34, 36

Nederlanders in buitenlandse 59, 60, 66

hotels, cafés en restaurants, prijsindex 115
hotels en pensions
 buitenlandse gasten in 9, hfds 4
 gebruik van Nederlandse
 slaapplaatsen in 9, 104, 105, 107–109
 werkgelegenheid in 151
huishoudens 9, 21, 115
huisjescomplexen 9, 104, 105, 109

I

Ierland 93, 94, 144
 internationaal toerisme 135–139
individuele sporten 116
inkomend toerisme 145
internationaal toerisme hfds 8
interne toeristische consumptie 151
invoer 150
Italië
 gasten uit 91–96
 internationaal toerisme 135–139
 Nederlanders op vakantie in 57, 58, 62, 64, 65, 67, 74
 ontvangst en uitreisverkeer uit 144

J

Japan 93, 94, 144
jeugdaccommodaties *zie*: hotels en pensions
jeugdherberg 32, 59

K

kampeerterreinen 9, 104, 105, 109, 151
kantines en catering 151
korte vakanties 9, hfdst 1, 2
 binnenlandse 29, 32, 34, 35
 buitenlandse 56, 59, 60, 63
 naar bestemming 29, 37, 56, 63
 uitgaven aan 65
kranten, boeken en schrijfwaren, prijsindex 115
kunstbeoefening, werkgelegenheid in 151

L

land van bestemming 56–58, 62–65, 67, 77

land van herkomst 109, 144
lange vakanties 9, hfds 1, 2
 binnenlandse 28, 30, 32, 34, 35
 buitenlandse 15, 16, 56, 57, 59, 60, 64, 65
 naar bestemming 30, 64, 66
 uitgaven aan 65
leeftijd 9, 114–116, 124
ligplaats
logiesaccommodaties 149, 150
 buitenlandse gasten in 9, hfds 4
 gebruik van Nederlandse 9, hfds 5
 naar type 78, 79, 102–109
 zie ook: verblijf, soort
Luxemburg 144
 gasten uit 93, 94
 Nederlanders op vakantie in 56–58, 62, 67

M

maaltijd en dranken 150, 151
maand, buitenlandse gasten per hfd 4
 overnachtingen per 105, 106
marktaandeel 130
meerpersoonshuishoudens 9
milieubelasting van vakanties van Nederlanders
motief van verblijf 102
museumbezoek 114

N

natuur 9, 114
niet-ingezetenen 151
Nieuw-Zeeland 93, 94
Noorwegen
 gasten uit 93, 94
 internationaal toerisme 135–139
Noorwegen-Zweden-Finland
 Nederlanders op vakantie in 57, 58, 62, 64, 67
 zie ook: Scandinavië

O

ontspanning 114–116

- ontvangsten uit reisverkeer 136–139, 144
- Oostenrijk
 - gasten uit 93, 94
 - internationaal toerisme 135–139
 - Nederlanders op vakantie in 57, 58, 62, 64, 65, 67, 72
 - ontvangsten uit reisverkeer uit 144
- openbaar vervoer 148
 - zie ook:* trein
- oppervlakte 9
- organisatievorm 35, 62, 63
- Ouwehands Dierenpark 131
- overnachtingen in Nederlandse logies-
 - accommodaties 9, 104–109
- overnachtingen van buitenlandse gasten 9, 109
 - naar land van herkomst 92, 94, 96, 97
 - per maand 82, 83
 - per provincie 85, 86
 - per toeristengebied 90
 - type logiesaccommodatie 9, 82, 87, 102, 103
- overnachtingen van Nederlanders 12, 109
 - naar land van bestemming 58, 68–77
 - naar soort verblijf 33, 34, 50
 - per provincie 37–50
 - per toeristengebied 31

P

- pakketreizen, prijsindex 115
- pension, bed & breakfast 32, 59
- personenvervoer, werkgelegenheid in 148
- Polen 93, 94
- Portugal 144
 - gasten uit 93, 94
 - internationaal toerisme 135–139
 - Nederlanders op vakantie in 57, 58, 62, 66
- pretparken, bezoek aan 131
- provincie, cijfers per - over:
 - binnenlandse vakanties 40–54
 - buitenlandse gasten 83–86
 - gebruik van logiesaccommodaties 106–108
 - dagtochten 122–128

R

- Recreatiedruk per provincie
- recreatie- en cultuur diensten, prijsindex 115
- recreatief winkelen 122–128
- recreatieterreinen, oppervlakte 9
- reiskosten, bij dagtochten 132
- reisorganisaties 150, 151
- reisverkeer, internationaal
 - ontvangsten uit 132, 144
 - uitgaven aan 132
- reisverkeersbalans 9, 144
- reserveren, wijze van 103
- restaurant, bezoek aan 9, 114
- Rusland enz. 93, 94
- Rijksmuseum 131

S

- Scandinavië 102
 - zie ook:* Denemarken, Noorwegen, Zweden, Finland
- seizoen, cijfers per - over:
 - binnenlandse vakanties 29–31, 41, 42
 - buitenlandse vakanties 56–58, 57–64
 - vakanties van Nederlanders hfds 1, 2
- seizoenrecreatieve logiesvormen 32–34, 36, 39–50, 59, 60, 66
- slaapplaatsbezettingsgraad 104, 108
- sociale klasse 23
- Spanje
 - gasten uit 91–96
 - internationaal toerisme 135–139
 - Nederlanders op vakantie in 57, 58, 62, 65, 67, 71
 - ontvangsten uit reisverkeer uit 144
- speeltuinen, bezoek aan 114
- sport en recreatie 150, 151
- sport en spel, bestedingen aan 115
- sportbeoefening 9, 114, 116
 - per tak van sport 116
- sportieve recreatie 122–129
- sport(wedstrijden) zien 122–129

subsidies min belastingen 149
surfplank 117

T

teamsporten 116
tent, bungalowtent 32, 33, 36, 59, 60, 66
theaters, werkgelegenheid 151
toeren 122–129
toerisme en recreatie, werkgelegenheid 151
toeristengebied 26–28, 88, 89, 151
toeristisch aandeel 148
toeristische bestedingen 146, 148
toeristische dagtochten 148
toeristische diensten 148
toeristische logiesvormen 32–34, 36, 39–50, 59, 60, 66
toeristisch-recreatieve goederen 149
toeristische voetafdruk
toeschouwers sportwedstrijden 122–129
toneel, bezoek aan 114
touringcar 34, 35, 60–63, 66, 103
trein 34–36, 60, 61, 66, 103
 zie ook: openbaar vervoer
trimmen, hardlopen, fitness 116, 122–129
Tsjechië
 gasten uit 93, 94
 Nederlanders met vakantie in 57, 58, 62, 64, 67
Turkije
 gasten uit 93, 94
 Nederlanders met vakantie in 57, 58, 62, 67, 73
TV kijken 9, 115
tweede woning, vakantiehuisje 117

U

uitgaan 108, 122–128
uitgaand toerisme, bestedingen 146
uitgaven
 aan dagtochten 148
 aan reisverkeer 9, 144
 aan vakanties 36, 65, 66
 in buitenland 65, 66

 naar categorie 101, 102
 zie ook: bestedingen
uitstapjes in vrije natuur 9, 114

V

vakantie
 frequentie hfds 1, 2
 motief van verblijf 102
 prijzen van 115
vakantieduur
 binnenlandse vakanties 28, 32–35, 37, 39–50
 buitenlandse vakanties 56, 59, 60, 56–66
vakantieduur, gemiddelde 17, 28, 36, 56, 66
vakanties van Nederlanders
 binnenlandse hfds 2, 115
 buitenlandse hfds 3, 115
 deelname aan hfds 1
vakanties, kamperen en weekendbesteding
 in huishoudbudget 115
Van Goghmuseum 131
verblijf, soort 32–34, 36
 op buitenlandse vakanties 59, 60, 66
 per provincie 39–50
 zie ook: logiesaccommodaties
verblijfsduur, gemiddelde 105
Verenigde Staten
 gasten uit 93, 94, 97
 Nederlanders op vakantie in 57–62
 ontvangsten uit reisverkeer uit 144
Verre Oosten 57, 58, 62, 67
 zie ook: Azië
vervoermiddel voor
 binnenlandse vakanties 34–36
 buitenlandse gasten 108
 buitenlandse vakanties 50–63, 66
vervoersdiensten 150, 151
vliegtuig 60–63, 66
vrijetijdsbesteding 9, hfds 6

W

wandelen 116, 122–129

water, oppervlak 9
werkgelegenheid in toeristische sector 150
werklozen 9
winterperiode 29–31, 56–58, 68–77
wintersportvakanties 63, 64
woning van familie, vrienden of kennissen 59, 60, 66
woning van andere particulier 32, 59, 60, 66

Z

zakelijke dagtochten *en* verblijven 148
zakenreis 102
zingen, muziek maken 114
zomerhuisje, vakantiebungalow, tweede woning
32–34, 36, 59, 60, 66
zomerperiode 29–31, 37, 38, 56–58, 123
zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.
122–129
Zweden
 gasten uit 93, 94
 internationaal toerisme 135–139
 ontvangsten uit reisverkeer uit 144
 zie ook: Noorwegen-Zweden-Finland,
 Scandinavië
Zwitserland
 gasten uit 91–96
 internationaal toerisme 135–139
 Nederlanders op vakantie in 57, 58, 62, 64, 67, 77
 ontvangsten uit reisverkeer uit 144

Index

A

accommodation, type of 32–34, 36
 domestic holiday trips per province chap 2
 outbound holiday trips 59, 60, 66
accommodations
 foreign tourists in Dutch chap 4
 use of Dutch chap 5, 150, 151
activity by type, on day trips 122–128
Africa 91–96
age 9, 23, 114–116
airplane 60–63, 66
America 91–96
amusement and culture 150, 151
apartment 32, 59, 60, 66
area 9
attractions 122–128
Australia and Oceania 91–96
Austria
 Dutch on holiday in 57, 58, 62, 64, 65, 67, 72
 international tourism 135–139
 tourist receipts 144
 tourists from 93, 94
Asia 91–96
 see also: Far East

B

bar, pub, café
 visits 115, 122–128
 employment in 151
bed place occupancy 104, 108
bed & breakfast 32, 59
Belgium
 Dutch on holiday in 56–58, 62–65, 67, 70
 international tourism 135–139
tourists from 91–96
berth

bike 34, 35
biking, on day trips 116, 122–128
boarding houses 32, 59
 Dutch in foreign 59, 60
 see also: hotels and boarding houses
books, newspapers and magazines,
 price index 115
boat 32, 34, 35, 59, 117
business trip 102
business visitors 149, 151

C

campsites 9, 104, 105, 109, 151
Canada 93, 94, 144
car 9, 103, 126
 domestic holidays by 34–36
 outbound trips by 60–63, 66
caravan, folding trailer, camper 117
 domestic holidays with 32, 34, 36
 outbound trips with 59, 60, 66
Caribbean 57, 58, 62, 67
cinema, going to 114
coach 34, 35, 60–63, 66, 103
concert, going to 114, 122–128
consumer price index 115
country of destination 56–58, 62–65, 67–76
country of origin 91–96, 109, 150
culture 114
culture, sport and recreation, jobs in 151
Czech Republic
 Dutch on holiday in 57, 58, 62, 64, 67
 tourists from 93, 94

D

dancing and discos, visiting 114
day trips 9 chap 7, 149, 151

Denmark

Dutch on holiday in 57, 58, 62, 67

international tourism 135–139

tourist receipts 144

tourists from 91–96

see also: Scandinavia

do-it-yourself work in the home 114

domestic holiday trips chap 1, 2

domestic supply 150

domestic tourist holiday trips 27, 149

see also: length of stay

Dutch citizens, tourism consumption 151

dwelling, of relatives or friends 59, 60, 66

dwelling, private 32, 59, 60, 66

E

employment in tourist sector 151

Egypt 57, 58, 62, 67

expenditure 115

international tourist - 9, 132

of foreign tourists 9

on day trips 132, 149

on holidays 9, 21, 36, 65, 66

F

family and friends, visits to 102

Far East 57, 58, 62, 67

see also: Asia

Finland 93, 94

international tourism 135–139

See also: Norway-Sweden-Finland

food and beverages 150, 151

foreign tourists chap 4, 151

by country of origin 151

expenditure of 9, 149

by month 82–84

by province 84–87

by tourist area 88, 89

by type of accommodation 8, 81–87, 102, 103, 132

France

Dutch on holiday in 56–58, 62–65, 57, 58

international tourism 135–139

tourist receipts 144

tourists from 91–96

G

games of skill 114

gender / sex 116, 151

Germany

Dutch on holiday in 56–58, 62–65, 67, 69

international tourism 135–139

tourist receipts 144

tourists from 91–96

golf 122–128, 132

going out 122–128, 132

Greece

Dutch on holiday in 57, 58, 62, 65, 67, 76

international tourism 135–139

tourist receipts 144

tourists from 93, 94

Great-Britain

Dutch on holiday in 56–58, 62, 63, 65, 67

international tourism 135–139

tourist receipts 144

tourists from 91–96

gross domestic product 9, 148

group accommodations 9, 32, 59, 104, 105, 109

H

hobbies 116, 122–128, 132

holiday dwellings 117

holiday length, average 25, 28, 36, 56, 66

see also: length of stay

holiday traffic, international chap 8

holidays of the Dutch

domestic trips chap 2

frequency 14, 115

outbound trips chap 3

participation in chap 1

holidays, camp and weekend, spending in

household budget 115

holidays, long 9, chap 1, 2

- by destination 30, 37, 57, 62, 64
- domestic 28, 30, 32, 34, 35
- expenditure on 65
- outbound 21, 22, 56, 57, 59, 60, 62, 64
- holidays, short 9, chap 1, 2
 - by destination 29, 37, 56, 62
 - domestic 14, 29, 32, 34, 35
 - expenditure on 65
 - outbound 56, 59, 60, 63
 - see also*: outbound trips
- hotels 32–35
 - Dutch in foreign 59, 60, 66
- hotel and catering, price index 115
- hotels and boarding houses 32–35
 - employment in 151
 - foreign tourists in 9, chap 4
 - use of Dutch - 9, 104, 105, 108
- households 9, 18, 115
- Hungary 57, 58, 62, 67

I

- import 150
- individual sports 116
- indoor sports 116
- internal tourism consumption 150, 151
- international tourism chap 8
- Ireland 93, 94, 144
 - international tourism 135–139
- Italy
 - Dutch on holiday in 57, 58, 62, 64, 65, 67, 74
 - international tourism 135–139
 - tourist receipts 144
 - tourists from 91–96

J

- Japan 93, 94, 144
- jobs of employees in tourism 151
- jogging, running, fitness 116, 122–128, 132

L

- labour force 9

- land area 9
- leisure activities 9, 114–116
- leisure/ recreational shopping 122–128, 132
- length of stay
 - domestic holidays 28, 32–35, 37, 39–50
 - outbound trips 56, 59, 60, 67–77
- length of stay, average 82, 108
- Luxembourg
 - Dutch on holiday in 56–58, 62, 67
 - tourist receipts 144
 - tourists from 93, 94

M

- market share 136
- month, foreign tourists per - 82–84
 - overnight stays per - 105, 106
- movies, theatre, concert etc. visiting 102–128, 132
- multi-person households 9
- museum visits 114

N

- nature area 9
- New Zealand 93, 94
- Norway
 - international tourism 135–139
 - tourists from 93, 94
- Norway-Sweden-Finland
 - Dutch on holiday in 57, 58, 62, 64, 67
 - see also*: Scandinavia

O

- occupancy rate 104, 108
- organizing trips, way of 35, 62, 63
- outbound holiday trips 9–15, chap 3
 - by country of destination 9, 57, 58, 62–65, 67–77
 - by type of accommodation 59, 60
 - by season 56–58, 63, 63, 64, 68–77
 - expenditure on 17, 65, 66
- outdoor sports 116
- overnight stays foreign tourists 9, 109
 - by country of origin 92, 94, 101, 102

- per month 83, 84
- per province 86, 87
- by tourist area 89
- type of accommodation 9, 82, 87, 102, 103
- overnight stays in Dutch accommodations 9, 106–109
- overnight stays of the Dutch 9, 109
 - by type of accommodation 33, 34, 60
 - per country of destination 57, 68–77
 - per province 37–50
 - per tourist area 31
- ownership of durable recreational items 117

P

- package tours, price index 115
- participation in
 - holidays chap 1, 137
 - leisure activities chap 6
- passenger transport, employment 151
- playground visits 114
- Poland 93, 94
- population 9
- Portugal 144
 - Dutch on holiday in 57, 58, 62, 67
 - international tourism 135–139
 - tourists from 93, 94
- province, figures per – on:
 - day trips 126–130
 - domestic holidays 37–50
 - foreign tourists 84–87
 - use of accommodations 106–108
- public transport 101
 - see also: train

R

- reason for stay 102
- recreation, area for 9
- recreation and culture,
 - price index 115
- recreational items, ownership 117
- renting cars 151

- restaurant, visits to 9, 115
- Russia etc. 93, 94

S

- sailboards and surfboards 117
- Scandinavia 102
 - see also: Denmark, Norway-Sweden-Finland
- season, figures by – on:
 - domestic holidays 29–31, 37, 38
 - holidays of the Dutch 15–17
 - outbound trips 56–58, 68–77
- seasonal types of accommodation 32–34, 36, 39–50, 59, 60, 66
- second home, holiday cottage 117
- singing, making music 114
- single household 9
- sociable meetings 9
- social class 26
- Spain
 - Dutch on holiday in 57, 58, 62, 65, 67, 71
 - international tourism 135–139
 - tourist receipts 144
 - tourists from 91–96
- spectators sports competition / matches 122–128, 132
- sporting recreation 122–128, 132
- sports and games, expenditure for 115
- sports and recreation 150, 151
 - employment 151
- sports, practice of 9, 115, 116
 - by type of sport 116
- spring 98
- subsidies minus taxes 150
- summer house, bungalow 32–34, 36, 59, 60, 66
- summer season 29–31, 37, 38, 56–58, 68–77
- sunbathe, swimming, picnic, day camp etc. 122–128, 132
- surface area 9
- sustainability
- Sweden
 - international tourism 135–139

tourist receipts 144
tourists from 93, 94
see also: Norway-Sweden-Finland,
Scandinavia

Switzerland

Dutch on holiday in 57, 58, 62, 64, 67, 77
international tourism 135–139
tourist receipts 144
tourists from 91–96

T

team sports 116
tent, family tent 32, 33, 36, 59, 60, 66
theatre, going to 114
tour operators and travel agencies 150, 151
touring, on day trips 122–128, 132
tourism and recreation, employment in 151
tourism industries 150
tourism products and services 150, 151
tourism ratio 150
tourist accommodations 32–34, 36
 domestic holiday trips per province 39–50
 outbound holiday trips 59, 60, 66
tourist area 29–31, 69, 90
tourist consumption 150
tourist expenditure 148, 105, 111, 149
tourist GDP 150
tourist receipts 111–113, 144
train 34–36, 60, 61, 66, 103
transport, mode of - , for:
 domestic holidays 34–36
 foreign tourists 103
 outbound trips 60–63, 66
 day trips chap 7
transport services 150, 151
travel agencies 150, 151
travel balance 9
travel costs, of day trips 132
trips in the open air 9, 114

Turkey

Dutch on holiday in 57, 58, 62, 67, 73
tourists from 93, 94

U

unemployed 9
United States
 Dutch on holiday in 57, 58, 62, 67
 tourist receipts 144
 tourists from 93, 94, 103

W

walking 116, 122–128, 132
watching television 9, 114
water area 9
water sport clubs and organisations
winter season 29–31, 37, 38, 56–58, 58–77
winter sports holidays 63–64
woodland and nature area 9

Y

youth hostels 32, 59
yacht

Z

zoo 114, 131, 151

Enkele aanverwante onderzoeken en publicaties

In dit overzicht worden de titels vermeld van enerzijds regelmatig uitgevoerde onderzoeken, anderzijds papieren publicaties die meer gedetailleerde gegevens bevatten over (aanverwante) onderwerpen die in deze publicatie worden behandeld. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen CBS- en Overige onderzoeken, en tussen CBS-publicaties, NBTC-publicaties en publicaties van overige bronnen. Bij alle publicaties is de algemene titel vermeld, gevolgd door het jaartal van de meest recente papieren publicatie.

CBS-onderzoeken

Logiesaccommodaties 2010 (m, j).
Permanent Onderzoek LeefSituatie (POLS) (j).
Dagrecreatie 2006/'07 (5j).
Recreatie-instellingen 2008 (2j).
Sportclubs en sportscholen 2006 (3j).
Sportorganisaties 2006 (3j).
Watersport (exploitanten van jacht- en passantenhavens) 2006 (3j).
Watersportclubs en -verenigingen 2006 (3j).
Watersportinstructeurs, zeil- en surfscholen 2006 (3j).
Zwembaden en sportaccommodaties (exploitanten) 2006 (3j).

Overige onderzoeken

Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek 2007 (Sociaal en Cultureel Planbureau) (4j).
ContinuVakantieOnderzoek 2010 (m, j). In opdracht van de Stichting CVO vindt het Continu VakantieOnderzoek plaats, waarbij het veldwerk wordt uitgevoerd door TNS-NIPO.
Inkomend toerisme 2005 (5j).

CBS-publicaties (op papier)

Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2010 (j).
Vakanties van Nederlanders 2010 (j).

Barometer voor Horeca, Catering en Verblijfsrecreatie', een kwartaal-uitgave van het bedrijf Horeca en Catering en het Centraal Bureau voor de Statistiek.

CBS-publicaties (op internet: StatLine)

StatLine is de elektronische databank van het CBS, die u gratis kunt raadplegen. Deze databank bevat statistische informatie over vele maatschappelijke en economische onderwerpen in de vorm van tabellen en grafieken. Achter in deze publicatie zijn de titels vermeld van de publicaties die over logiesaccommodaties in StatLine zijn opgenomen.

De meest efficiënte manier om cijfers over toerisme en recreatie in StatLine te vinden is als volgt. Ga naar de internetsite <http://statline.cbs.nl> en druk op de knop 'thema's'. U krijgt dan de 'StatLine Webselector' op uw scherm. Door achtereenvolgens te dubbelklikken op de mappen 'Vrije tijd en Cultuur' en 'Toerisme' of 'Recreatie' of 'Sport' te klikken, komt u bij mappen met publicaties van gegevens over Toerisme (Vakanties, Logiesaccommodaties), Recreatie (waaronder een map Dagrecreatie), en Sport terecht. Voor een overzicht van vrijetijdsbesteding van personen kiest u achtereenvolgens de plussen voor 'Vrije tijd en Cultuur', en 'Tijdsbesteding en vrije tijd'.

Als u de gewenste publicatie aanklikt, verschijnen enkele tabbladen met onderwerpen, perioden en andere selectiemogelijkheden waaruit u telkens een keuze kunt maken om een eigen tabel samen te stellen. Vervolgens drukt u op 'Gegevens tonen'. U krijgt dan de gekozen tabel op het scherm te zien. Deze kunt u afdrukken of opslaan. Na boven de tabel op het pictogram met de diskette (tabel bewaren) te klikken, kunt u aangeven in welk formaat u de gegevens op wilt slaan.

Voor nadere informatie en vragen over het gebruik van StatLine kunt u contact opnemen met de infoservice van het CBS, tel. 088 570 70 70, e-mail: infoservice@cbs.nl.

In het bijzonder voor cijfers en publicaties op het gebied van Toerisme en Recreatie hebben we een nieuwe internetservice. Deze service bestaat er uit, dat u middels een e-mail op de hoogte gebracht wordt van recente publicaties. In deze mail vindt u tevens de directe link naar de publicatie die dan verschenen is. Mocht u deze vorm van informatie op prijs stellen, stuur dan een e-mail met uw verzoek naar statistieklogies@cbs.nl. U ontvangt dan de aankondigingen van de publicaties die verschijnen.

NBTC-publicaties (voorheen TRN-publicaties)

zie www.holland.com.

Overige publicaties

Buitenlandse toeristen in Nederland 1999 (Ministerie van Economische Zaken, CBS en TRN; verkrijgbaar bij NBTC).

NHTV publicaties: www.nhtv.nl

NRIT publicaties: www.nrit.nl

Kwartaalbericht Nederlandsche Bank (kw).

OECD publicaties: zie www.oecd.org, directorate Science, Technology & Industry, Industry Issues – Tourism.

Rapportage Sport 2010 (Sociaal en Cultureel Planbureau). Zie ook www.rapportage-sport.nl.
Trendrapport toerisme en recreatie 2010 (Nederlands Research Instituut voor Recreatie en Toerisme) (j).

Yearbook of tourism statistics 2010 (WTO) (j).

De publicaties van het CBS kunnen besteld worden bij de bestelservice van het CBS te Heerlen, Postbus 4481, 6401 CZ Heerlen, fax (045) 570 62 68 of e-mail verkoop@cbs.nl. Alle publicaties zijn ter inzage of kunnen in bruikleen worden verkregen bij de bibliotheek van ons Bureau in beide vestigingen. Tevens kunnen daar publicaties tegen contante betaling worden gekocht. Statistische informatie is ook te vinden op de website van het CBS www.cbs.nl; gegevens zijn ook direct op te vragen via statline.cbs.nl.

De publicaties van NBTC/TRN kunnen besteld worden bij het hoofdkantoor in Leidschendam, Postbus 458, 2260 MG Leidschendam, tel. (070) 370 57 05, fax (070) 320 16 54.